

Liver Turcx ★
dān paus

De Watergeuzen

5980-6000

De Watergeuzen

5980 6000

Inhoud

INLEIDING 5

HET ZANDTAPIJT 9

Het zandtapijt: een bouwstuk 11

DE GESCHIEDENIS IN BOUWSTUKKEN 27

Oprichtingsbouwstuk 27

Oprichting: een artikel uit Vrij Nederland 35

Vijf jaar 57

Twaalf en een half jaar 71

Vijftien jaar 81

Twintig jaar 91

Brief van de A.'.M.'. 91

Antwoordbrief van de Gr.'.M.'.Nat.'. 93

Afscheidswoord Achtbare Meester⁹⁴

Bouwstuk Broeder Redenaar 96

DE RITUALEN 103

Opening en sluitingsritueel 103

Openingsritueel 103

Sluitingsritueel 109

De rituelen van Leerling, Gezel, en Meester 113

Het inwijdingsritueel tot Leerling 113

Het verhogingsritueel tot Gezel 131

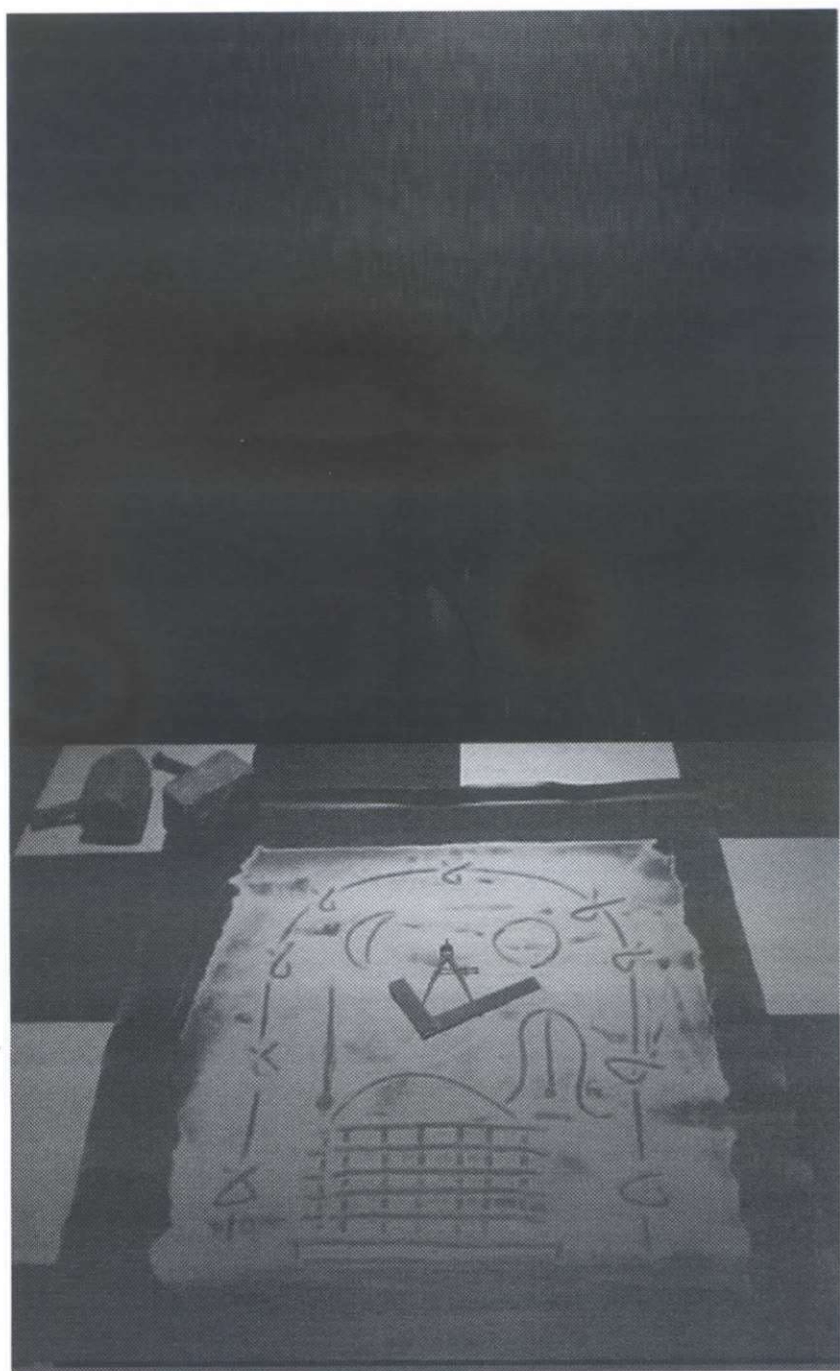
Het verhogingsritueel tot Meester 147

Het ritueel van de Bestuursverdracht 164

Het ritueel van het Doven der lichten 172

DE BEGINSELVERKLARING 189

HET LOGELIED 192

INLEIDING

Op 4 maart 2000 werd in het Logegebouw te Delft de vrijmetselaarsloge 'De Watergeuzen' opgeheven. Dat geschiedde, zoals gebruikelijk in maçonnieke kring, in strikte beslotenheid. Er speelde zich daar achter die gesloten deuren en ramen echter een dramatisch gebeuren af: met de opheffing van de Loge 'De Watergeuzen' kwam er een eind aan een twintig jaar durend experiment van de Belgische vrijmetselarij om vaste voet te krijgen binnen de maçonnieke wereld van Nederland¹.

Over dit experiment gaat het voorliggende boekje, dat is opgedragen aan alle leden van de 'De Watergeuzen'. Over hun moeizaam pogen stand te blijven houden in een wereld die hen niet welgezind was. Over hun harmonie en onderlinge tegenstrijdigheden en over hun hunkering naar het relatief verre maçonnieke moederland.

De oprichting van de loge ging -Watergeuzen eigen- gepaard met veel beroering en gedruis in de kleine wereld van de vrijmetselarij. Er werd gesproken van een scheuring in de Tempel van de Nederlandse maçonnerie en van een glorierijke toekomst voor de kleine groep van Watergeuzen, die hun maçonnieke idealen al snel zouden gaan verspreiden en verbreiden dankzij de grote groei die voor hen was weggelegd.

Het heeft niet zo mogen zijn. De opheffing van de loge 'De Watergeuzen' vond in de besloten stilte van de eigen kring plaats met enkele intimi van buiten de Werkplaats -op individuele uitnodiging. Geen kwestie van verslagenheid, maar van een weten dat het beter is er zelf een einde aan te maken dan

langzaam dood te bloeden. Het waren immers nog steeds Watergeuzen die met geheven hoofd besloten hun loge op te heffen. En hun hoofd is steeds geheven gebleven. Dat is nimmer veranderd. Wat wel veranderde gedurende die twintig jaar is dat de hunkering naar spiritualiteit de voorliefde voor de spiritualiën goeddeels op achterstand heeft geplaatst.

Aan de hand van lezingen (bouwstukken) die in de bestaanstijd van de loge zijn gehouden, geeft dit boekje een beeld van de geschiedenis van 'De Watergeuzen'. De opgenomen bouwstukken zijn dan ook vanwege hun historische karakter geselecteerd uit de vele die binnen de Loge-muren de revue hebben gepasseerd. Verder zijn als nagedachtenis voor de Broeders van 'De Watergeuzen' alle rituelen opgenomen die in de Loge zijn gebruikt. Deze rituelen zijn door hun sobere aard kenmerkend voor de Loge. In hen komt de kern van de Loge-zittingen tot uitdrukking, met name in het Openings- en Sluitingsritueel aan de hand waarvan elke zitting steeds verliep. En binnen de rituelen is de tekening van het Zandtapijt de essentie van De Watergeuzen. Het is daarom dat dit boekje met het Zandtapijt wordt geopend. Voor elke Watergeus immers zal dit Zandtapijt en zullen deze rituelen een herkenningsteken blijven in de toekomst.

Dit boekje is uitgebracht in een geringe en niet-commerciële oplage van 75 exemplaren. Het is slechts bedoeld als een herinnering aan, maar vooral voor de Broeders van De Watergeuzen. Een herinnering aan hun oude Loge en een gedenkteken voor de geschiedenis van het Grootoosten van België.

De samensteller,

Delft, 4 maart 2000

HET ZANDTAPIJT

- A.:M.: Broeder Redenaar, volgens welk plan werken wij?
Red.: Wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en
duisternis aangeeft, Achtbare Meester.
A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, toon ons deze scheiding.

[MUZIEK]²

[Broeder Ceremoniem.: gaat naar het zwarte tableau en
spreidt het witte zand erover uit; vervolgens gaat hij zonder
opdracht terug naar zijn plaats]

Broeder Keurmeester, toon ons het werkplan.

[Broeder Keurm.: gaat naar het zandtapijt]

Er is licht in de duisternis. Bij dag verlicht de zon onze
arbeid; bij nacht schijnt de maan.

[Broeder Keurm.: tekent zon en maan]

Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit.

[Broeder Keurm.: tekent het knopenkoord]

Met passer en winkelhaak controleren wij het werk.

[Broeder Keurm.: tekent passer en winkelhaak]

De geblokte vloer wordt gelegd.

[Broeder Keurm.: tekent de geblokte vloer]

Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en horizontale lijnen.

[Broeder Keurm.'. tekent waterpas en schietlood]

De zuilen verrijzen; de toegang tot de tempel wordt zichtbaar.

[Broeder Keurm.'. tekent de beide zuilen en de toegangs-poort]

Ik dank u, Broeder Keurmeester.

[Broeder Keurm.'. gaat zonder opdracht terug naar zijn plaats]

Broeders, het bouwplan is te raadplegen.

[MUZIEK LANGZAAM UIT]

2e Opz.'. [Mokerslag]
Wijsheid.

1e Opz.'. [Mokerslag]
Kracht.

A.'.M.'. [Mokerslag]
Schoonheid.

Broeder Secretaris, wat vermeldt de Arbeidsplank aan werkzaamheden voor deze middag?

Het zandtapijt: een bouwstuk

Elke zitting bekijken we met grote aandacht hoe Broeder Keurmeester het zandtableau tekent onder de begeleidende woorden van de Achtebare Meester. Ik weet niet wat ieder van u hierbij denkt of wat de verschillende tekens in het zand en de werktuigen daarbij voor u betekenen. Zij geven elk op zich immers de mogelijkheid tot verschillende interpretaties. Dat is een kenmerk van het symbool. Symbolen staan voor iets anders dan wat zij in werkelijkheid zijn. En de interpretatie ervan is vrij. Deze vrije interpretatie is echter ook weer niet volslagen willekeurig, maar mede afhankelijk van de conventies, die in een cultuur gelden. Zo symboliseert zwart in onze cultuur rouw en niemand zal die kleur interpreteren als symbool van vreugde. In China daarentegen wordt het witte gewaad gedragen bij begrafenisplechtigheden en is wit de kleur om aan rouw uitdrukking te geven. Symbolen zijn dus binnen bepaalde culturele grenzen vrij interpreteerbaar. In deze zin is ook de vrijmetselarij een cultuurgood. In alle vrijmetselarij worden soortgelijke symbolen gehanteerd en de interpretatie ervan is binnen de grenzen van die cultuur vrij. Verschillen tussen de Angelsaksische en de Continentale vrijmetselarij komen dan ook in verschillen in interpretatie van dezelfde soorten symbolen tot uitdrukking. Bij de Angelsaksische vrijmetselarij schuilt er op de een of andere manier altijd wel een opperbouwmeester achter de interpretatie van de symbolen, terwijl deze bij ons nog wel eens afwezig wil zijn.

Ik richt mij in dit bouwstuk op een aantal symbolen van onze vrijmetselarij en wel de symbolen die staan op wat wij het zandtapijt noemen. Dit zandtapijt van ons is eigenlijk een unicum in de Belgische vrijmetselarij. In alle loges in België wordt er aan de hand van een tableau gewerkt, waarop tenminste de volgende maçonnieke symbolen staan: zon, maan, knopenkoord, passer, winkelhaak, geblokte vloer, waterpas, schietlood, en zuilen. Dit tableau is het bouwplan volgens welk iedere zitting in welke loge dan ook gewerkt wordt. In al die verschillende loges ziet dit tableau er anders uit. Meestal bestaat het uit een tapijt, waarop de symbolen geborduurd zijn, en dat aan het begin van de zitting wordt uitgerold. Het unieke van de Watergeuzen is dat wij die symbolen in zand tekenen. Daarmee staan wij zeer dicht bij de operationele vrij-

metselarij. Tekens in zand zijn namelijk zeer snel uitwisbaar. En door in zand te tekenen kon het bouwgeheim van de bouwmeester en zijn gezellen en leerlingen gemakkelijker bewaard blijven. Bij nadering van een niet in de geheimen ingewijde, zijn tekens in zand immers gemakkelijk onzichtbaar te maken, -gemakkelijker in ieder geval dan wanneer ze geborduurd of met inkt geschreven zijn. Deze manier om het tableau te benaderen, namelijk als een zandtaapijt, vind ik zelf indrukwekkend, juist omdat het zo dicht bij de operationele vrijmetselarij ligt. En ik ben niet de enige hierin. Vele Belgische Broeders die onze loge bezocht hebben, noemen steeds weer twee dingen die zij typerend voor onze loge vinden: dat is de oprichting met korenwijn, haring, witbrood en hutspot, maar dat is vooral ook het zandtaapijt, waarnaar zij steeds weer geboeid kijken. Een derde niet te vergeten typering die zij aan loge geven, namelijk onze eenvoudige en voortreffelijke wijze van rituaaluitvoering zal ik hier overigens niet noemen.

De interpretatie van maçonnieke symbolen is dus binnen bepaalde grenzen vrij en de uitleg die ik aan de symbolen en werktuigen op het zandtaapijt geef, hoeft daarom zeker niet als de enig ware uitleg te worden opgevat. Het is heel goed mogelijk dat u er andere interpretaties op na houdt. Vrijheid is een belangrijk kenmerk van onze vrijmetselarij en deze vrijheid strekt zich ook uit tot de uitleg van de symbolen.

Voor mij is het van belang dat met het tekenen van het zandtaapijt de loge wordt geopend en dat zo wordt aangegeven dat de werkzaamheden kunnen gaan beginnen. Als het zandtaapijt getekend is, zegt de Achtbare Meester niet voor niets "Broeders, het bouwplan is te raadplegen", want pas met een bouwplan kan de bouw daadwerkelijk een aanvang nemen. Deze woorden van de Achtbare Meester vormen een afsluiting en een begin: de afsluiting van de opening van de zitting en tegelijk het begin van de zitting zelf. Nu gaat het echte werk beginnen. Na deze woorden van de Achtbare Meester klinkt onder de hamerslagen het *wijsheid, kracht en schoonheid* nog op om ons te herinneren aan de belangrijkste doeleinden van de vrijmetselarij, maar onmiddellijk daarna horen we de Achtbare Meester aan B. Secretaris vragen wat de arbeidsplank voor hedenmiddag vermeldt. Laat ik echter terugkeren naar het begin van het zandtaapijt en de symbolen die er nog op getekend moeten worden.

"Broeder redenaar, volgens welk plan werken wij?" Op deze vraag aan het

begin van de zitting, antwoordt de redenaar: "Wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en duisternis aangeeft, Achtbare Meester". Het is niet voor niets dat het geweten van de loge deze vraag beantwoordt. Immers als er één is die deze scheiding nauwlettend in het oog dient te houden, dan is hij het wel. Maar wat licht is en wat duisternis, is nog onduidelijk. Moet het worden gezien als het goede tegenover het kwade, rijkdom tegenover armoede, medemenselijkheid tegenover egoïsme, of rationaliteit tegenover emotie? Op het moment van de opening van de zitting is wel al duidelijk dat wij zelf nog niet in staat zijn deze scheiding zonder meer te kennen of te maken. We hebben immers een plan nodig, volgens welke deze scheiding wordt aangegeven. Door te werken met onze werktuigen volgens een plan, zal ons de scheiding tussen licht en duisternis duidelijk worden en kunnen wij er misschien naar gaan leven.

De Achtbare Meester sluit direct op de woorden van B. Redenaar aan met de woorden: "*Er is licht in de duisternis*" en geeft daarmee te kennen dat het plan daadwerkelijk getekend en de zitting geopend zal worden. De redenaar zei nog slechts dat wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en duisternis aangeeft. De achtbare meester echter, aan wie de opening van de zitting uit hoofde van zijn functie is toevertrouwd, geeft nu door zijn woorden aan dat er daadwerkelijk licht in de duisternis schijnt. Daarmee maakt hij duidelijk dat er concreet met het bouwplan, dat de scheiding tussen beide aangeeft, gewerkt zal gaan worden. Het licht dat in de duisternis schijnt wordt in ons zandtapijt gesymboliseerd door het contrast tussen het zwarte zeil en het witte zand dat daarop ligt. Het zwart van het zeil wordt door het wit van het zand verlicht. Eigenlijk is het jammer dat wij het zand al op het zeil uitstrooien vóór het begin van de zitting. Het is zelfs bijna blasfemisch: wij beginnen de zitting immers als het zand al op het zeil ligt en het licht feitelijk dus al in de duisternis schijnt. We doorbreken daarmee de symbolische voortgang in de tekst van het zandtapijt. Want in werkelijkheid straalt het symbolische licht al nog voordat de zitting is begonnen. Het zou symbolisch juist zijn om het zand pas over het zeil uit te spreiden op het moment dat de Achtbare Meester zijn woorden "*Er is licht in de duisternis*" uitspreekt. We doen dat –denk ik– niet, omdat dat ons teveel zou kosten en wij, praktische Watergeuzen, natuurlijk zo snel mogelijk aan het werk willen. Toch zouden we die tijd er eigenlijk wel voor moeten nemen. Niet alleen is dit symbolisch juist, maar het zou

ook nog een ander bezwaar kunnen ondervangen, wat ik al vaker heb gehoord, namelijk dat het tekenen van het zandtapijt zo snel gaat dat de begeleidende muziek erbij nauwelijks beluisterd kan worden³.

De woorden van de Achtbare Meester: "Er is licht in de duisternis", zouden dus eigenlijk uitgesproken moeten worden, wanneer het zand op het zeil wordt uitgespreid. Eerst was er een zwart niets, dan licht opeens het licht in dat zwarte niets op. De hierop volgende woorden van de Achtbare Meester werken dit verder uit: *"Bij dag verlicht de zon onze arbeid. Bij nacht schijnt de maan."* In de pikzwarte duisternis is het licht er in de afwisseling van dag en nacht op een bepaalde wijze. Het schijnt voor ons niet altijd even sterk of rechtstreeks. Overdag schijnt het licht van de zon rechtstreeks op ons, maar 's nachts is het er via de reflectie van de maan. Het verlicht onze arbeid dus niet altijd even helder. En zo wordt het ons, zoekers naar het licht, duidelijk dat het vinden ervan niet altijd even gemakkelijk is. Wij kunnen onze arbeid niet altijd verrichten onder een helder stralende zon, -eenvoudig omdat die zon er niet altijd is. Maar niets is mooier dan wanneer iets helder verlicht is. Licht kan hier op verschillende manieren worden geïnterpreteerd worden. Denk bijvoorbeeld aan de Verlichting, de periode die het gebruik van de ratio voorstond. In principe is de mens in staat met zijn denken de werkelijkheid te doorgronden. Hij is alleen nog niet zover. Ook onze arbeid staat in dit teken. Wij verrichten haar in het licht van de rationele zon en wars van al onze lichamelijke en psychische aandoeningen en affecten. Maar die rationele zon in ons schijnt niet altijd even sterk en soms slechts indirect via de maan. Tijdens onze arbeid moeten we ons daarvan bewust zijn en ernaar blijven streven het licht voor ogen te houden. Natuurlijk staat het licht ook voor de waarheid, die wij via onze arbeid trachten te achterhalen en die dikwijls genoeg schuil gaat achter de duisternis.

De wit - zwart symboliek van licht en duisternis komt ook terug in de wijze waarop wij stemmen met witte en zwarte balletjes. Ik heb eigenlijk nooit goed begrepen dat Broeders zich hierbij lacherig kunnen vergissen. Maçonniek - symbolisch ligt het toch volkomen voor de hand dat wij er allen naar streven om het bij een stemming volledig eens met elkaar zijn. Dat wil zeggen dat zo'n stemming helder verlicht is. En dat betekent weer niets anders dan dat alle witte balletjes in het witte zakje zijn gestopt met als gevolg dat dus alle zwart-

te balletjes in het zwarte zakje zitten. Als de redenaar heeft geconstateerd dat de stemming helder verlicht was, betekent dat niets anders dan dat wij allen met het licht van ons denken eensluidend tot eenzelfde oordeel zijn gekomen, bijvoorbeeld dat een profaan kan worden ingewijd.

Broeder keurmeester tekent de zon aan de linkerkant van het tableau en de maan aan de rechterkant, –althans gezien vanuit de opzieners. Vanuit de achtbare meester gezien is het juist andersom en moet het ook andersom zijn. Het begrip links heeft een negatieve bijklank, die al in het Latijnse sinister aanwezig was en waarvan de negatieve klank in ons woord sinister nog steeds voelbaar is. De Romeinen verbonden links namelijk met de plaats waar de zon ondergaat, het westen. Het afscheid van de dag, het verdwijnen van het licht maakt treurig, maar het terugkeren ervan in het oosten, rechts dus, is een positieve gebeurtenis. De zon behoort dus rechts, de maan links op het tableau te staan en daarmee weten we meteen vanuit welke positie we het tableau moeten bekijken: vanuit de positie van degene die aan het woord is, de achtbare meester. Deze is zelf overigens gezeten in het oosten, terwijl de eerste en tweede opzieners zich in het westen bevinden. De tweede opziener waakt over de noorderkolom, waar de leerlingen zich bevinden, de eerste opziener over de zuiderkolom, de plaats van de gezellen. En zo is de loge een volmaakt vierkant, begrensd door het westen en via het zuiden en noorden tot aan het oosten. De basis voor dit volmaakte vierkant wordt gelegd met het knopenkoord, het volgende attribuut dat door de keurmeester op het zandtapijt wordt getekend, wanneer de achtbare meester zegt: *“Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit.”* Deze woorden geven aan dat het begin van de bouw, het fundament, wordt gelegd. Daarbij is het knopenkoord onmisbaar. Immers met een koord met negen knopen op gelijke afstand van elkaar zijn aangebracht is het mogelijk om zonder van andere hulpmiddelen gebruik te maken, een rechte hoek aan te brengen. En wat is een volmaakt vierkant zonder rechte hoeken?

Het knopenkoord is dus onmisbaar bij de bouw. Daarzonder komt alles schots en scheef te staan en dat is nu juist wat wij haten. Het knopenkoord heeft echter ook een andere betekenis en symboliseert dan de ‘chaine d’union’, de keten van eenheid oftewel de Broederketen, waarin iedere Broeder als een knoop is, als een schakel in een ketting. De zwakste schakel bepaalt de sterkte van de

ketting, hoe sterk elke andere schakel ook is. Zonder mijn Broeders ben ik geen Broeder. Wij vormen de Broederketen tijdens een rituele zitting en drukken daar dan onze verbondenheid tegenover elkaar mee uit. Slechts door drie maal te schudden kunnen wij de Broederketen verbreken, want eigenlijk willen wij haar nooit verbreken.

Wanneer nu het begin van de bouw is aangegeven met behulp van het knopenkoord, is directe controle hierop noodzakelijk. "*Met passer en winkelhaak controleren wij het werk*". Een maçon werkt niet volgens de uitdrukking 'met grote passen, snel thuis' Zijn arbeid is een wikken en wegen en een steeds opnieuw controleren en nagaan of wat hij heeft gedaan wel past binnen de maçonnieke opvattingen en uitgangspunten. Steeds opnieuw staat hij kritisch ten opzichte van wat hij heeft gedaan of gezegd. Zelfkritiek is niet de minste van de eigenschappen die de vrijmetselaar nastreeft. De passer en winkelhaak, waarmee het werk wordt gecontroleerd zijn van groot belang voor de gehele bouw. Door deze instrumenten wordt kan er immers voor worden gezorgd dat het gehele bouwwerk de vorm van een kubieke steen kan krijgen. Ik ga op beide instrumenten nu afzonderlijk en in samenhang in. Eerst zal ik het hebben over de passer, dan over de combinatie passer - winkelhaak en vervolgens over de winkelhaak.

Het woord 'passer' hangt samen met het werkwoord 'passen' dat weer met het zelfstandig naamwoord 'pas' samenhangt. 'Pas' komt etymologisch van het Latijnse 'passus' in de betekenis van stap, schrede. Door passen te zetten worden afstanden uitgezet en door middel van afstanden kan worden gemeten. Stappen van gelijke grootte passen in elkaar, waardoor het geheel dat met deze stappen wordt gemeten, een geordend aanzien krijgt. Vandaar dat 'passen' ook 'in orde brengen' betekent. Het franse woord voor passer ('compas') heeft in feite dezelfde etymologische achtergrond. Het hangt samen met het Latijnse compassare, wat 'meten' betekent en zijn uiteindelijke oorsprong ook weer in het Latijnse 'passus' heeft zitten.

Een passer is een instrument dat twee beweeglijke poten heeft, en dat bedoeld is om cirkels mee te trekken of om afstanden over te brengen. Een poot staat stil om de andere de bewegingsvrijheid te geven de cirkel te maken. Beide zijn daarmee volslagen afhankelijk van elkaar.

In de vrijmetselarij symboliseert de passer het vermogen tot denken. Met de

passer kunnen verschillende cirkels worden beschreven. Zo ook doorloopt het denken verschillende cirkels. Enerzijds is het denken in staat tot zo'n grote precisie, gedetailleerdheid en beperktheid, dat het bijna samengebald wordt tot in de meest kleine cirkel die er bestaat: de punt. Maar anderzijds kan het denken ook zeer breed en overvloedig zijn, zich niet moeiend met specifieke details, maar juist vanuit een grote hoogte het geheel zo overzien, dat alleen nog de grote, weidse omtrekken zichtbaar zijn, die uitwaaieren tot in de meest grote cirkel die er is: het oneindige. Zo symboliseert de passer met zijn cirkels de verschillende wegen waarlangs gedacht en geredeneerd kan worden. Het centrum van de cirkel blijft daarbij steeds de vaste kern van waaruit de omtrek met grote precisie wordt bepaald. Daarmee is de passer het gebruiksvoorwerp voor de exacte maat en het meest geëigende symbool voor de geest en voor het immateriële.

Volgens Plato ontlenen geometrische stellingen hun waarheid aan het feit dat elke geometrische figuur zuiver immateriële idee is. Het bewijs dat een geometrische figuur pure idee is, levert hij door aan te geven dat de idee cirkel los van welke concrete cirkel ook bestaat. De cirkel heeft geen concrete cirkels nodig om te bestaan. Het is juist andersom: aan de idee cirkel ontlenen alle concrete cirkels hun bestaan. Dit geldt voor alle geometrische figuren. Zij geven bij uitstek het immateriële aan. Zij zijn slechts vorm, en bestaan in de geest. Alle geometrische figuren zijn gematerialiseerde uitdrukkingen van de vorm die zij in de geest hebben. Voor de cirkel, of beter nog de bol, geldt bij Plato en in de gehele Klassieke Oudheid bovendien nog dat zij van alle geometrische figuren het meest volmaakt is. Dat komt doordat alleen in de cirkel de afstand van middelpunt tot omtrek overal even groot is. De passer, die in staat is deze idee in materiële vorm uit te drukken, moet dus wel een belangrijk instrument zijn. Symbolisch staat hij dan ook voor het instrument, waarmee het volmaakt geestelijke in het materiële kan worden uitgedrukt. En tegelijkertijd geeft de passer de overgang vanuit het geestelijke naar het materiële aan. Hij is het instrument waarmee het geestelijke zo volmaakt mogelijk in het materiële uitgedrukt kan worden. Ook in de vrijmetselarij is dit het geval. En zo heeft de passer zijn klassieke betekenis in de vrijmetselarij behouden, hoewel voor de vrijmetselaar niet de cirkel of de bol, maar de volmaakte kubus het summum van de geometrische figuren is.

Deze betekenis van de passer zien we ook in het inwijdingsritueel tot leerling en in het verhogingsritueel tot gezel.

In de traditionele vrijmetselarij neemt de kandidaat, wanneer hij bij zijn inwijding de eed aflegt, de passer in zijn linkerhand en richt hij een van de punten ervan op zijn hart. Zo laat hij zien dat hij het symbolisch gebruik van de passer nog niet onder de knie heeft. Het hart geldt traditioneel als de plaats waar het gevoel gezeteld is. Met zijn gebaar lijkt de kandidaat tot uitdrukking te brengen dat de geest het gevoel zal moeten doden als eerste stap op de weg naar volmaaktheid. Dat nu is bepaald niet de bedoeling. Wat de aankomende leerling moet beseffen is dat hij het geestelijke boven het gevoelsmatige moet plaatsen. En dat wordt, zonder dat hij het nog beseft, door deze houding uitgedrukt.

In zijn verhoging tot de gezellengraad ontdekt de leerling op de tweede van zijn vijf reizen de passer en de winkelhaak, die hij beide nodig heeft voor een juiste bouw. Zo kan hij de schoonheid waar de vrijmetselaar op zoek naar is, achterhalen. Om een harmonisch - kunstzinnig werk te vervaardigen is enerzijds de onmisbare geometrische kennis van de passer nodig. Anderzijds moet de aankomende gezel ook weten hoe extremen met elkaar verbonden kunnen worden en hoe je op solide fundamenten moet steunen, vooraleer je tot een synthese kunt komen.

Voordat ik op de combinatie van passer en winkelhaak overga, wil ik nog even aandacht besteden aan de betekenis van enige hoeken die tussen de passerbenen gemaakt kunnen worden. Bij de hoek van 180° is de passer zelf een rechte lijn geworden. Hij kan dan zijn eigenlijke functie niet meer uitoefenen. Zo zal hij in de vrijmetselarij dan ook nooit worden gebruikt of neergelegd. De hoek van 90° is de maximale opening die in de vrijmetselarij is toegestaan. Dan is de passer in feite rechthoek geworden en heeft hij dezelfde functie als de winkelhaak.

De hoek van 45° is de meest volmaakte hoek die de passer kan aannemen. Met deze hoek is de passer het meest stabiel en loopt niemand het risico dat de passer tijdens de werkzaamheden hij plots verder opengaat en zo het werk verstoort. De passerhoek van 45° is dan ook het symbool voor de meestergraad.

De combinatie van passer en winkelhaak is onafscheidelijk. Beide symbolen houden elkaar in volkomen evenwicht. Symboliseert de passer het geestelijke, de winkelhaak geeft uitdrukking aan het materiële. Het evenwicht tussen beide wordt op het tableau en ons zandtapijt treffend uitgedrukt door de drie verschillende manieren, waarop beide kunnen worden neergelegd, -afhankelijk van de graad van zitting die we houden. In de leerlingengraad liggen beide benen van de passer geheel onder de winkelhaak; in de gezellengraad ligt de passer met een been onder en met een been boven de winkelhaak en in de meestergraad ligt hij met beide benen op de winkelhaak.

Hiermee wordt per graad de mate aangegeven waarin het geestelijke over het materiële zegeviert. In de leerlingengraad domineert de materie de geest nog volledig. Van de leerling kan slechts ernst en vertrouwen gevraagd worden, die beide de natuurlijke consequenties zijn van oprechtheid en rechtschapenheid. De passer wordt in de leerlingengraad dus nog compleet door de winkelhaak gedomineerd. De winkelhaak bedekt de benen van de passer geheel.

In de gezellengraad zijn materie en geest in evenwicht. De leerling, die gezel is geworden, bevindt zich niet meer volledig in de duisternis van het materiële en vervult zijn taak met zekerheid en onderscheidingsvermogen. De geest drukt zich in de materie uit met de zekerheid en duidelijkheid die de geest eigen is. Vorm en stof gaan harmonisch samen; de passer en winkelhaak zijn onderling verstrengeld. De beide benen van de passer omklemmen de winkelhaak: een been ligt onder de winkelhaak, het andere erop.

In de meestergraad echter overschrijdt en transcendeert de geest de materie. De volmaakte situatie is bereikt. Immers de geest heeft zich losgezongen van de materie. Door het bewerken van de materiële werkelijkheid heeft de geest deze zo onder de knie kunnen krijgen dat hij haar van zich af heeft kunnen schudden om zuiver zichzelf te zijn: pure vorm, pure geest. In onze symboliek wordt dit ook wel uitgedrukt door de zuivere kubus. Daarin schittert de meest volmaakte vorm op de meest volmaakte wijze. De maçon, die het stadium van het meesterschap heeft bereikt, wordt -althans symbolisch- niet meer volkomen door het materiële bepaald, zoals dat bij de leerling het geval was. Hij hoeft er ook niet meer onder het zweet van zijn aanschijn van los te zien komen met behulp van zijn geestesvermogen, zoals de gezel dat moet doen. Neen, de meester is in staat om vanuit zijn geest de materie als los van en onder zich liggend te beschouwen. De passer heeft de winkelhaak overwonnen en

ligt op ons tableau dan ook met beide benen op de winkelhaak. Overigens is dit, zoals ik zei, symbolisch. In werkelijkheid is ook de meester nog gedurig bezig zich van het materiële los te werken. In de meester zijn de leerling en gezel natuurlijk altijd nog aanwezig. Hij weet echter dat en hoe hij het materiële in zichzelf moet bestrijden. We weten allemaal wel wat we onder dit materiële moeten verstaan. Dat is voor ieder van ons verschillend, maar betreft steeds de gebreken en tekortkomingen die wij en anderen met ons in onszelf constateren. De meester is gedurig bezig deze gebreken te bestrijden met de hulpmiddelen die hij daarvoor in zijn maçonnieke loopbaan heeft leren kennen. Hij werkt niet alleen met onderscheidingsvermogen, maar juist ook met hét attribuut van de geest: de rechtvaardigheid.

De passer drukt dus het immateriële, geestelijke uit, terwijl de winkelhaak symbool is voor het materiële. In termen van de aloude indeling van de kosmos in de vier elementen staat de passer voor het vuur en de lucht en de winkelhaak voor water en aarde. De verschillende manieren waarop passer en winkelhaak zich ten opzichte van elkaar bevinden op het tableau in de verschillende graden drukken uit dat het materiële en aardse in de ontwikkeling van leerling tot meester steeds minder overwicht krijgt en dat aan het spirituele en hemelse steeds meer uitdrukking wordt gegeven.

Van de meester vrijmetselaar wordt ook wel gezegd dat hij zich tussen passer en winkelhaak bevindt, dat wil zeggen tussen hemel en aarde. Hij heeft een staat bereikt van evenwicht tussen deze twee tegenstellingen die in de mens aanwezig zijn.

In de Angelsaksische vrijmetselarij komen passer en winkelhaak samen ook voor in combinatie met de bijbel. Samen vormen zij traditioneel de drie grote lichten, die geplaatst werden in de loge op de tafel van de Achtbare Meester of op het altaar in de tempel van de loge. Ik zal kort op de symboliek van deze lichten ingaan. Er werden en worden in de Angelsaksische vrijmetselarij drie soorten lichten onderscheiden: de drie kleine lichten, de drie grote lichten en de vijf lichten van de loge. De drie kleine lichten staan in het oosten, zuiden en noorden van de loge en symboliseren de loopbaan van de zon. De zon staat bij de kolom J, die zich ten zuiden in de loge uitstrekt, leidt de dag; de maan bij de kolom B, die zich ten noorden uitstrekt, leidt de nacht en de achtbare

meester in het oosten leidt de loge. Terwijl de zon en de maan ons behulpzaam zijn bij het nakomen van de verplichtingen in ons dagelijkse, sociale leven, stelt het licht, dat de achtbare meester symboliseert, ons in staat onze maçonnieke verplichtingen in te vullen. Deze drie kleine lichten zijn van secundair belang vergeleken bij de drie grote lichten van Bijbel, passer en winkelhaak. De symbolische betekenis ervan is dat de Bijbel richting geeft aan uiteraard het geloof, dat de winkelhaak onze handelingen leidt en dat de passer ons de juiste begrenzings aangeeft die we in ons handelen en gedrag tegenover onze medemens, maar vooral onze Broeders in het oog moeten houden. De vijf kleine lichten tenslotte worden gevormd door de vijf officieren in de loge, te weten de achtbare meester, de opzieners, de redenaar en de secretaris. Op dit vijftal wordt gezinspeeld in de maçonnieke uitdrukking dat drie de loge leiden, vijf haar verlichten en zeven haar volmaakt maken. Tot zover over de combinatie van passer en winkelhaak. Ik zal nu nog kort ingaan op de winkelhaak.

Het woord winkelhaak is samengesteld uit 'winkel' en 'haak'. 'Winkel' hangt etymologisch samen met een Indogermaanse stam, waarvan de betekenis is 'gebogen zijn', die uiteindelijk is geëvolueerd tot 'een hoekvorm hebben' en 'winkel' is dan ook 'hoek' gaan betekenen. Denk bijvoorbeeld aan het Duitse 'Winkel' en het Engelse 'winkle'. De huidige betekenis van onze 'winkel' hangt hiermee samen. Het gaat hier een 'veilige hoek op de markt, waar de koopwaar was uitgesteld of verkocht werd'. In het Middelnederlands heette een dergelijke plek ook letterlijk wel 'hoec'.

Een winkel is dus een hoek en een winkelhaak een hoekhaak. 'Haak' is trouwens ook verwant met 'hoek' en hangt samen met het werkwoord 'haken' dat 'grijpen of pakken met behulp van een haak' betekent. Wij kennen deze oude betekenis nog wel in de zin dat we ergens naar 'haken', ergens naar verlangen, of iets willen hebben, grijpen, wat we niet bezitten.

Een winkelhaak is dus een hoekig gebogen voorwerp door middel waarvan wij een hoek kunnen maken. Deze hoek is niet altijd een rechte hoek geweest. Waarschijnlijk is deze ontwikkeling pas later gekomen. Overigens moet hierbij opgemerkt worden dat in de etymologie van het franse woord voor winkelhaak, t.w. 'equerre' de rechtheid van de hoek wel opgesloten zit. "Equerre" hangt met het latijnse 'exquadra' samen, van het ww. 'exquadrare', wat letter-

lijk 'een vierkant maken' betekent. Vergelijk hiermee het woord 'kwadraat' oftewel 'vierkant' en 'kwadrant', dat steeds het vierde deel van een cirkelopervlakte is, uitgaande van een hoek van 90° .

De functie van de winkelhaak is het horizontale en verticale met elkaar te verbinden. De winkelhaak verzoent dus tegenstellingen en met behulp van de winkelhaak kunnen materialen zodanig bewerkt worden, dat er een hoek van negentig graden kan worden verkrege. De winkelhaak blijkt daarom onmisbaar te zijn. De vrijmetselaar spant zich immers in om de waarheid te zoeken en om dat te kunnen is het nodig dat zijn argumenten, die de basis van zijn redeneren zijn, perfect geordend worden. Zo kan elke afgewerkte steen zijn volmaakte plaats in het bouwwerk krijgen en kan het gehele bouwwerk loodrecht worden opgetrokken, zodat er een perfecte harmonie ontstaat. Zonder de winkelhaak zou dit in geen enkel opzicht lukken. Het gehele bouwwerk zou onstabiel zijn en vroeg of laat in elkaar donderen.

De winkelhaak staat ook als symbool voor maçonnieke kennis. Degene die de winkelhaak hanteert, wordt dan ook geacht deze kennis te bezitten. En het is niet voor niets dat de winkelhaak het attriboot is van de Achtbare Meester. Het is immers de taak van de achtbare meester de Broeders in zijn loge tot volmaakte vrijmetselaren te vormen. De maçonnieke kennis die hij moet bezitten, is daarbij onmisbaar. Zo ook is de winkelhaak onmisbaar, wanneer de ruwe steen wordt bewerkt om uiteindelijk te komen tot een volmaakte kubus te.

De achtbare meester draagt de winkelhaak op zijn medaillon. De twee benen van de winkelhaak op dit medaillon zijn ongelijk, en staan tot elkaar in een verhouding van 3 op 4. Dat is dezelfde verhouding als waarin de twee zijden van de rechthoekige driehoek van Pythagoras tot elkaar staan. Het langste been van de winkelhaak moet zich op de borst van de achtbare meester aan de rechterkant bevinden, want hiermee wordt het overwicht uitgedrukt dat de activiteit heeft. Het medaillon van de gewezen achtbare meester is soortgelijk als dat van de achtbare meester. Bij hem is echter tussen de beide benen van de winkelhaak het theoretische bewijs van het theorema van Pythagoras aangebracht.

Na deze uitweiding over passer en winkelhaak keer ik terug naar de overige

symbolen op ons zandtapijt, waarop inmiddels de zon, de maan, het knopenkoord, de passer en de winkelhaak verschenen zijn. De volgende symbolen worden door de achtbare meester aangeduid met de woorden *"De geblokte vloer wordt gelegd"*. *"Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en horizontale lijnen."* Gezien de tijd zal ik nog slechts kort aandacht besteden aan de waterpas en het schietlood.

De waterpas wordt gebruikt om te bezien of een vlak inderdaad horizontaal is en om verschillen in hoogten vast te stellen. Hij wordt voorgesteld door een rechthoekige driehoek op de top waarvan een loden draad is aangebracht, het schietlood. Waterpas en schietlood vormen evenals de passer en winkelhaak een onafscheidelijke combinatie, waarin het horizontale en verticale samen worden uitgedrukt. Het horizontale van de waterpas geeft de gelijkheid van Broeders onderling weer. Deze gelijkheid impliceert natuurlijk geen nivellering: verschillen tussen Broeders blijven bestaan. Beter ware het daarom van gelijkwaardigheid dan van platte gelijkheid te spreken.

De waterpas is het symbool van de eerste opziener die in het westen waakt over de zuiderkolom van de gezellen. De eerste opziener neemt de taken van de achtbare meester waar als deze verhinderd is.

Het schietlood wordt gebruikt om het verticale aan te geven en te controleren. Het wordt voorgesteld als een loden draad die vastgemaakt is in het centrum van een boog en symboliseert de diepte en rechtheid (juistheid) van onze kennis. Dankzij het schietlood kan elke afwijking in de verticale as worden voorkomen. Dat betekent dat de vrijmetselaar een rechtheid van oordeel moet hebben, die niet wordt afgeleid of afwijkt door zijn affecties. Elke vergissing hierin kan hersteld worden met behulp van het schietlood, die de geest immers in staat stelt naar boven en naar beneden te gaan. Op deze wijze ontdekt de vrijmetselaar zijn vergissingen en fouten en kan hij tevens de fouten van anderen verontschuldigen, omdat hij weet dat hij er ook zelf mee behept is.

Het schietlood is het symbool van de tweede opziener die in het westen waakt over de noorderkolom van de leerlingen. De tweede opziener moet immers begrip hebben voor de vergissingen en fouten van deze pas ingewijde Broeders om hen zo in staat te stellen hun fouten te herstellen.

Tenslotte, Broeders, deelt de achtbare meester mee: *"De zuilen verrijzen en de*

toegang tot de tempel wordt zichtbaar". Dankzij de maçonnieke werktuigen heeft de tempel van Salomo in al zijn volmaaktheid kunnen verrijzen en kan het werk daarbinnen beginnen. De loge is waarlijk geopend en het bouwplan is te raadplegen. Het werk, dat wil zeggen het tableau is af en daarmee kan het eigenlijke werk, d.w.z. de zitting, een aanvang nemen. *"Broeder secretaris, wat vermeldt de arbeidsplank voor hedenmiddag?"*

Daar Kraacht Wijsheid, Schandheid.

Aart al der Vrijheidskruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

Waar op de Kruiser van het Heinkel.

De Watergeuzen

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

De Watergeuzen.

DE GESCHIEDENIS IN BOUWSTUKKEN⁴

Oprichtingsbouwstuk

Uitgesproken op de plechtige installatie van de Achtbare Loge De Watergeuzen op de eerste dag van de derde⁴ maand van het jaar des waren lichts 5980.

Doorluchtige Grootmeester, Achtbare Meester, zeer waarde Broeders,

I. De vrijmetselarij heeft een lange en interessante geschiedenis achter de rug, waarin de thema's 'vernieuwing' en 'behoudzucht' elkaar afwisselen naar de mate van het overwicht van de 'Ancients' en 'Moderns' per generatie. Ze speelden een rol in 1717 bij de stichting van de eerste Grootloge in Engeland, ze spelen ook nu in 1980 een rol bij de installatie van de loge De Watergeuzen in Delft.

Onderzoek heeft uitgewezen dat vrijmetselarij een door het verlichtingsdenken beïnvloede ideologie is, waarin het vrije denken de voornaamste rol speelt. Om dit te kunnen inzien moeten we ons verplaatsen naar het Groot-Brittannië van de 17e eeuw. Daar ontstaat door de maatschappelijke omstandigheden van die dagen in landadelkringen de behoefte aan heroriëntering op de heersende ideologie.

In die tijd van onrust en verandering namen de oude steenhouwersloges een neutrale plaats in en stonden buiten de strijd, die andere gildenmeesters voerden tegen de opkomende vernieuwingen van het prille kapitalisme. De relaties met de kerkelijke en wereldlijke overheden, oorzaak van het hoge aanzien

van de bouwgilden, beroemd hoorden tot een roemrucht verleden. In de loges gaat een nostalgie naar lang vervlogen tijden de boventoon voeren, toen immers de samenleving zich nog kenmerkte door vaste verhoudingen in tegenstelling tot de maatschappelijke onzekerheden van de eigen tijd. Deze neiging was in de meeste loges in Engeland, Schotland en Ierland aanwezig. Dit was echter niet het geval in vier loges in Londen, die tezamen in 1717 een Grootloge vormen. In deze loges is er belangstelling voor nieuwe zaken als filosofie, kunsten en wetenschappen en zo vervullen zij een nuttige functie bij de ontwikkeling en emancipatie van de opstrevende burgerklasse. De Grootloge telt onder haar broeders leden van de 'Royal Society', die voor hun verlichte ideeën een open oor vinden. Daarom wordt ze de Grootloge van de 'Moderns' genoemd. Het is voor deze vrijmetselarij dat Anderson zijn constitutie heeft geschreven in 1723. Het is deze vrijmetselarij, die zich ontwikkelt in nauwe samenhang met de Royal Society en die zich met verlichtings ideeën over het continent verspreidt.

De reactie zal echter niet lang op zich laten wachten. In 1751 wordt "The most antient and honorable Fraternity of free and accepted Masons" opgericht, een Grootloge, die het geloof weer in de plaats van de filosofie stelt. Meer dan een halve eeuw blijven beide Grootloges naast elkaar bestaan, dan komt in 1813 een fusie tot stand, als de neergang van Napoleon het definitieve einde van de verlichting inluidt. De restauratie kan beginnen met de "United Grandlodge of ancient Freemasons of England; may the Great Architect of the Universe make their Union eternal". Uiteraard komt er een nieuwe editie van de Constitutions of Anderson in zijn meest oorspronkelijke versie: De uitgave van 1723.

In die dagen was 'Godsdienst' het ideologische geschilpunt, zoals in onze van humanisme en vrijzinnigheid doortrokken eeuw de 'Godsdienst' nog steeds de eenheid tussen vrijmetselaren onmogelijk maakt.

Zoals al eerder gezegd is de vrijmetselarij in onze interpretatie een door het verlichtingsdenken beïnvloede ideologie, waarin het vrije denken de voorname rol speelt. De Constitutie van Anderson zij hiervoor het bewijs: "Maar hoewel de vrijmetselaars in oude tijden verplicht waren in elk land de godsdienst van dat volk of dat land te belijden, welke deze ook mocht zijn, wordt het nu doelmatiger geacht hen slechts te verplichten tot die godsdienst, waarin alle mensen overeenstemmen, hun partikuliere meningen aan henzelf over-

latende; dat betekent goede en oprechte mannen te zijn, of mannen van eer en rechtschapenheid, door welke benamingen of overtuigingen zij ook onderscheiden mogen worden; waardoor de vrijmetselarij het middelpunt van vereniging wordt en het middel om oprechte vriendschap te stichten tussen de mensen die anders in voortdurende verwijdering van elkaar zouden gebleven zijn.”

Als de constitutie in deze zin over ‘Godsdienst’ spreekt, dan kan zij geen andere bedoeling voor ogen hebben, dan een denkraam, waarin alle vormen van reflexie over metafysische uitgangspunten en zingeving kunnen worden opgenomen, m.a.w. de vrijmetselarij wil filosofisch en religieus kosmopolitisme zijn.

Zowel atheïsme en agnosticisme als belijdende gelovigheid zouden in die ‘Godsdienst’ met elkaar moeten overeenstemmen, zodanig dat tot alle drie oprechte en goede mannen behoren, die de consequenties van hun opvattingen kunnen overzien en het goede op hun eigen wijze nastreven. Dat zijn mannen van eer en rechtschapenheid!

Om die ‘Godsdienst’ te bedrijven kan de vrijmetselarij geen godsdienst zijn. Sterker nog, dat wat eigen is aan de godsdienst moet er in ontbreken, zodat geen metafysische categorie of dogma’s een broeder kan beperken in de zingeving, die hij voor zichzelf stelt.

Archaismen als de opperbouwmeester des heelals en de onsterfelijke ziel dwingend voorschrijven aan allen is niet alleen onmaçonniek, het is ook een signaal voor conservatisme en beperktheid.

Dat betekent dat de vrijmetselarij de vrijzinnigheid als fundament heeft gekozen. Zij is libertair humanisme en zij ziet de mens als middelpunt van de kosmos. Ondanks verschillen in godsdienst of levensovertuiging verenigt zij ons in ons ‘mens zijn’. Kosmopolitisch is zij, omdat zij alle mensen bedoelt, ongeacht hun afkomst of bezit, hun huidskleur of maatschappelijke klasse over het gehele oppervlak der aarde. De bovengenoemde uitspraak in de constitutie van Anderson is in de loop der tijden een bron geweest voor steeds weer opblaiende conflicten tussen gelovige en ongelovige broeders. Sommige gelovigen willen hun opvattingen totaliseren, d.w.z. voor iedereen geldend maken en bewerkstelligen daarmee dat de arbeid onmogelijk wordt voor broeders, die zich door geen dogma of leerstelling van buitenaf willen laten beperken, omdat zij het hun plicht achten als vrij man op een hun volledig eigen wijze tot het

'licht' te geraken. Een term of symbool, dat in filosofische zin vertaald wordt met het woord 'rede' en waar zij mee bedoelen: Inzicht in of begrip van de levenstotaliteit.

Het is een vreugdevol gegeven dat er steeds weer mensen zijn, die weigeren hun met veel moeite veroverde inzichten over leven en werkelijkheid te laten ondersnemen onder religieuze of mythische voorstellingen, waarbinnen de redelijkheid verdwijnt en slechts plaats is voor de overgave, de onvrijheid.

In de vijftiger jaren heeft de overgrote meerderheid van de Belgische broeders op het hoogtepunt van de koude oorlog de moed gehad dat door de Engelse Grootmacht gestelde symbool van overgave te weigeren.

Daarvoor in de plaats stelden zij de waarachtige tolerantie, het als werkelijk waardevol accepteren van de opvattingen van ieder mens binnen de grenzen van de universele redelijkheid, die geen onderscheid maakt naar filosofie, religie, rijkdom, huidskleur, geslacht en machtspositie. Dit moment van het ware licht staat hier op deze gebeurtenis centraal!

Positief gezegd: Hier beoefenen wij de vrijmetselarij als kosmopolitische humanitaire ideologie, die tegenstellingen van maatschappelijke, religieuze en metafysische aard in zich bergt. Een hoog opblaaiend vuur, waaraan de vrijmetselarij de warmte ontleend voor haar veranderingsgezindheid en overlevingskracht. Deze vrijmetselarij kan alleen maar progressief zijn!

II. De voorgeschiedenis van deze werkplaats en haar oprichtende leden.

In 1959 keerden enkele loges in Nederland zich af van het Grootoosten der Nederlanden, omdat zij zich in geweten niet konden verenigen met het beleid van dit Grootoosten ten aanzien van de Franse en Belgische Grootmachten. Zij verenigden zich in een Grootloge onder de Grootmeester Onder de Wijngaard. Deze betuigde zijn solidariteit met het Grootoosten van België en zijn Grootloge werd door ditzelfde Grootoosten erkend. De loges van de Grootloge hebben na 1959 moeilijke tijden gekend en na de dood van Broeder Onder de Wijngaard zijn ze uiteindelijk verdwenen. Enige van haar leden hebben zich laten affiliëren bij de Antwerpse Loge 'De Geuzen', die één van de peterloges is van de werkplaats 'De Watergeuzen'.

Een aantal van deze broeders vormden tezamen met een aantal in Nederland verblijvende Belgische broeders de broederkring 'De Watergeuzen', die tot

voor kort in het Oosten Den Haag heeft gefunctioneerd. Deze broeders hebben tezamen met een aantal broeders uit het Grootoosten der Nederlanden de aanzet gegeven tot de oprichting van onze werkplaats.

De bovengenoemde broeders vormden uit het Grootoosten der Nederlanden leefden al geruime tijd in onvrede over de wijze, waarop in de loges in Nederland de dogmatische benadering de boventoon ging voeren. Ondanks de conservatieve en reactionaire kleuring, die de vrijmetselarij in Nederland heeft, beschouwden zij haar als een waardevolle 'filanthropische' levensvisie. Zij wilden de vrijzinnigheid en de vooruitstrevendheid, die van oudsher ook aspecten van de Nederlandse vrijmetselarij waren opnieuw een impuls geven.

De belangrijkste oorzaken voor de verstarring in het Grootoosten der Nederlanden zijn wellicht de grote invloed van Engeland en de Verenigde Staten na de bezettingstijd hier te lande en de liquidatie van het koloniale rijk aan het einde der veertiger jaren, waardoor vele vooral ook Engels georiënteerde broeders terugstroonden naar het vaderland. Ook het rabiate antikommunisme van de koude oorlog mag niet over het hoofd gezien worden.

Voornoemde Broeders poogden daartoe een loge binnen het Grootoosten der Nederlanden op te richten, die het vrije denken als leidraad zou hanteren. Omdat de loge in oprichting als belangrijkste doel in haar vaandel had, het opsporen en bestrijden van onvrijheid in mens en samenleving, koos zij als haar naam 'Salvador Allende', een broeder, die door zijn leven en sterven bij uitstek een symbool was geworden van de humaniteit. Dit vormde tevens de aanleiding om contact op te nemen met de Loge 'Salvador Allende' in het Oosten Antwerpen, een contact dat er tenslotte toe zou leiden dat ook deze loge als peterloge van de 'Watergeuzen' zou optreden.

Het was de keuze van de naam Salvador Allende, die de aanleiding werd voor het Grootoosten der Nederlanden om dit initiatief onmogelijk te maken zonder enig werkelijk begrip voor de maçonnieke arbeid van een groot man, die zij als controverser; aanduidde. De oorzaak lag natuurlijk dieper: Vrijzinnigheid is in het Grootoosten der Nederlanden dissident. Een gevaar voor de multinationale samenwerking onder de Engelse paraplu van de persoonlijke god, de onsterfelijke ziel en de kleine burgerij. Een gevaar voor haar maatschappelijke behoudzucht en culturele traagheid. Een gevaar voor haar, zoals zij het zelf uitdrukte, rust en harmonie. Zo werden zeven broeders na een motie van de

gezamenlijke Haagse loges, waarin gevraagd werd om een directe stemming zonder debat, m.a.w. zonder enige discussie, naar huis gestuurd. Dat was duidelijk! Zelfs een gedachtenwisseling over de argumentatie werd niet toegestaan!

Door deze beslissing heeft het Grootoosten der Nederlanden zich vastgelegd als een rechts-conservatieve organisatie, waarin zelfs censuur wordt toegepast om het vrije denken onmogelijk te maken. Geen vrijzinnig mens zal zich daar nog in kunnen herkennen!

Na dit tragische moment, dat we als een feit zullen moeten accepteren, besloten drie van de zeven vermelde broeders lid te worden van de loge 'Salvador Allende' in het Oosten Antwerpen en namen vandaar contact op met de broederkring de Watergeuzen in Den Haag met het doel om te onderzoeken of er mogelijkheden waren om gezamenlijk een loge te stichten, die wel op libertaire grondslag zou kunnen werken.

Vooraf dankzij de daadwerkelijke steun van de beide Peterloges konden beide stromingen tezamen vloeien in de nieuwe loge 'De Watergeuzen', die vanavond plechtig is geïnstalleerd.

III. De doelstellingen van de loge 'De Watergeuzen'.

Allereerst het stimuleren van de progressieve vrijmetselarij in Nederland, zoals b.v. de loge 'Post Nubila Lux' dat in de tweede helft van de 19e eeuw heeft gedaan. Zij was een bolwerk van vrijzinnigheid in domineesland en had een sterk stimulerende sociaal-culturele functie. Uit haar ontstond de eerste Nederlandse vrijdenkersorganisatie 'De Dageraad'. Ook de Watergeuzen willen via haar leden in deze zin stimulerend optreden. In dit verband wijs ik U op art. 7 van onze beginselverklaring, waarin staat dat onze arbeid gericht zal zijn op het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving.

Zoiets kan gemakkelijk opgevat worden als frase, wanneer daaraan niet de verplichting verbonden zou zijn om een en ander daadwerkelijk in de praktijk te brengen en daarom beschouwt de loge het als de hoogste plicht van haar leden om te allen tijde en in weerwil van welke bedreiging of dwang, het fundamentele streven van de mens naar vrijheid, gelijkheid en broederschap te vrijwaren. Daarom wil de loge elke vorm van onderdrukking, discriminatie, betutteling en commerciële, politieke of godsdienstige intimidatie naar alle

aspecten, waaronder zij kunnen optreden, aan het licht brengen en bestrijden. Immers de vrijheid is voor ons het wezen van de waarheid! Een vrijheid, die wij niet verdedigen met de kruisraketten van maffiose wapenhandelaars, maar wel door te ijveren voor maatschappelijke vooruitgang van allen te samen op weg naar waarachtige humaniteit.

Zo bezit de loge de vrijheidsdrang van de watergeuzen van eertijds, net als dezen leeft zij in ballingschap in eigen gebied en voert met trots de spreuk van de geuzenpenning als motto: "Liver Turx dan paus"! Daarmee wil zij uitdrukken, dat aan haar de strijdbaarheid en vrijheidsdrang niet getwijfeld hoeft te worden.

Ook in haar kleuren wil de loge haar doelen tot uitdrukking brengen, want behalve dat met de kleuren rood-wit-blauw het land wordt gesymboliseerd, waar de loge is gevestigd, verwijzen ze evengoed naar de trits: Vrijheid, gelijkheid, broederschap.

Ook de loge 'Salvador Allende', i.o., die zou werken onder het Grootoosten der Nederlanden, zou deze kleuren gevoerd hebben en daarom drukken ze ook het respect uit van de broeders van de Watergeuzen voor de beginselvastheid van wijlen broeder Allende, die de opdracht van vrijmetselaar heeft verstaan en ervoor het hoogste offer heeft gebracht.

IV. Aan het oprichten van een loge met genoemde doelstellingen heeft het Grootoosten van België zijn medewerking willen verlenen, hetgeen hedenmiddag zijn bekrachtiging heeft gekregen.

Op de broeders van de achtbare loge 'De Watergeuzen' rust thans de dure plicht het in hen gestelde vertrouwen waar te maken en de gestelde doelen te realiseren. We zullen ons daarbij voortdurend bewust moeten zijn dat onze aanwezigheid in Nederland voor de maçonnieke gevestigde orde aldaar, een steen des aanstoets zal zijn, waarvan niet op voorhand kan worden aangenomen, dat hij in de zin van struikelblokken uit het 1e graads ritueel zal worden opgevat.

Anderzijds zullen wij nimmer de wezenlijke verschillen, die er tussen beide vormen van vrijmetselarij bestaan, mogen verhullen. Ons bestaan is er immers juist in gelegen deze verschillen aan het licht te brengen. In dit verband rekenen wij op onze Belgische broeders, dat zij ons nimmer als buitenbeentje in hun obediëntie zullen beschouwen, maar dat zij hun Grootoosten zullen

beschouwen als de Obediëntie, waarin de progressieve vrijmetselarij gestalte heeft gekregen en de achtbare loge 'De Watergeuzen' een eigen plaats heeft om het ware maçonnieke licht, zoals dat eenmaal in de geschiedenis werd ontstoken, verder uit te dragen, want in het verschiet daagt reeds de naam van een nieuwe loge: José Martí.

Oprichting: een artikel uit Vrij Nederland

Jaargang 41 - 15 maart 1980 p.3 en p.4

Bbr ∴

“Wij zijn hier zeer voor de spiritualiteit, maar meer nog voor de spiritualiën.”

De scheuring in de Nederlandse Vrijmetselarij (1)

Op 1 maart 1980 werd in een geïmproviseerde Tempel in de aula van een Delftse school de vrijmetselaarsloge 'De Watergeuzen' opgericht. Dat geschiedde, zoals gebruikelijk in maçonnieke kring, in strikte beslotenheid. Er speelde zich daar achter die gesloten deuren en ramen echter een dramatisch gebeuren af : Met de oprichting van deze Loge is de Nederlandse vrijmetselarij in tweeën gescheurd. Over de achtergronden gaat onderstaand verhaal. Een gedetailleerd verslag van de geheime openingsrituelen staat op pagina vier.

M. van Amerongen

Zij maken zich schuldig aan, zo zeggen ingewijden, pederasme en veelvrijterij. Op Witte Donderdag slachten zij christenkinderen. Op Goede Vrijdag verschijnt Satan in de Loge. Zij zijn verantwoordelijk voor de dood van *Luther*, *Lessing*, *Schiller*, *Schubert*, *Goethe*, *Dürer*, *Fichte*, *Leibniz*, *Nietzsche*, en niet te vergeten *Mozart*, de man die in zijn *Zauberflöte* de maçonnieke ritën heeft verraden en deswegen 'gedoemd was te worden gestraft met de dolk of door

het *aqua toffana*'. Hun broeders Danton, Robespierre, Mirabeau, Beauharnais, en Beaumarchais bezielde de Franse Revolutie. En, ach, als het schootsvel zou kunnen spreken van al dat ontuchtige, dat achter het kunstig bewerkte leder broeit en gloeit! 'Niet alleen veroorlooft de geheime maçonnieke moraal ongehuwden nagenoeg alles ter bevrediging hunner zinnelijke lusten, maar zij strekt hare vrijheid tot zelfs voor gehuwde mannen uit jegens andere vrouwen. Geheel in overeenstemming met zulke grondslagen gebruikt de Loge bij voorkeur wulpse afbeeldingen van ongekleden vrouwen als haar zinnebeeld, zelfs op titelbladen van vrijmetselaarsgeschriften en van Logeboeken.'

Zelfs als slechts een kwart van het bovengenoemde waar zou zijn, dan is -zo leek mij- de vrijmetselarij nog altijd een fenomeen dat de moeite van het bezichtigen waard moet worden genoemd.

Dus betrad ik op die avond in april met veel belangstelling de Loge *La Paix*, gevestigd in een statig pand in de Vondelstraat te Amsterdam.

Daar bevonden zich een tachtigtal middelbare mannen met vesten.

Eerst dronken wij gezamenlijk een kop koffie.

Toen luisterden wij naar een voordracht van de *Apologie* van Socrates.

Vervolgens dronken wij twee glazen bier.

Toen moesten we naar huis.

Een paar maanden later stond ik, ergens in een achterafstraatje nabij de Groenplaats te Antwerpen, op de stoep van de Loge *Salvador Allende*. Ook hier straalde de gevel veel maçonnieke wijding uit. Het voorgeborchte van de Tempel bood echter een onverwachte aanblik: een vijftien meter lange bar, waaraan uitgelaten koutende types, die zich de *Geuze* (15 frank), *Bokma* (25 frank) en *Johnny Walker* (30 frank) ondanks het vroege avondlijke uur, uitstekend lieten smaken.

Eerst dronk ik gezellig een glaasje mee. Toen luisterden wij naar de voordracht van een gepeperde rede ('*Onze verering voor geld is de ergste afgoderij die ik ken!*') van Frederik van Eeden.

En toen deze rede was verklonken sprak de Voorzittend Meester: 'Geachte

aanwezig, het was prachtig. Daarom stel ik voor om nu op de gezondheid van de spreker een pint te gaan pakken.'

Die ene pint werd al snel gevolgd door een tweede. En een derde. En een vierde. Ik betuigde de Broeder, die naast mij aan de bar was gezeten, mijn respect voor het laadvermogen van dit maçonnieke gezelschap. 'Ja, meneer,' zei de man, 'wij zijn hier zeer voor de spiritualiteit, maar nog meer voor de spiritualiën.'

In een belendend vertrek vertelde Voorzittend Meester, hoe zijn Loge een paar jaar geleden (zoals gebruikelijk) uit een overbemande moederloge is geboren. 'Wij wilden,' aldus onze gastheer, 'uit Vlaamse gezelligheidsoverwegingen, dat de nieuwe Loge bovendien de functie zou gaan vervullen van een vrijzinnig café, waar wij op de zaterdagavond naar toe zouden kunnen gaan. Wel, toen geschiedden die dramatische gebeurtenissen in Chili en daarom besloten wij om onze Loge naar Salvador Allende te vernoemen. Op de stichtingsvergadering hebben wij zelfs nog de Internationale gezongen.'

De sfeer in de Belgische maçonnerie is inderdaad bepaald anders dan die in de Nederlandse broederorganisatie. In België wordt deze '*société discrète*' bemand door zo'n tienduizend man, die veelal op invloedrijke posten werkzaam zijn. Daarmee is de Loge een macht waarmee de natie terdege rekening moet houden.

In Nederland, waar de vrijmetselarij zo'n zesduizend aanhangers telt, wordt deze geestesstroming door de buitenwacht voornamelijk als *pittoresk* ervaren, zoals bij voorbeeld blijkt uit een brochure van de Nederlandse Omroep Stichting, waarin de beoefenaars van de K.'K.' (de Koninklijke Kunst) op één lijn worden geplaatst met zigeuners, Surinamers, buitenlandse arbeiders, dienstweigeraars, Molukkers, homoseksuelen, ongehuwde moeders, ex-psy-chiatrische patiënten en aanhangers van de bahāi.

Anders dan in België, waar het een publiek geheim is dat bij voorbeeld 'de drie Willy's' (Claes, De Clerckx en De Caluwaert) de troffel voeren, vindt men de

Nederlandse vrijmetselaars voornamelijk in het tweede echelon van kunst, wetenschap en politiek. Het zijn publicisten als *Willem Brandt*, *Henri Knap*, *Yge Foppema* en *Sjoerd Leiker*, wetenschapsbeoefenaars als *Sj. Groenman*, *W.H.C. Tenhaeff*, *J. Kistemaker*, en *J.H. van den Berg*, toonkunstenaars als *Hubert Bahrwasser*, *Robert Holl*, *André Rieu* en *Carel van Leeuwen Boomkamp*, advocaten als *H.M. Voetelink*, *I.E. Hes*, en *J.K.M. Mathuizen*, politici als *H.J.L. Vonhoff*, *H.J. Zeevalking*, *A.J. Vis*, *G.W.B. Borrie*, *Kl. Van Dijk* en *R. Zegering Hadders*, benevens *J. Viersen*, hoofd inspectie van 's rijks financiën, *W. Bos*, voorzitter van de Contactgroep Werkgevers in de Metaalindustrie en de befaamde vogelkijker *Fop I. Brouwer*.

Hun Loges heten *Wending*, *Mozaïek*, *De Vriendschap*, *De Drie Lichten*, *De Korenschoof*, *Vinxit Libertas*, en *Ad Lucem et Pacem*. Hun blad is het Algemeen Maçonniek Tijdschrift, waarin schuldeloze onderwerpen worden aangesneden als *Waarom een zwarte das?*, *Over handschoenen en meer*, *De Kerstverhalen van Willem Brandt* en *De weg van Han Knap*.

Niet iedereen is echter even gelukkig met de sfeer van plechtstatige landerigheid, die er in de Loges hangt.

Een ingezonden stuk in het huisorgaan: 'Wanneer over honderd jaar de laatste vrijmetselaar in vol ornaat in een vitrine van het Museum van Geestesstromingen zal zijn bijgezet, zal het niet meer nodig zijn om hem te mummificeren of met formaline in te spuiten, omdat hij reeds bij zijn leven een fossiel was.'

Een brief van een Broeder aan een andere Broeder: 'Ieder keer erger ik me aan en verbaas ik me over de zelfgenoegzamen in de Loge. Likken aan symbolen en eens in de week een avondje verplichtingsvrije "broederschap". Een ouwemannenamusementsclub. Met de wereld van vandaag heeft die hele zaak niets meer te maken. Echt, het woord is amusement geworden. Verbale hoogstandjes voor getemde en verlamde broeken.'

De beweging oogt inderdaad wat grijs. In het *Algemeen Maçonniek Tijdschrift* is onlangs geconstateerd dat menige Broeder helaas niet meer in staat is om de Loge te bezoeken, omdat hij 'onvast ter been' of 'zwaar van oor' is, om maar te zwijgen van de Broeders die 'wandelen in duisternis'. De enige echte levende sector in dit blad is de rubriek *In Memoriam*. Deze administreert zorgvuldig de Broeders die de afgelopen weken 'de aardse werktuigen hebben moeten afleggen' en het E.O.O. (het Eeuwig Oosten) zijn ingegaan. De

maçonnieke carrière van de ontslapenen is opvallend vaak op Indische bodem begonnen, als lid van de A.°.L.°. *De Ster van het Oosten* in het O.°.Batavia, als lid van de A.°.L.°. *De Vriendschap* in het O.°.Soerabaja of als lid van de A.°.L.°. Serajoedal in het O.°.Poerwokerto. In de jaren vijftig kwamen zij massaal naar het moederland terug en namen daar de diverse sleutelposities in bezit – wat nu ook niet direct een ruk naar links in de Nederlandse vrijmetselarij betekende. Het verbondsbestuur gezeteld op de Fluwelen Burgwal in Den Haag, wordt tot op heden ‘*de bamiclub*’ bijgenaamd.

Bert van der Heydt, ex-Achtbare Meester van de Loge *Hermannus van Tongeren*: ‘De vrijmetselarij in Nederland is de vrijmetselarij van de gevestigde orde. Het is een reactionair zootje. En wat stelt dat cluppie van zesduizend man nu helemaal voor? Toch geen pest? De kleinste politieke groepering, al was het de Boerenpartij, heeft meer maatschappelijke relevantie. Nee, ik beschouw die mensen niet meer als mijn Broeders. Ik vind het gewoon een foute club.’

Bert van der Heydt is een van de zeven Utrechtse vrijmetselaars die begin 1978 hebben getracht om, in navolging van het O.°.Antwerpen, ook op Nederlands grondgebied een Loge Salvador Allende te stichten. Zonder succes. In een brief d.d. 3 maart 1978 aan de Achtb.°.en Z.°.W.°.Bbr.°. van alle Loges, werkende onder het Grootoosten der Nederlanden, maken zij melding van de ‘negatieve reacties’, ja zelfs ‘regelrechte scheldbrieven’ die zij in de bus hadden gekregen. Dit was, schreven zij, strijdig met de bejegening waarop zij ‘als vrije mannen van goede naam’ recht hadden.

Het hoofdbestuur van de Orde der Vrijmetselaren liet in een lang en geëmotioneerd gesprek weten dat er geen sprake kon zijn van een Loge die de naam van de vermoorde Chileense president, Br.°. of geen Br.°, zou dragen. Een Loge *Johan van Oldenbarneveldt*, die was aanvaardbaar, en zelfs over een Loge *Dr. Willem Drees sr.* viel te praten. Over een Loge *Salvador Allende* was men gedwongen om op het aanstaande Grootoosten –de maçonnieke aanduiding van de jaarlijkse algemene ledenvergadering– negatief te adviseren. Dit geschiedde. Op dit Grootoosten werd Br.°. Allende vervolgens, zonder discussie, door vrijwel de gehele vergadering op de mestvaalt van de geschiedenis geworpen.

Hierop verliet een aantal dissidenten de beweging, teneinde maçonniek onderzoek te zoeken bij de immers aanmerkelijk ruimhartiger Broeders van de

Antwerpse Loge Salvador Allende. Van daaruit bestudeerden zij de mogelijkheid om op Nederlands grondgebied een Loge te stichten, die uit zou gaan van dezelfde libertaire, maatschappijkritische beginselen, die zij in hun Belgische Broeders hadden leren te waarderen.

Zo kreeg onlangs een aantal Belgische en Nederlandse vrijmetselaars een schrijven in de bus, waarin werd meegedeeld dat de Adm.'.Comm.'. onder leiding van de D.'. G.'. M.'. N.'. de eer had om de Z.'. W.'. B.'. uit te nodigen om op 1 maart 1980 de oprichting bij te wonen van de A.'. *De Watergeuzen*, gevestigd in het O.'. Den Haag.

Daarmee was die eerste, onder Belgische patronage staande en buiten de Nederlandse jurisdictie vallende, libertaire, maatschappijkritische Loge verze-
zen.

De scheuring in de Nederlandse vrijmetselarij was een feit.

Ogenschijnlijk is er niet zoveel verschil tussen de regelmatige (Noordeuropese, angelsaksische) en de onregelmatige (latijnse) vrijmetselarij. *De sociale samenstelling* van de Loges loopt weinig uiteen. Zij worden vrijwel uitsluitend bevolkt door heren met nette betrekkingen: artsen, advocaten, politici, onderwijzers, leraren, hoogleraren en wat kader van het bedrijfsleven.

Een arbeider, 'arbeidende aan de Ruwe Steen', heeft zowel in het Belgische als het Nederlandse Grootoosten enige zeldzaamheidswaarde.

De Voorzittend Meester van de maatschappijkritische Loge 'Salvador Allende' constateert dit met verdriet: 'De belangstelling voor ons werk vanwege de arbeidersklasse is ons wat tegengevallen. Deze mensen durven blijkbaar toch de responsibiliteit niet aan. De enige arbeider die in feite lid is van onze Loge is een steenhouwer, doe daarnaast is aangesloten bij de Belgische Sovjet-Russische vereniging. Dat is dus, geloof ik, al geen echter arbeider meer, maar een halve intellectueel.'

Over de participatie van vrouwen in de praktiserende Tempelarbeid is men het aan beide zijden van de Belgisch-Nederlandse grens hartgrondig eens. Zij worden principieel uit de Loge geweerd. In België moeten zij het doen met de

'blanke avond' die van tijd tot tijd wordt gehouden, in Nederland wordt bij gratie van de Opperbouwmeester van het Heelal een enkele keer een 'mossel-avond met de dames belegd.

Dr. Th. Boesman, Grootmeester Nationaal der Nederlandse Orde der Vrijmetselaren, desgevraagd: 'Na afloop van de vergaderingen drink je nog eens een biertje. De kritische benadering van vrouwen zou ook dat in de weg staan.'

In feite is het begrijpelijk dat vrouwen en andere *profanen* uit de Tempel worden geweerd. Hun gehinnik en gegrinnik zou de plechtigheden inderdaad ernstig verstoren.

Want in sommige opzichten is de Loge een direct complement van de kleuterklas.

Men schrijft zijn Achtb.: en Z.:W.:Bbr.: geen *brief*, maar een *tekenplank*. Het steels beroeren van andermans *middenhandsbeentje* geldt als een maçonnieke *handdruk*. Bevindt een *profaan* zich binnen gehoorsafstand, dan fluisteren de Broeders waarschuwend: '*Het regent*'. De vrijmetselaar beschikt over een eigen maçonniek *paspoort* en bij het betreden van de Loge wordt hem naar het paswoord gevraagd. In de Tempel regeert de Achtbare Meester met de *Moker des Gezags*. Op het *Altaar* ligt de Bijbel, het handboek-maçon van de *Opperbouwmeester van het Heelal*, opengeslagen bij het eerste hoofdstuk (*In den beginne was het W.: en het W.: was bij G.: en het W.: was G.:*) van het Evangelie van Johannes. Op de talrijke banketten wordt éérs geproost op het hoogste gezag in de staat, de regerende vorst of vorstin.

De *Basic Principles* van de vrijmetselarij, zoals die zijn uitgevaardigd door de (Britse) leiding van de internationale vrijmetselarij, bevelen om het primaat van genoemde Opperbouwmeester te aanvaarden en daarom de eed af te leggen op het geopende Boek van de Heilige Wet, terwijl het tegelijkertijd streng verboden is om binnen de Loge onderwerpen van *religieuze* of *politieke* aard ter discussie te stellen. Immers, een dergelijke gedachtenwisseling 'kan uitlopen op redetwisten en is dus uit den boze, willen wij althans de Oude Plichten blijven hanteren. Zij vormen de door ieder van ons vrijwillig aanvaarde grondslag van de reguliere beoefening van de Koninklijke Kunst'.

Dit laatste geldt echter niet voor specifiek katholieke landen als België en Frankrijk, waar de landelijke maçonnerie al lang geleden door het vertoornde Engeland in de ban is gedaan, omdat zij in de tweede helft van de vorige eeuw hebben besloten om de Bijbel te sluiten, met de Opperbouwmeester te breken en juist *bij voorkeur* te debatteren over onderwerpen van religieuze en politieke aard.

'De vrijmetselarij wordt door velen verweten dat zij te veel aan politiek, ja, niets anders dan aan politiek doet,' riep in 1886 de Grootredenaar van Frankrijk uit tijdens het *nabroodje*. 'Maar Grote God, wat zou zij *anders* doen dan aan politiek!'

Op deze woorden, zo meldt de kroniekschrijver, volgde een daverend *bravo*.

In het Brusselse hoofdkwartier van het Belgische Grootoosten spreken wij met *André L. Mechelynck*, regerend Grootmeester, geflankeerd door zijn Grootredenaar en zijn Grootinspecteur.

Mechelynck: 'De latijnse vrijmetselarij -en met haar de Belgische- is van oordeel dat alle onderwerpen in de Loge bespreekbaar zijn, niet in de laatste plaats als deze onderwerpen gericht zijn tegen de, in een land als het onze dominante, rooms-katholieke kerk. De angelsaksische vrijmetselarij -en met haar de Nederlandse- weert dit soort onderwerpen echter principieel, want men is bang dat de Loge zal worden verdeeld in een meerderheid en een minderheid. Wij kennen dit soort koudwatervrees niet. Bij ons worden de moeilijkste dingen bediscussieerd. Zo heeft er in mijn eigen Loge gedurende de Zesdaagse Oorlog tussen Israël en Egypte een warme discussie plaatsgevonden, ondanks het feit dat zich zeven Broeders met joodse namen onder de aanwezigen bevonden.'

De Grootredenaar noemt desgevraagd een paar andere voorbeelden van maatschappelijke thema's die, voor zover hij het zich weet te herinneren, in de Belgische Loges op de agenda zijn geplaatst. 'Wij hebben bij voorbeeld gepraat over het schoolpact, en over de onderwijsproblemen, over het syndicalisme en over de Vrije Universiteit van Brussel, over de onderscheiden vormen van regionalisering, over een ethisch probleem als vruchtafdrijving, terwijl er bij

ons tevens een groeiende belangstelling bestaat voor ecologische vraagstukken.' Is dat, met alle respect, allemaal niet wat *saai*? vraag ik.

'Er worden af en toe ook wel *luchthartige* onderwerpen aangesneden,' verduidelijkt de Grootredenaar. 'Zo heeft een der Broeders laatst op ironische, relativiserende toon het profiel van de *maçon* voorgedragen. En een ander voorbeeld is de recente conference van een der Broeders over het onderwerp *de lach*. Waarom lachen mensen? Een ieder vond, moet ik zeggen, deze conference zéér geestig.'

Hetzelfde verschil van mening en mentaliteit vindt men in de wederzijdse benadering van *clerus*, *kerk* en hare *mantelorganisaties*.

In Nederland hebben de partijen zich allang verzoend. Vraag vijf van het inschrijfformulier van de kandidaat-vrijmetselaar: 'Geloof u in het bestaan van een Opperwezen of hoe zou u anders uw religieuze gevoelens kunnen omschrijven?'

Het kandidaat-lid van de Antwerpse Loge 'Salvador Allende' wordt echter met kop en kont de Tempel uitgedonderd op het moment dat blijkt dat hij zijn kinderen heeft laten dopen.

In Nederland worden sinds 1971 in diverse benedictijnen- en trappistenkloosters 'monastiek-maçonnieke bezinningsbijeenkomsten' gehouden.

In België, Frankrijk en andere diep-zwart-katholieke naties huldigt men in maçonnieke kringen daarentegen nog steeds, onverkort het gezonde en overzichtelijke advies: *Le cléricalisme, voilà l'ennemi!*

'Het feit dat de Belgische vertakking van de vrijmetselarij het levensbeschouwelijke, intellectuele, sociale element centraal stelt,' zo zegt de Groot-inspecteur, 'is historisch verklaarbaar doordat te onzent de maçonnerie juist door het drijven van de kerk steeds meer in vrijzinnig vaarwater is geraakt. Katholieke vrijmetselaars werden door de kerk al in 1738 geëxcommuniceerd, en precies honderd jaar later deden de Belgische bisschoppen dat nog eens dunnetjes over, omdat op het moment dat België van het Koninkrijk der Nederlanden was afgescheurd, de vrijmetselarij de enig hinderpaal van de kerk was op weg naar de algehele politieke macht. Sindsdien is de bevolking stelselmatig door de pastoors tegen ons vrijmetselaars opgehitst. In Nederland is de situatie anders. Het Nederlandse volk is een volk van Bijbellezers. De Nederlandse maçonnerie zou, als ik dat zo zeggen mag, best een tikje van de

Belgische geest kunnen gebruiken. Ik vind ook, laten ze eens uitscheiden met dat gedebatteer over de Opperbouwmeester van het Heelal. Laat de Opperbouwmeester de Opperbouwmeester, zou ik zeggen, hou je bezig met de problemen die de wereld beroeren en sluit je niet zo op in de Tempel.'

Bert van der Heydt, sinds 1 maart 1980 Nederlands maçon onder Belgische paraplu: 'Ik moet eerlijk zeggen dat ik aanvankelijk wat problemen had met de combattieve manier waarop die Belgen met de Opperbouwmeester omspringen. Ik dacht: "Jezus, waar is dat nou voor nodig?" Ik heb zelf jarenlang met die Opperbouwmeester rondgesleept, zonder daar veel kwaad in te zien. Maar achteraf begrijp ik dat ze hier in Nederland via die Opperbouwmeester er een conservatief verhaal in proberen in te hameren. Ja, nu zie ik wel in dat die Opperbouwmeester in feite een instrument van de restauratie is. Vandaar dat wij ook in de Loge 'De Watergeuzen' niets met de Opperbouwmeester te maken willen hebben'.

De Watergeuzen, zo kondigt Van der Heydt aan, zullen naar de vaderen zede het *strijdbare element* binnen de Nederlandse vrijmetselarij gaan vormen. Er zal contact worden opgenomen met de vrijdenkersvereniging 'De Dageraad', teneinde de leden tot samenwerking en lidmaatschap te bewegen. Met de traditionele toast op de Koningin zal worden gebroken - 'Misschien toasten we wél op de gezondheid van Boudewijn.' Verder zullen de dissidente Broeders niet aarzelen om zich, waar de gelegenheid zich maar aandient, politiek te manifesteren.

Van der Heydt: 'We zullen de broeders op de Fluwelenburgwal eens flink gaan provoceren. Als er weer iets is met atoomwapens of god-mag-weten-wat, dan komen wij meteen met een publiek standpunt: 'De Achtbare Loge De Watergeuzen in het Grootoosten Den Haag spreekt als zijn mening uit ...'. Dan zijn ze elke keer weer gedwongen om in het openbaar te verklaren, dat zij natuurlijk niet voor deze stellingname verantwoordelijk zijn. Zo zal dan elke keer weer blijken wat een conservatieve bende het is.

Binnenkort is de oprichting te verwachten van een tweede dissidente loge onder Belgisch patronaat. Die zal zijn genoemd naar José Martí, ex-grootmeester van het Grootoosten van Cuba, dichter en vrijheidsstrijder.

MARTIN VAN AMERONGEN

Bbr ∴

**“... en voert met trots de spreuk van de
geuzenpenning: ‘liver Turx dan paus’!**

De scheuring in de Nederlandse Vrijmetselarij (2)

M. van Amerongen

Er waren reeds vele feestelijke woorden gesproken en vele rituele handelingen verricht, toen de Achtbare Redenaar zich eindelijk verhief om het *Bouwstuk* op te leveren.

Zo'n Bouwstuk, in de burgerlijke, regelmatige vrijmetselarij zonder uitzondering handelend over onderwerpen als 'De wereld en wij' of 'Wat is de mens?' biedt gemeenlijk de gelegenheid om even de ogen te sluiten totdat het *nabroodje* wordt geserveerd. Dit Bouwstuk zal echter door menige aanwezige Broeder zijn ervaren als een revolutie in de geschiedenis van troffel en schootsvel. Want de Redenaar legde in ongezouten bewoordingen uit, waarom hij en een aantal geestverwanten het nodig hadden gevonden om met de georganiseerde vaderlandse maçonnerie te breken.

Het Grootoosten der Nederlanden, zei de Redenaar, is mettertijd steeds meer een 'rechts-conservatieve organisatie' geworden, geslagen door 'culturele traagheid' en 'maatschappelijke behoudzucht'.

Vandaar dat besloten was om, dwars tegen de maçonnieke autoriteiten te 's-Gravenhage in en mét ruggesteun van de -aanmerkelijk vrijzinniger- Broeders van het Belgische Grootoosten, de maatschappijkritische, anti-godsdienstige, vrijheidslievende Loge '*De Watergeuzen*' op te richten. 'Immers de vrijheid is voor ons het wezen van de waarheid! Een vrijheid, die wij niet verdedigen met de kruisraketten van maffiose wapenhandelaren, maar wel door te ijveren voor

maatschappelijke vooruitgang van allen te zamen op weg naar waarachtige humaniteit. Zo bezit de Loge de vrijheidsdrang van de Watergeuzen van eertijds, net als dezen leeft zij in ballingschap in eigen gebied en voert met trots de spreuk van de geuzenpenning als motto: "*Liver Turcx dan paus*"!

De Loge, zei de Redenaar tot slot, tooit zich met het *rood-wit-blauw* dat zowel uitdrukking geeft aan het streven naar vrijheid, gelijkheid en broederschap, als aan respect voor wijlen Broeder *Salvador Allende*, 'die de opdracht van vrijmetselaar heeft verstaan en ervoor het hoogste offer heeft gebracht'.

In de burgerlijke, *regelmatige* vrijmetselarij klinkt na afloop van het Bouwstuk een beschaafd stukje Grieg of Bach. Nu schalde echter een revolutionair latijns-amerikaans vrijheidslied de Loge in.

Het moment van de plechtige installatie van de Achtbare Loge 'De Watergeuzen' was bepaald op de eerste dag van de derde⁶ maand van het jaar des waren lichts 5980 – in profane woorden: *op 1 maart 1980*. Het glaasje bier dat ter verwelkoming was getapt had iets meer tijd gevegd dan was voorzien. Vandaar dat pas om kwart voor vier de rood-zwart-witte gordijnen van de aula van de Delftse Hugo Grotius Scholengemeenschap (voor deze gelegenheid tot Loge omgebouwd) werden gesloten. Honderdveertig Broeders, waarvan velen uit het bevriende België namen plaats op de groen-plastic stoeltjes. Op het podium stonden een gestyleerde zon en maan, benevens het vaandel van de nieuwe maçonnieke werkplaats. Voor het *Oosten* lagen het Zwaard, de Sleutel, het Cordon, de Watergeuzenpenning, benevens een exemplaar van de Statuten van het Grootoosten van België, dat als schutspatroon van de dissidente vrijmetselaars zou gaan optreden. De Eerste Ceremoniemeester klopte drie maal met zijn *maatstok* op de grond. Het was in zijn oorspronkelijke hoedanigheid een *roeispaan*. Voor een echte maatstok was geen geld geweest, vandaar dat er voor een even symbolische als voordelige oplossing was gekozen. 'Broeders', zei de Eerste Ceremoniemeester, 'de werkzaamheden in open Loge zullen een aanvang nemen. Gelieve uw profane gesprekken te staken en de lontstokken te doven.'

Zowel de Eerste en Tweede Opzichter als de Achtbare Meester –de nieuwe voorzitter van de Loge– deelden een plechtige *mokerslag* uit.

En de Achtbare Meester sprak: 'Broeder Eerste Opzichter, zijt gij Vrijmetselaar?'

'Al mijn Broeders erkennen mij als zodanig, Achtbare Meester', sprak de Eerste Opzichter.

'Broeder Tweede Opzichter,' zei de Achtbare Meester, 'wat is de eerste plicht van de Opzichters in de loge?'

'Te zien of de loge behoorlijk is gedekt,' zei de Tweede Opzichter.

Broeder Tweede Opzichter, 'zei de Achtbare Meester, 'gelieve u hiervan te verzekeren.' Gelukkig maar, pottenkijkers hadden het niet gewaagd om zich onder ons broederlijk gezelschap te begeven.

'Broeder Eerste Opzichter, 'zei de Achtbare Meester, 'wat is de tweede plicht van de Opzichters in de loge?'

'Zich ervan te overtuigen dat alle hier vergaderde Broeders leerlingvrijmetselaar zijn, Achtbare Meester', antwoordde de Eerste Opzichter.

'Broeders Eerste en Tweede Opzichters,' beval de Achtbare Meester, 'onderzoek te dien einde uw kolommen en geef mij daarvan bericht.' De naspeuringen naar eventuele infiltranten was echter, gezien de eerder genomen maatregelen, slechts een formaliteit.

'Broeder Eerste Opzichter,' zei de Achtbare Meester, 'wat is de derde plicht van de Opzichters in de Loge?'

'Achtbare Meester,' antwoordde de Eerste Opzichter, 'te helpen de Loge te openen.'

'Moge dan.' zei de Achtbare Meester, 'het licht met volle kracht schijnen in de Loge. Mijn Broeders, staat recht en in orde! Broeder Eerste Opzichter, hoe oud zijt gij?'

'Drie jaar, Achtbare Meester, naar de stijl der Vrije Metselaren,' antwoordde de Eerste Opzichter.

'Broeder Eerste Opzichter,' vervolgde de Achtbare Meester, 'hoe laat is het?'

'Het is Volle Middag naar de stijl der Vrije Metselaren,' zei de broeder Eerste Opzichter.

'Daar het Volle Middag is,' besloot de Achtbare Meester, 'de Loge behoorlijk is gedekt en alle hier aanwezige Broeders leerlingvrijmetselaar zijn, zo open ik deze leerlingen-loge naar de aloude gebruiken der Vrije Metselaren met drie

harde slagen, die van het Oosten uitgaan en in het Westen zullen weerklinken.' En hij maakte andermaal hardhandig van de roeispaan gebruik.

Het woord was aan de Groot-Meester Nationaal van het Belgisch Grootoosten.

'Mijn Broeders,' sprak deze, 'wij zijn hier deze Middag vergaderd om onze broederlijke steun te verlenen aan een aantal Vrijmetselaars, die de wens te kennen hebben gegeven een daadwerkelijke bijdrage te leveren aan de verspreiding van onze maçonnieke idealen. Tien Meester-vrijmetselaren, van verschillende maçonnieke afkomst, maar allen werkende leden van de Achtbare Loges *De Geuzen* en *Salvador Allende* in het Oosten Antwerpen, willen in de oprichting van een nieuwe werkplaats gestalte geven aan de behoefte tot het regelmatig beoefenen van maçonnieke arbeid in Nederland, naar de aloude traditie der Vrije Metselaren. Broeder Tweede Groot-Opzichter, zijn de oprichters van de nieuwe werkplaats in de Loge aanwezig?'

'Zij zijn aanwezig, Doorluchtige Groot-Meester Nationaal,' antwoordde de aangesprokenen, 'in het vertrouwen dat met de steun van hun Broeders de kolommen van hun nieuwe werkplaats kunnen worden opgericht.'

'Waarom durven zij dit hopen, Broeder Eerste Groot-Opzichter?' informeerde de Groot-Meester Nationaal.

'Omdat,' zei de Eerste Groot-Opzichter, 'het doel dat zij zich hebben gesteld voortkomt uit het wezen van de Vrijmetselarij, zoals die naar de traditie wordt beoefend.'

'Ik verzoek u,' zei de Groot-Meester Nationaal, 'de Broeders-Oprichters tussen de kolommen op te stellen.'

Aldus geschiedde. De Groot-Meester Nationaal plaatste nog een mokerslag en informeerde wat zijn Noordnederlandse Broeders tot hun dissident gedrag had bewogen.

'Wij wensen de progressieve Vrijmetselarij uit te dragen, naar de aloude traditie der Vrije Metselaren,' antwoordde de eerste aangesprokene.

‘In welk Oosten, mijn Broeders?’

‘In het Oosten Den Haag en daarmee in geheel Nederland,’ antwoordde nummer twee.

‘Waarom alzo?’

‘Om een nieuwe bezinning op de Oude Plichten mogelijk te maken’, zei nummer drie.

‘Wie wenst u in uw loge op te nemen?’

‘Vrije mannen van goede naam, die ernst maken met het bestrijden van onvrijheid in mens en samenleving,’ zei nummer vier.

‘Welke naam heeft de loge gekozen?’

‘*De Watergeuzen*, om uitdrukking te geven aan maçonnieke afkomst, ballingschap, strijdbaarheid en vrijheidsdrang.’

In het aan de loge grenzende vertrek zaten een stuk of tien, twaalf jongens en meisjes, die voor deze gelegenheid waren gerecruteerd om straks de spijsen en dranken rond te brengen. Het waren allen kinderen van Broeders aan gene zijde van de deur. Zij wachtten geduldig op de afloop van de plechtigheid, dronken onderwijl een glaasje limonade en speelden een spelletje kaart. Af en toe werd er een grinnkende, maar niet zonder genegenheid uitgesproken, opmerking gemaakt over de opmerkelijke hobby van pa. Van tijd tot tijd wrong zich een bedrangde Broeder door de deuropening en begaf zich, het bier klotsend in de liezen, naar achteren om een profane plas te doen. In de loge klonk een dof gerommel op de vloer. ‘*Zullen we een geintje uithalen?*’ stelde een jongen voor. ‘*Zullen we laten omroepen, dat over tien minuten de laatste trein naar Brussel vertrekt?*’

De Groot-Meester Nationaal had inmiddels de nieuwe Achtbare Meester van de Loge ‘De Watergeuzen’ ingezworen, die op zijn beurt zijn vleugeladjuntanten – de Eerste en Tweede Opzichter, de Redenaar, de Secretaris, de Penning-

meester, de Keurmeester, de Tempelsluiter en de Ceremoniemeester – op hun verantwoordelijkheden wees.

‘De plaats van de Tweede Opzichter,’ sprak de Achtbare Meester, ‘is in het Westen bij de kolom welke zich ten Noorden uitbreidt, om de Achtbare Meester bij te staan bij de bouw, de Broeders op zijn kolom voor te gaan bij de arbeid en de Leerlingen te onderrichten. Broeder, wilt Gij zoeken naar de Wijsheid die daarvoor nodig is?’

‘Ja, Achtbare Meester,’ antwoordde de aangesprokene.

‘De plaats van de Eerste Opzichter,’ zo vervolgde de Achtbare Meester, ‘is in het Westen bij de kolom welke zich ten Zuiden uitbreidt, om de Achtbare Meester bij te staan bij de bouw, de Broeders op zijn kolom voor te gaan bij de arbeid en de Gezellen te onderrichten. Broeder, wilt Gij streven naar de kracht die daarvoor nodig is?’

‘Ja, Achtbare Meester,’ antwoordde de aangesprokene.

‘De *Redenaar* is het Geweten der Loge, dat is het vermogen de werkelijkheid te toetsen aan het ideaal en de Waarheid te verkiezen boven de schijn. Broeder, zijt Gij bereid die Waarheid te zoeken vanuit de erkenning dat Vrijheid het Wezen der Waarheid is?’

‘Ik ben daartoe bereid, Achtbare Meester.’

‘De *Secretaris* is het symbool van stiptheid en vlijt. Zijt Gij bereid die deugden na te streven, Broeder?’

‘Ik ben daartoe bereid, Achtbare Meester.’

‘De *Penningmeester* heeft de zorg voor de specie voor de bouw en zal daarbij de nodige zuinigheid betrachten. Zijt Gij in staat en bereid deze zorg op te nemen, Broeder?’

‘Ja, Achtbare Meester.’

‘De *Keurmeester* is belast met de voorbereiding van de profanen die aankloppen aan de poort van de Loge en de begeleiding van de Leerlingen en de Gezellen. Wilt Gij u daarvoor inzetten, Broeder?’

‘Ja, Achtbare Meester.’

‘De *Sluiter* staat er borg voor dat onze werkzaamheden zijn gedekt. Broeder, zult Gij daarop streng toezicht houden?’

‘Ja, Achtbare Meester.’

Het largo uit een der cellosuites van Johann Sebastian Bach gaf de plechtig uitgesproken beloften een sacraal accent.

De Broederkussen werden uitgewisseld, de Geuzenpenningen werden opgespeld, de Achtbare Meester mompelde woorden *'wijsheid, kracht en schoonheid'* en gaf een tweetal Watergeuzen met zijn moker een tik op linkerschouder, rechterschouder en voorhoofd. Terwijl zij zich, uiterlijk ongebroken, naar hun plaats terugbegaven begaf de Keurmeester zich naar het zandtapijt in het midden van de Tempel.

'Er is Licht in de Duisternis,' sprak de Achtbare Meester – en de Keurmeester spreidde het witte zand uit over het zwarte tableau.

'Bij dag verlicht de zon onze arbeid, bij nacht schijnt de maan,' stelde de Achtbare Meester vast – de Keurmeester tekende een zon en een maan.

'Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit' – de Keurmeester tekende een knopenkoord.

'Met passer en winkelhaak controleren wij het werk' – de Keurmeester tekende een passer en winkelhaak.

'De geblokte vloer wordt gelegd' – de Keurmeester tekende een geblokte vloer.

'Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en de horizontale lijnen' – de Keurmeester tekende een waterpas en schietlood.

'De zuilen verrijzen; de toegang tot de Tempel wordt zichtbaar' – en de Keurmeester tekent een toegangspoort, een zuil aan beide kanten.

'Ik dank U, Broeder Keurmeester,' besloot de Achtbare Meester.

Het was bijna zes uur. De plechtigheid liep ten einde. Ook de Achtbare Meester informeerde hoe ver de tijd was voortgeschreden.

'Het is Volle Middernacht en méér, Achtbare Meester,' sprak de Tweede Opzichter.

'Broeder Eerste Opzichter,' vroeg de Achtbare Meester, 'wat is de eerste plicht van de vrijmetselaar?'

'Het geheim buiten de loge te bewaren, Achtbare Meester,' zei de Eerste Opzichter.

'Broeder Tweede Opzichter,' beval de Achtbare Meester, 'vervul nu uw plicht.'

En de Tweede Opzichter sprak: 'Daar het Volle Middernacht is en méér, zo sluit ik naar de wil van de Achtbare Meester deze leerlingen-loge naar de aloude gebruiken van de Vrije Metselaren met drie harde slagen, die van het Westen zullen uitgaan en in het Oosten zullen worden opgenomen.

'Ziet naar mij, mijn Broeders, met het teken, met de handslag,' besloot de Achtbare Meester. *'Deze leerlingen-loge is gesloten. Gaat heen in vrede en bewaart het geheim.'*

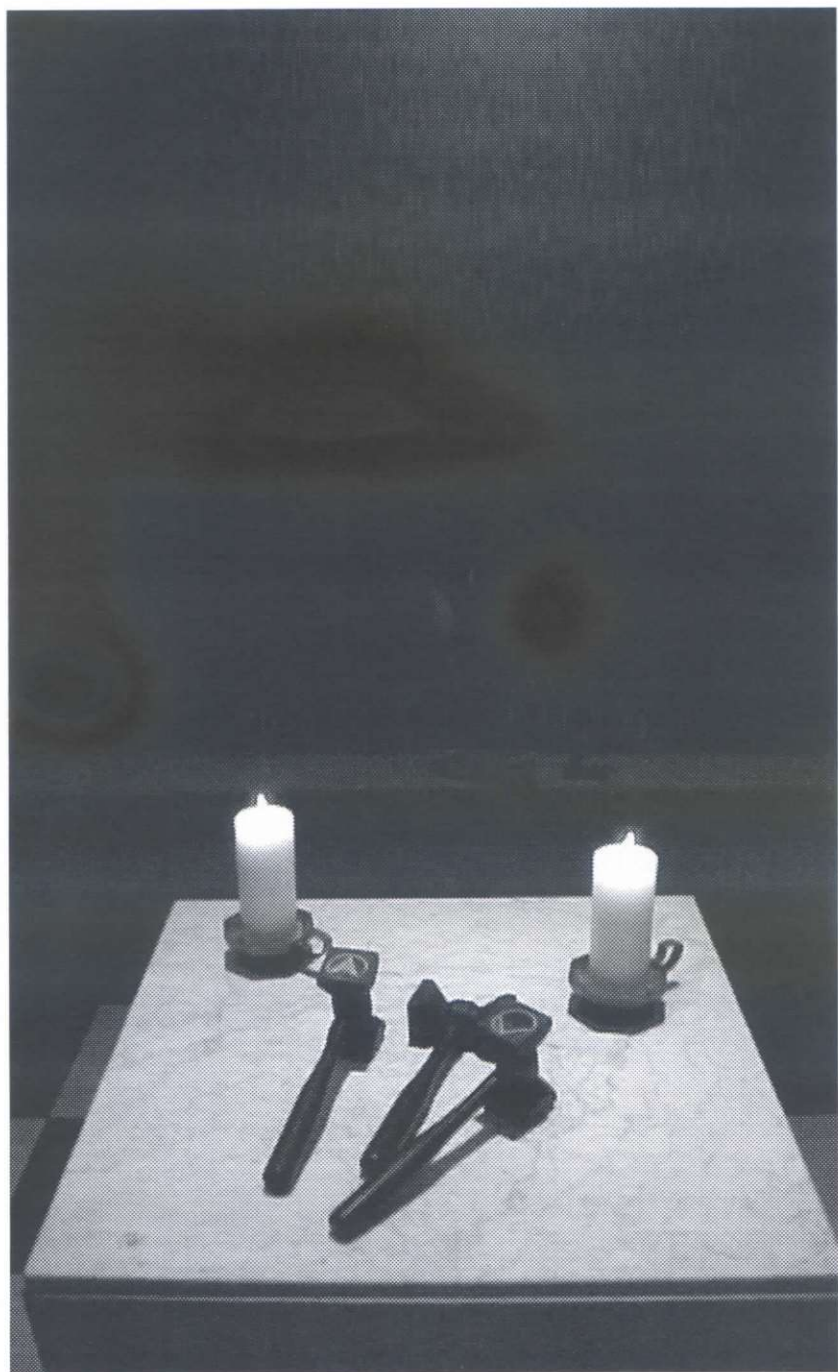

De deuren weken. Het lied waarmee de Broeders de loge verlieten was het klankgeworden bewijs, dat er iets ongewoons was gebeurd in het in de regel zo rustige vrijmetselend Nederland. Nee, het was niet de 'maconnieke Internationale' (Mozarts aria over de Heilige Hallen waar men - *stel je voor!* - de Wraakzucht niet kent), maar het was een lied dat onverholen getuigde van de revolutionaire weg die de Broeders denken te gaan: *'...Ja, we pakken al hun huizen, we bezetten hun paleizen, 't is gedaan met woekerprijzen ...'*.

De leden en symphatisanten van de pasgeboren loge 'De Watergeuzen' legden het schootsvel af en begaven zich in de richting van de ruimte, waar het glas kon worden geheven.

Drie kwartier en honderdtwintig flessen champagne later werd de feestelijke dag besloten met een Geuzenmaal, bestaande uit haring, wittebrood, hutspot met klapstuk, veel bier en héél veel ouwe klare.

Vijf jaar

Achtbare Meester, waarde Broeders,

“De redenaar is het geweten van de loge, dat wil zeggen het vermogen de werkelijkheid te toetsen aan het ideaal en de waarheid te verkiezen boven de schijn”. Zoëven nog heb ik mij bereid verklaard tegenover u allen om deze waarheid te zoeken vanuit de erkenning dat vrijheid het wezen van de waarheid is. Dit komt er volgens mij op neer dat de redenaar steeds in alle vrijheid moet blijven bekijken of de realiteit van de loge overeenkomt met de idealen die de loge zich stelt. Mocht dat niet het geval zijn, dan is het juist de redenaar die niet mag aankomen met allerlei smoesjes en verontschuldigende redenen waarom de realiteit zich niet in de richting van het ideaal beweegt, of met uitvluchten dat het niet zo lijkt, maar dat de werkelijkheid wel degelijk aan het ideaal beantwoordt. Geen schijn dus, maar waarheid.

Het is dan ook niet voor niets dat de samenwerking tussen de gehele loge en de Achtbare Meester, én de gehoorzaamheid van de gehele loge aan de beide opzieners worden beloofd door diezelfde redenaar. Hij funktioneert hier immers als een symbolische schakel tussen alle logebroeders en het genoemde drietal. Door zijn beloften in naam van alle Broeders uit de loge vormt de redenaar een symbolische garantie naar de gehele loge toe. Daar waar de waarheid verborgen wordt achter schijn, moet de redenaar haar, desnoods bij de haren, uit haar duistere schuilhoek sleuren, zodat het licht wordt. Daartoe heeft die redenaar alle vrijheid nodig. Uiteraard is het zoeken van waarheid een taak van alle vrijmetselaars in het algemeen, maat t.o.v. de loge is het een taak van de redenaar in het bijzonder.

Daarom is er voor een redenaar in de vrijmetselarij eigenlijk geen beter moment denkbaar voor het uitoefenen van zijn functie dan wanneer hij een bouwstuk oplevert vanwege een lustrum. Dan kan hij het reel verleden toetsen aan ooit gestelde idealen. Zoals nu vijf jaar werkelijkheid getoetst moet worden aan de idealen van de loge De Watergeuzen. De vraag ‘wat wilde de loge De Watergeuzen, toen haar kolommen werden opgericht?’ dient daarom afgezet tegen de vraag ‘wat heeft zij in die vijf jaar tijd daarvan gerealiseerd?’. Ik zal in dit bouwstuk proberen deze misschien toch netelige vragen te beantwoorden.

De loge De Watergeuzen is opgericht vanuit een Broederkring, -iets wat binnen de vrijmetselarij vrij normaal is. Het speciale aan deze Broederkring was dat zij bestond uit zowel Belgische als Nederlandse Broeders. De laatsten hadden langzamerhand een hartgrondige hekel gekregen aan de wijze, waarop hun grootmacht, het Grootoosten van Nederland, de vrijmetselarij beoefende. U kent allemaal dit aloude verhaal van het onderscheid tussen de zogenoemde onregelmatige en de in deze kringen niet te noemen regelmatige vrijmetselarij, die in een opperbouwmeester des heelals gelooft en die haar leden verbiedt om te spreken over politieke en godsdienstige aangelegenheden in de loge. Begrijpelijk dus dat er een aantal Nederlandse Broeders was dat dit soort dogmatisme, konservatisme en anti-liberalisme danig de keel begon uit te hangen. De Belgische Broeders uit de Broederkring hadden hier in feite weinig mee van doen. Zij voelden zich onder hun grootmacht, het Grootoosten van België, prima thuis. Dit Grootoosten droeg immers de vrijzinnigheid en progressiviteit hoog in haar vaandel en had al anderhalve eeuw eerder met het Grootoosten der Nederlanden gebroken. Met hun Nederlandse Broeders uit de Broederkring hadden deze Broeders enkel gemeen dat ook zij in Nederland verbleven.

Vanuit deze, zo samengestelde Broederkring, werd een poging gedaan om, als een laatste soort van proef op de som, onder het Grootoosten der Nederlanden een loge op te richten die het vrije denken als leidraad zou hanteren en het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving als doel. Een progressief-Belgische krent dus in de pap van de Nederlandse vrijmetselarij. De naam van de loge zou Salvador Allende moeten zijn, beantwoordend aan de idealen die de loge zich stelde en parallel aan een loge van dezelfde naam die al onder het Grootoosten van België werkzaam was. De naam alleen al schoot het Grootoosten der Nederlanden bepaald in het verkeerde keelgat. Het begon dan ook als een oude, enigszins demente man te rochelen en kuchen, en spuwde deze vreemde-krent-uit-zijn-pap niet alleen zijn mond, maar ook Nederland uit. Zo kwam de genoemde Broederkring in België terecht, waar zij, gesteund door de loges De Geuzen en Salvador Allende als haar peterloges, de loge De Watergeuzen oprichtte. Deze loge werkt dus onder het Grootoosten van België, maar in Nederland, namelijk in het Oosten Den Haag.

Wat nu precies zijn de doeleinden die deze loge zich stelde? Ik citeer hiervoor

uit het bouwstuk van mijn voorganger die hier op deze plek, maar dan vijf jaar geleden bij de oprichting van de kolommen, die doelstellingen als volgt formuleerde:

“Allereerst het stimuleren van de progressieve vrijmetselarij in Nederland, zoals b.v. de loge ‘Post Nubila Lux’ dat in de tweede helft van de 19e eeuw heeft gedaan. Zij was een bolwerk van vrijzinnigheid in domineesland en had een sterk stimulerende sociaal-culturele functie. Uit haar ontstond de eerste Nederlandse vrijdenkersorganisatie ‘De Dageraad’. Ook de Watergeuzen wilden via haar leden in deze zin stimulerend optreden. In dit verband wijs ik U op art. 7 van onze beginselverklaring, waarin staat dat onze arbeid gericht zal zijn op het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving.

Zoiets kan gemakkelijk opgevat worden als frase, wanneer daaraan niet de verplichting verbonden zou zijn om een en ander daadwerkelijk in de praktijk te brengen en daarom beschouwt de loge het als de hoogste plicht van haar leden om te allen tijde en in weerwil van welke bedreiging of dwang, het fundamentele streven van de mens naar vrijheid, gelijkheid en Broederschap te vrijwaren. Daarom wil de loge elke vorm van onderdrukking, discriminatie, betutteling en commerciële, politieke of godsdienstige intimidatie naar alle aspecten, waaronder zij kunnen optreden, aan het licht brengen en bestrijden. Immers de vrijheid is voor ons het wezen van de waarheid! Een vrijheid, die wij niet verdedigen met de kruisraketten van maffiose wapenhandelaren, maar wel door te ijveren voor maatschappelijke vooruitgang van allen te samen op weg naar waarachtige humaniteit.”

Iets verderop in zijn bouwstuk vervolgt mijn voorganger met:

“Op de Broeders van de achtbare loge ‘De Watergeuzen’ rust thans de dure plicht het in hen gestelde vertrouwen waar te maken en de gestelde doelen te realiseren. We zullen ons daarbij voortdurend bewust moeten zijn dat onze aanwezigheid in Nederland voor de maçonnieke gevestigde orde aldaar, een steen des aanstoets zal zijn, waarvan niet op voorhand kan worden aangenomen, dat hij in de zin van struikelblokken uit het 1e graads ritueel zal worden opgevat.” Einde citaat.

Het probleem dat ik met dit soort taal heb, Achtbare Meester en waarde Broeders, is dat ik het, ondanks alle maçonnieke bombast en zwaargewichtigdoenerij, nog serieus neem ook! Laat ik daarom nagaan of de loge De Watergeuzen in de afgelopen vijf jaar iets van haar zoëven genoemde, dure

plicht heeft volbracht.

Voor het prille begin van de loge kan deze vraag bevestigend worden beantwoord. Met groot enthousiasme en veel energie, die volgens mij mede voortkwam uit de negatieve ervaringen met het Grootoosten der Nederlanden, dat men nu wel eens een poepje wilde laten ruiken, richtte de loge haar kolommen op. Om extra ruchtbaarheid aan deze gelegenheid te geven werd Martin van Amerongen uitgenodigd om een twee pagina's groot artikel te schrijven in Vrij Nederland over de oprichting van De Watergeuzen op 1 maar 5980. Breed uitgemeten schrijft Van Amerongen over de vrijmetselarij in het algemeen en over het verschil tussen de Belgische en Nederlandse vrijmetselarij in het bijzonder. Voor de eerste keer verschijnen rituelen der vrijmetselarij in een profaan weekblad, een gebeurtenis die het Grootoosten der Nederlanden wel geschokt moet hebben, want ook een aantal vrijzinnig Belgische Broeders was er niet zo heel gelukkig mee.

Uit het artikel van Van Amerongen komt de wilskracht van de loge om nu eindelijk eens iets van vrijmetselarij te maken, duidelijk naar voren. Ik citeer uit een interview dat Van Amerongen met een Broeder uit de loge hield:

"De Watergeuzen zullen naar de vaderen zede het strijdbare element binnen de Nederlandse vrijmetselarij gaan vormen. Er zal contact worden opgenomen met de vrijdenkersvereniging 'De Dageraad', teneinde de leden tot samenwerking en lidmaatschap te bewegen. (...) Verder zullen de dissidente Broeders niet aarzelen om zich, waar de gelegenheid zich maar aandient, politiek te manifesteren. We zullen de Broeders op de Fluwelen Burgwal⁷ eens flink gaan provoceren. Als er weer iets is met atoomwapens of god-mag-weten-wat, dan komen wij meteen met een publiek standpunt: 'De Achtbare Loge De Watergeuzen in het Grootoosten Den Haag spreekt als zijn mening uit ...'. Dan zijn ze elke keer weer gedwongen om in het openbaar te verklaren, dat zij natuurlijk niet voor deze stellingname verantwoordelijk zijn. Zo zal dan elke keer weer blijken wat een conservatieve bende het is."

Iets verder in zijn artikel haalt Van Amerongen het bouwstuk van mijn voorganger aan: "Binnenkort is de oprichting te verwachten van een tweede dissidente loge onder Belgisch patronaat. Die zal zijn genoemd naar José Martí, ex-grootmeester van het Grootoosten van Cuba, dichter en vrijheidsstrijder". Krachtige en ferme taal dus, waaruit zonder meer een mentaliteit van wij-zullen-daar-wel-eens-even-iets-aan-doen spreekt.

Maar toch kon niet worden voorkomen dat er in het stuk van Van Amerongen een ondertoon van spot zat en dat hij de vrijmetselarij als een niet ernstig te nemen organisatie van padvindende op leeftijd afschilderde. De kop boven zijn artikel luidde zelfs: "Wij zijn hier zeer voor de spiritualiteit, maar meer nog voor de spiritualiën". En de ondertitel: "De scheuring in de Nederlandse Vrijmetselarij", terwijl er, naar mijn idee, toch nauwelijks van een scheuring gesproken kan worden, als een grootmacht van 6000 Broeders 7 van haar leden aan de kant zet. Dat lijkt meer op het uitschudden van zijn vacht door een hond, die last heeft van enige pietjes. Wat overigens niet wegneemt dat die beestjes met hun gebijt toch aardig kunnen jeuken.

Niet alleen uit het artikel van Van Amerongen, maar ook, ja meer nog, sprak de gloed van de nieuwe loge uit de oprichting zelf. Een grote delegatie van Broeders uit het Grootoosten van België was naar Delft gekomen om van hun instemming met en ondersteuning van De Watergeuzen getuigenis af te leggen. Menigeen herinnert zich de turbulente uren van deze oprichting tot op de dag van vandaag, en menigeen van toen is hier nu dan ook weer aanwezig. De vraag blijft overigens of deze herinnering meer te danken is aan de spiritualiën na de oprichting dan aan de spiritualiteit van de oprichting.

Wat betreft de oprichting kan dus gesteld worden dat de loge aan haar doelstellingen beantwoordde. En ook in de eerste, laat ik zeggen twee, jaren van haar bestaan heeft zij zich ingespannen om voort te gaan op de ingeslagen weg. Extern gezien gebeurde dit door de kontakten met De Vrije Gedachte, die uit De Dageraad is voortgekomen, inderdaad aan te halen, iets wat uitmondde in een symposium dat getiteld was "Het vrije denken in de Nederlanden". Dit symposium werd op 23 mei 1981 hier in Delft georganiseerd door De Watergeuzen en De Vrije Gedachte, en werd druk bezocht. De vier lezingen⁸ die werden gehouden, werden op de drukpers van De Vrije Gedachte gezet en in samenwerking met De Watergeuzen uitgegeven.

Ook waren de kontakten tussen De Watergeuzen en andere loges uit het Grootoosten van België, zowel als uit de Droit Humain België, regelmatig. Bij De Watergeuzen lag een duidelijk initiatief om haar gedachtengoed uit te breiden en deze loges te bezoeken. Daarnaast werden er kontakten gelegd met Droit Humain Nederland, zij het alleen al door het feit dat De Watergeuzen, tegen een aardige huurprijs, hun zittingen mochten houden in het ordeggebouw van deze grootmacht in Den Haag.

Intern gezien kon de loge zich verheugen in het feit dat al een jaar na haar oprichting de eerste uitbreiding met maar liefst vier Broeders (onder wie ikzelf) in één keer, en in het jaar daarop met nog eens drie Broeders plaatsvond. Was het er in het begin even aan wennen dat de maçonnieke achtergronden van de Broeders toch behoorlijk verschilden, langzamerhand groeiden de Broeders van Belgische en Nederlandse afkomst steeds meer naar elkaar toe, ook al blijft een Belg altijd nog een Belg en een Nederlander een Nederlander.

En toch zat de klad er toen op de een of andere wijze al in, want in de jaren na deze beginfase gleden De Watergeuzen steeds verder af naar het niveau van een minder dan doodnormale loge. Nieuwe initiatieven werden nauwelijks meer geboren; een krachtadig invullen van de beginselen en doelstellingen van de loge was er nauwelijks meer bij en de bezoeken van en andere Belgische loges verminderden steeds sneller.

Wel werd door enige Broeders nog het initiatief genomen om een aantal interne werkgroepen op te richten, maar de belangstelling vanuit de loge was daar zeker niet groot voor te noemen. En zo leidden de werkgroepen "Amnesty International", "Anti-slavery", "Vrouw en vrijmetselarij", "Ingezonden stukken", "Nieuwe leden", en "Tijdschrift" eerst een kwijnend bestaan, voordat zij het leven helemaal lieten. Alleen de werkgroep "Tijdschrift" wist haar taak te volbrengen en "De Watergeus" op te richten, waarop ik nog zal terugkomen. Verder werden er uiteraard wel de nodige bouwstukken opgeleverd, werden er loonsverhogingen verleend en de daarbijbehorende inwijdingen gehouden, en wist de loge zich uit te breiden met respectievelijk twee Broeders in het derde jaar van haar bestaan (beide via affiliatie), met drie Broeders in het 4e jaar (van wie één via affiliatie) en met nog eens drie in het 5e jaar, maar van de sprankelende loge, die de idealen van haar beginjaren koste wat kost wilde realiseren, was toch niet zo erg veel meer overgebleven. Het begin van het profane jaar 1985 werd dan ook gekenmerkt door een steeds grotere terugval in aantal Broeders dat de logezittingen nog kwam bijwonen. Ik geef toe, Achtbare Meester en waarde Broeders, dat mijn schets van vijf jaar Watergeuzen aan de karige kant is. Het gaat mij er echter om kort aan te geven dat ideaal en werkelijkheid voor wat De Watergeuzen betreft geen millimeter dichter bij elkaar zijn gekomen in die laatste vijf jaar, of althans dat er van een grote terugval in enthousiasme voor de invulling van die idealen sprake is. Dát dit het geval is geweest en is, hoef ik hier niet omstandig uit de doeken te

doen. Ik neem zonder meer aan dat mijn Broeders van De Watergeuzen mij hierin gelijk zullen geven. Niemand immers zal kunnen bevestigen dat de loge haar doel van het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving ook maar voor ogen heeft gehad, laat staan ingevuld. En van de befaamde publieke standpunten van de loge is ook nauwelijks iets, slechts twee maal –en dat met moeite–, terecht gekomen. Het vrije denken is wel als leidraad genomen, maar waar die draad naartoe leidde is vrijwel niemand duidelijk geweest.

Het aantonen dat de loge apathisch t.o.v. de gestelde doelen is geworden, vind ik echter minder belangrijk dan het opsporen van de redenen waarom deze terugval in enthousiasme is ontstaan. Op dat laatste ga ik dan ook in.

Als eerste reden zie ik de teleurstellingen die de loge te verwerken kreeg bij het invullen van haar eerste doelstelling. Die was het stimuleren van de progressieve vrijmetselarij in Nederland, zoals mijn voorganger dat formuleerde. Daarop heeft de loge al spoedig haar hoektanden stukgebeten.

Al op 13 december 1980, bij de voorbereiding van het symposium, bleek dat de garde der Vrije Gedachte in Nederland grotendeels een garde van oud-, zo niet uitgedienden is, die zich vooral bezig houdt met het probleem dat god niet bestaat en dat er nog een aantal Nederlanders is, dat daar niet in gelooft. De vergissing van De Watergeuzen was dat zij dachten dat deze garde spoedig uitgestorven zou zijn, en dat De Watergeuzen dan in het overgebleven deel nieuw leven konden inblazen. Dat was een tegenvaller: het bleken taaie rakers, die niet zo maar het loodje legden en in al hun taatheid geen aantrekkelijke kost waren voor de idealen van De Watergeuzen. Mocht het eerste symposium nog een succes genoemd worden, het tweede in Rotterdam met als typisch Vrije Gedachte-thema “Godsdienst en geweld” werd door slechts drie Broeders van De Watergeuzen bezocht. Teleurstelling dus.

Verder bestond er de hoop dat de vrijmetselarij onder het Grootoosten der Nederlanden zich zou blijven storen aan het feit dat er een Belgische loge met onder andere Nederlandse Broeders in Den Haag was. Ik verwijs hierbij naar de door mij zojuist geciteerde woorden uit het interview van Van Amerongen. Of het Grootoosten der Nederlanden zich hier nu wel of niet aan ergerde is van minder belang, blijken van die ergernis gaf het in ieder geval niet. Slechts één keer, namelijk tijdens de viering van het 250-jarig bestaan van het Grootoosten der Nederlanden werd de loge De Watergeuzen in negatieve zin genoemd in een krantenartikel. Zij werd verder eenvoudig doodgezwegen.

Een goede houding van het Grootoosten der Nederlanden, want, behalve één Broeder meldden zich verder geen overlopers vanuit dat Grootoosten der Nederlanden meer bij De Watergeuzen aan. De hoop op ergernis draaide dan ook op teleurstelling uit en van provocatie was geen sprake meer.

Belangrijker echter dan deze twee oorzaken van het niet slagen van de eerste doelstelling is dat er, mijns inziens, in Nederland veel minder dan in België behoefte bestaat aan een progressieve vrijmetselarij. Voor een groot gedeelte dreef en drijft de Belgische vrijmetselarij immers op het anti-clericalisme dat zich, terecht, verzet tegen de tirannie van de katholieke kerk. Juist echter door het feit dat Nederland al zo'n 400 jaar een domineesland is, is de behoefte aan anti-clericalisme hier veel minder groot dan in België. Of, om een vergelijking te trekken: profanen in Nederland maken zich bezorgd over het feit dat de paus dit jaar hun grond komt kussen, terwijl de profanen in België zich er veel meer bezorgd over maken waar dat moet gebeuren. Anders gezegd: in Nederland lopen vele progressieve, vrijdenkende vrijmetselaars rond, -zij zijn alleen geen vrijmetselaar. En als je hen voor de vrijmetselarij vraagt, dan krijg je stevast als antwoord te horen: "Wat heb je me nu helemaal te bieden? Voor vrijzinnigheid en het streven naar gelijkheid en vrijheid kan ik beter terecht bij een links georiënteerde politieke partij, een buitenparlementaire aktie- of pressiegroep, of desnoods bij het Humanistisch Verbond. Die zetten heel wat meer zoden aan de dijk dan jouw loge. En voor jouw maçonnieke gezelligheid en Broederschap kan ik beter terecht bij welke vriendenkring of recreatieve klub dan ook. Je rituelen herinneren mij te sterk aan godsdienst en bovendien doen je maçonnieke idealen met wat té idealistisch aan. Probeer eens wat konkreter te zijn!"

In feite is een progressieve vrijmetselarij, zoals die in België beleefd wordt, geen haalbare zaak in Nederland. Dat bleek meer dan duidelijk, toen de loge een open avond voor belangstellenden hield in Den Haag om leden te werven. In de vrijmetselarij onder het Grootoosten der Nederlanden is zo'n avond, aangekondigd in de kranten, een doodgewone zaak, terwijl dat in België moeilijker ligt. Herkenning door profanen speelt in Nederland immers nauwelijks een rol, maar voor Belgische Broeders kan dat vervelende gevolgen hebben. Terwijl er echter in België serieuze kandidaten uit zo'n avond te voorschijn zouden komen, is dat in Nederland weer niet het geval. Althans, niet op die open avond van De Watergeuzen. Daarop verschenen vrijwel

alleen magie- of mystiekgeile fanatici die met hun hoofd in de wolken liepen. Er was er zelfs één bij die zich verdwaasd in een zwarte cape van zijn eigen sekte (met overigens maar één lid) had gestoken en ononderbroken naar een oneindig ver gelegen punt omega staarde vanonder zijn veel te hoge, zwarte puntmuts. Bepaald geen figuur voor De Watergeuzen dus. De open avond leverde dan ook geen enkele kandidaat op. In Nederland staat men, kortom, zeer onverschillig tegenover vrijmetselarij of zeer sektarisch. Beide houdingen zijn voor een progressieve vrijmetselarij even fnuikend.

Tot nu toe heb ik drie redenen genoemd waarom de eerste doelstelling van de loge De Watergeuzen mislukte: het tegenvallen van de garde der Vrije Gedachte; de houding van het Grootoosten der Nederlanden tegenover De Watergeuzen; en het mijns inziens niet bestaan van een behoefte in Nederland aan een op maçonniek-Belgische leest geschoeide, progressieve vrijmetselarij. Op deze mislukking brak de loge De Watergeuzen, zoals gezegd, haar hoektanden. Zij was daar volgens mij mede zelf schuldig aan, met name doordat haar eerste doelstelling geënt was op een verkeerde inschatting van de situatie in Nederland. Een inschatting die waarschijnlijk zo gebeurde, omdat zij vooral stoelde op ressentiment tegenover het Grootoosten der Nederlanden.

Een tweede reden voor de teruggang in enthousiasme hangt met de eerste samen. Zij kostte de loge haar snijtanden. Deze reden is echter een interne. Veel Broeders uit de loge hebben zich moeite getroost om via coöptatie de loge uit te breiden. Wat betreft Nederlandse profanen liep dit zeer dikwijls op teleurstelling uit. Een geweldige tik in dezen werd bovendien nog uitgedeeld door een pas-ingewijde Broeder van Nederlandse afkomst die zonder opgaaf van redenen vrijwel onmiddellijk na zijn inwijding de loge weer verliet. Bevorderlijk voor het enthousiasme der achtergebleven Broeders kan deze eenmansactie bepaald niet genoemd worden. Pas later bleek mij dat de hoofdreden voor zijn vertrek neerkwam op het zoëven door mij genoemde verschil tussen progressiviteit in Nederland en progressief-maçonnieke vrijzinnigheid in België. Dit heeft o.a. tot gevolg gehad dat van de 13 nieuwe Broeders die sinds de oprichting van De Watergeuzen tot de loge zijn toegetreden, er slechts vijf van Nederlandse afkomst waren. Dat betekent dat er van de 24 huidige leden slechts 11 uit Nederland komen.

Omdat het binnenhalen van Nederlandse profanen derhalve nauwelijks lukte, ontstond bij een aantal Broeders een gevoel van mislukking. Zij vonden dat de

loge te weinig groeide. Het effect daarvan was echter dat er vrij veel profanen naar verhouding uit eenzelfde kring werden ingewijd. De loge móest groeien, en als het zus niet lukte, dan maar zo. Dit leidde onder andere tot een soort van niet-Nederlandse, Rijswijkse ingenieursinteelt. In de loge zijn er momenteel maar liefst 11 van de 24 Broeders werkzaam in Rijswijk, en dat zijn er evenveel als het zojuist genoemde aantal Broeders van Nederlandse afkomst.

En zo sleet het gebit van de loge steeds verder af. Was zij haar hoek- en snijtanden al kwijt, ook haar kiezen, de fundamentele ondergrond van haar gebit, begonnen te verweren. De basis van de loge is immers dat werkzaam is onder het Grootoosten van België. Haar kontakten met andere Belgische loges zijn daarom, gezien haar vooruitgeschoven positie in een afwijzend Nederland, van groot belang. Maar ook deze kontakten begonnen sinds haar oprichting terug te lopen. Een van de belangrijkste redenen daarvoor was volgens mij dat de eerste Achtbare Meester om profane redenen naar het verre buitenland vertrok. Deze nu ex-Achtbare Meester immers was immers in het gelukkige bezit van veel vrije tijd, die hij graag in de maçonnerie stak. Bij vele Belgische Broeders genoot en geniet hij nogal wat bekendheid. En zonder ook maar enige afbreuk te willen doen aan het werk dat de huidige Achtbare Meester heeft verzet, wil ik toch vaststellen dat het vertrek van de eerste Achtbare Meester voor de loge een gevoelig verlies was, met name wat betreft deze kontakten met andere Belgische loges. Hierbij speelden echter ook andere oorzaken een rol. Enerzijds worden deze gevormd door de afstand tussen Den Haag en Belgische steden als Antwerpen, Brussel en Gent, waardoor het op de hoogte blijven van wat er zich allemaal in de Belgische vrijmetselarij afspeelt, een moeilijke zaak is. De Broeders der Watergeuzen zitten daardoor nu eenmaal niet in de Belgische 'scene'. Anderzijds raakte een aantal Broeders, met name Nederlandse, teleurgesteld over het funktionieren van de Belgische vrijmetselarij zelf. Ik denk hierbij aan de nu nog steeds spelende problematiek van het bezoeksrecht, dat in de ogen van Nederlandse Broeders zo niet een discriminatorische, dan toch wel een uiterst achterhaalde zaak is. En ook de wijze waarop de Broeders uit het Grootoosten van België gereageerd hebben op het oprichten en uitgeven van het tijdschrift *De Watergeus*, was behoorlijk teleurstellend. Men reageerde namelijk helemaal niet. Ook dit kan gelegen hebben aan een verkeerde inschatting van de behoefte aan zo'n tijdschrift of aan het

niet op de hoogte zijn van wat er nu eigenlijk in de Belgische vrijmetselarij leeft, maar zelfs als dat het geval is, dan nog is het afwezig blijven van reacties in een dergelijke mate een kwalijke zaak. Het zorgde bij degenen die zich ervoor hadden ingezet in elk geval voor grote teleurstelling in de Belgische vrijmetselarij. Zij werden alleen in hun oordeel bevestigd dat deze vrijmetselarij even bourgeois is als de Nederlandse. Voor een fundering van dit oordeel verwijs ik tussen haakjes graag naar de artikelenreeks "Vrijmetselarij: progressief?" die in de eerste drie afleveringen van diezelfde Watergeus is verschenen. Niet alleen de contacten met de loges onder het Grootoosten van België verminderden, ook die met de loges onder de beide Droit Humains. Heeft de Belgische Droit Humain immers tot nadeel dat zij sterk hiërarchisch is opgebouwd, bij de Nederlandse Droit Humain komt daar nog bij dat zij de idealen van het Grootoosten der Nederlanden deelt. Beide aspecten bleken toch niet aantrekkelijk voor een loge als De Watergeuzen, die wars is van hegemonische betutteling. En andersom was de belangstelling ook tanende. De Watergeuzen konden indertijd dan ook met een gerust hart op hun plank vermelden dat al hun zittingen toegankelijk waren voor alle maçons van alle obediënties. Zij wisten immers dat er toch geen zusters op hun zittingen zouden komen.

Door deze teleurstellingen is de loge uiteindelijk in een geïsoleerde positie terechtgekomen. Het verbreiden van de progressieve vrijmetselarij in Nederland lukte niet; de contacten met de Belgische vrijmetselarij verminderden, en de groei van de loge zelf was langzaam en eenzijdig geworden. Dat alles heeft een duidelijke terugval in het enthousiasme van de Broeders bewerkstelligd, want u weet dat teleurstelling meestal een averechts effect heeft: eerder dan zich harder en meer voor iets in te zetten, is men geneigd er de moker bij neer te gooien. Als uitdrukking hiervan en als een teken aan de wand zie ik dan ook het vertrek van mijn voorganger naar de loge Salvador Allende vorig jaar. De zoveelste teleurstelling die de loge te verwerken kreeg. Als positief punt wil ik hier echter duidelijk vermelden dat de Administratieve Commissie via de nu ex-Grootinspecteur van de loge de problemen waar De Watergeuzen mee te maken hebben in de gaten had en daar ook herhaaldelijk blijk van heeft gegeven. Uit de schets die ik tot nu toe heb gegeven, moge blijken hoe hard de loge dit nodig heeft.

Maar toch, van het gebit van de loge De Watergeuzen, dat eens zo stevig en gehard leek, is niet veel meer over gebleven. De tanden en kiezen van haar

idealen braken op de korst van haar werkelijkheid. Ik hoop alleen dat zal blijken dat het slechts haar melktanden waren. Anders immers zal de loge haar verdere bestaan moeten slijten met een kunstgebit dat haar ware enkel verhult: zodra het uitgedaan wordt, blijft er nog weinig te zeggen over.

Achtbare Meester en waarde Broeders, zo ben ik dan toch terecht gekomen bij de toekomst van de loge. In het begin van dit bouwstuk heb ik gezegd dat juist de redenaar niet mag aankomen met allerlei smoesjes en redenen waarom de realiteit zich niet in de richting van het ideaal heft bewogen. Het enige echter wat ik tot nu toe heb gedaan, is het aanhalen van dit soort redenen. Ik heb de waarheid en de werkelijkheid van de loge wel getoetst aan de door haar ooit gestelde idealen, maar daarbij toch een gordijn van verzachtende omstandigheden en schijnredenen aangehaald ter verklaring. Maar de eigenlijke reden ligt en kan alleen liggen bij de Broeders der Watergeuzen zelf, die zich hebben laten verleiden tot teleurstelling en apathie en die niet in staat bleken om hun hooggestelde idealen op een wat lager niveau toch in te vullen.

Dit oordeel, Achtbare Meester en waarde Broeders, moge hard lijken, maar een loge die haar idealen en doelstellingen zó durft te formuleren, als De Watergeuzen ze geformuleerd hebben, verdient niet anders dan een daaraan gelijkwaardige beoordeling.

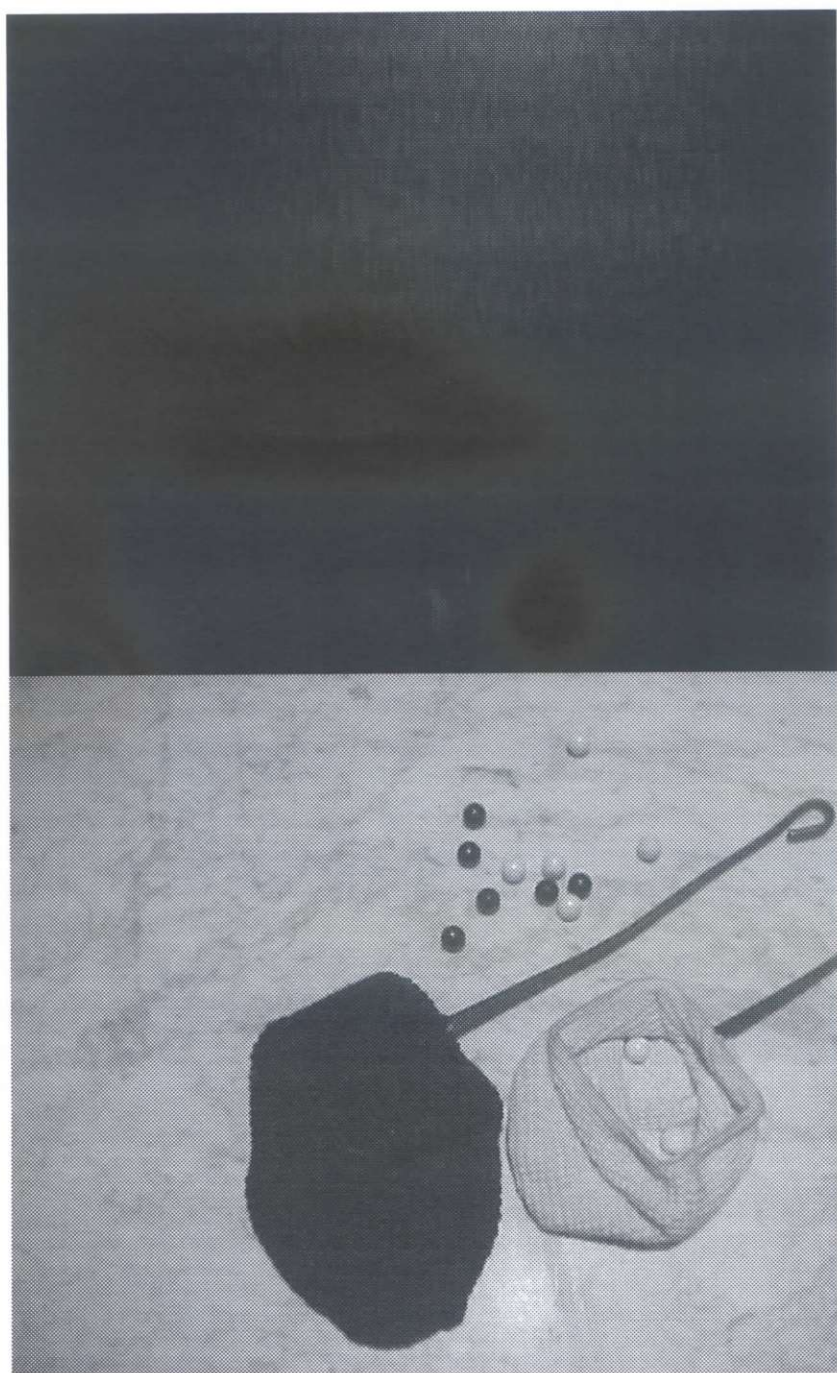
Wat voor de toekomst onontbeerlijk is, Achtbare Meester en waarde Broeders, is dat deze idealen en doelstellingen die de loge hanteert, opnieuw en kritisch bekeken worden en dat deze dan wel met enige zin voor realiteit worden ingeschaald op korte termijn, laat ik zeggen op de termijn van de komende vijf jaar.

Daarbij zal terdege in overweging moeten worden genomen dat de problematiek van De Watergeuzen een geheel andere is dan die van iedere andere loge in België, alleen al vanwege het feit dat Nederlanders iets anders onder progressiviteit verstaan dan wat Belgisch-maçonnieke progressiviteit is. Dit kan met zich meebrengen dat, als De Watergeuzen aan zo'n heroriëntatie op hun doelstellingen toekomen en als zij deze doelstellingen daadwerkelijk gaan invullen, -dat het Grootoosten van België zich er dan steeds van bewust moet zijn dat de loge zich wel eens anders zal moeten gedragen dan de andere Belgische loges. Want niet alleen in Nederland, -ook in België is De Watergeuzen een vreemde eend in de bijt.

Daarom zal naast de al toegezegde steun van de Administratieve Commissie, ook die van de loge in het Grootoosten van België onontbeerlijk zijn bij het uitvoeren van de taken die de loge De Watergeuzen zich zal stellen.

Achtbare Meester en waarde Broeders, sinds lang vind ik dat de vrijmetselarij zichzelf een val stelt, namelijk de val van haar te groots geformuleerde en daardoor nauwelijks realiseerbare idealen. Ook de loge De Watergeuzen is in de vijf jaar van haar bestaan in die val gelopen.

De Redenaar van deze loge heeft gezegd, Achtbare Meester, maar u weet dat Broeder Michiel de Broederschap en de daarbij behorende spiritualiteit en spiritualiën wel zeker op prijs stelt.

Twaalf en een half jaar ⁹

Waarde Broeders,

Hedenmiddag vieren wij in gepaste soberheid het 12 1/2 jarig bestaan van onze loge, of beter, het 13-jarig bestaan. Onze loge werd immers op 1 maart 1980 opgericht en dat is exact 13 jaar geleden. In die tijdsperiode is er nogal wat gebeurd. Ik zal daarvan in dit bouwstuk een kort overzicht geven, mede met het oog op onze pas ingewijde Broeders. Ik baseer dit overzicht op de bouwstukken die gehouden zijn naar aanleiding van de oprichting en het eerste en tweede lustrum van onze loge. Na dit overzicht zal ik enige lijnen schetsen waarlangs de loge zich mijns inziens in de toekomst zou moeten en kunnen gaan ontwikkelen.

De loge De Watergeuzen is opgericht vanuit een Broederkring die uit Belgische en Nederlandse Broeders bestond. De Nederlandse Broeders waren ontevreden over de wijze waarop hun grootmacht, Het Grootoosten van Nederland, de vrijmetselarij beoefende (verplicht geloof in Opperbouwmeester des Heelals, geen politieke discussies in de loges, conservatief). Zij zochten daarom contact met Belgische Broeders om een nieuwe loge met de naam Salvador Allende op te richten onder het Grootoosten van Nederland. Deze loge zou het vrije denken als leidraad nemen en het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving als doel. Het Grootoosten van Nederland kon uiteraard met de oprichting van een dergelijke loge niet accoord gaan. Gevolg was dat de Broederkring zich richtte op het stichten van een nieuwe loge onder het Grootoosten van België. Als peterloges fungeerden de loges De Geuzen en Salvador Allende. De nieuwe loge werd de achtbare loge De Watergeuzen.

De doelstellingen van deze nieuwe loge waren lang niet mis, zoals blijkt uit haar beginselverklaring. (Welke van de hier aanwezige Broeders is tussen haakjes in het gelukkige bezit van onze Beginselverklaring?) Enige van de belangrijkste doelstellingen zijn: het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving; het vrijwaren van het fundamentele streven van de mens naar vrijheid, gelijkheid en Broederschap; het aan het licht brengen en bestrijden van elke

vorm van onderdrukking, discriminatie, betutteling en commerciële, politieke of godsdienstige intimidatie. In zijn bouwstuk ter gelegenheid van de oprichting van de loge, weidde de toenmalige Broeder redenaar, Pim, nogal uit over deze doelstellingen en legde hij een relatie met de loge Post Nubila Lux uit de tweede helft van de 19e eeuw. Ik citeer. Post Nubila Lux was “een bolwerk van vrijzinnigheid in domineesland en had een sterk stimulerende sociaal-culturele functie. Ook de Watergeuzen willen via haar leden in deze zin stimulerend optreden”. Net als de Watergeuzen vroeger leeft de loge De Watergeuzen “in ballingschap in eigen gebied en voert met trots de spreuk van de geuzenpenning als motto: ‘Liver Turx dan paus’. Daarmee wil zij uitdrukken dat aan haar strijdbaarheid en vrijheidsdrang niet getwijfeld hoeft te worden.”

“Op de Broeders van de Watergeuzen”, zo meldde Broeder Redenaar toentertijd, “rust thans de dure plicht de gestelde doelen te realiseren”. Einde citaat.

Bij deze uitspraak heb ik, mijn Broeders, aangesloten, toen ik, als redenaar, een bouwstuk opleverde bij het eerste lustrum van onze loge. Ik heb toen geconstateerd dat er van het realiseren van de voorgenomen doelstellingen weinig terecht was gekomen.

De loge was met veel enthousiasme opgericht; er waren zeer vele Broeders uit het Grootoosten van België bij aanwezig geweest; er was veel haring met witbrood geconsumeerd; de Korenwijn liet bij menigeen sporen in het geheugen achter, die zelfs nu nog te merken zijn; en de loge haalde met haar oprichting Vrij Nederland in een paginagroot artikel.

In de eerste twee jaar van haar bestaan zat er groei in het ledenaantal, waren er vele wederzijdse contacten met loges uit het Grootoosten van België en Droit Humain, en werd er contact gelegd met liberale Nederlandse organisaties, zoals de Vrije Gedachte, waarmee een symposium werd georganiseerd. De eerste twee jaar van de loge droegen de belofte in zich dat waar zou worden gemaakt wat bij de oprichting zo hard geroepen was. Er werden werkgroepen opgericht die op allerlei manieren probeerden de beginselverklaring waar te maken. Een werkgroep richtte zich op het insturen van stukken in dagbladen; een andere schreef voor Amnesty International; weer een andere probeerde parallel aan de Amnesty-gedachte aandacht te besteden tegen slavernij; weer een andere hield zich bezig met de vraag hoe vrouwen deel konden uitmaken

van de vrijmetselarij; en er werd, tenslotte, een tijdschrift opgericht, De Watergeus, dat zich richtte op het Grootoosten van België en twee jaargangen wist vol te maken. Uiteindelijk bleek dit alles toch geen stand te kunnen houden.

Daarvoor konden verschillende oorzaken aangewezen worden, variërend van individueel-persoonlijk tot collectief-maatschappelijk. Het doet het zelfbeeld van een loge bijvoorbeeld geen goed, wanneer een profaan, twee maanden na zijn inwijding, de loge weer verlaat. En het is evenmin goed voor dit zelfbeeld, wanneer de groei stagneert, omdat de belangstelling vanuit de maatschappij niet groot is.

In mijn bouwstuk heb ik toentertijd een aantal oorzaken aangegeven voor het toch niet kunnen realiseren van de doelstellingen van de loge in die eerste vijf jaar ondanks het veelbelovende begin. Ik vat deze oorzaken hier nog eens kort samen:

- De doelstellingen van de loge waren te hoog gegrepen geformuleerd.
- De oprichting van de loge kwam te zeer voort uit een gevoel van ressentiment tegenover het Grootoosten van Nederland. De Watergeuzen zouden dit Grootoosten wel eens laten zien hoe het moest, maar konden dat uiteindelijk niet waarmaken.
- Er waren hooggespannen verwachtingen van de groei van de loge met profanen vanuit met name Nederland. De belangstelling van Nederlanders voor de vrijmetselarij bleek echter gering. Het stimuleren van een progressieve vrijmetselarij in Nederland viel daardoor tegen. Waren de eerste contacten met de Vrije Gedachte positief; later bleek dit soort mensen inhoudelijk toch tegen te vallen.
- Binnen het Grootoosten van België bleek de loge enigszins geïsoleerd te zijn door haar ligging in Nederland; contacten met andere Belgische loges konden daardoor niet frequent en optimaal blijven.
- De kwantiteit van de loge werd door velen als te laag gezien. Veel Broeders verkeerden permanent in het buitenland en konden geen bijdrage aan de loge-arbeid leveren. Mede daardoor moesten de verschillende initiatieven door een kleine groep Broeders gedragen worden, -iets wat hun enthousiasme niet echt kon bevorderen.

De bedoeling die ik met het aangeven van deze oorzaken via het lustrumbouwstuk had, was de loge nieuw animo te geven en ertoe aan te zetten meer concreet en meer enthousiast haar beginselverklaring in te vullen. Het effect ervan was echter omgekeerd evenredig aan wat ik me ervan had voorgesteld. Het bouwstuk dikte de negatieve tendens van de malaisestemming die in de loge aanwezig was, eigenlijk alleen maar aan en bewerkstelligde bepaald geen omslag naar een gemeenschappelijk enthousiasme over de loge-activiteiten. Het bleek dan ook geen goed startpunt te zijn voor de volgende vijf jaar. De toon van de malaise was gezet en bleef nog lang naklinken. In de tweede periode van vijf jaar werd veel aandacht besteed aan discussie over de eigen existentie en dan vooral met het accent op de groei van de loge. Een gevoel van saamhorigheid en dat we als loge iets te betekenen zouden kunnen hebben nam eerder af dan toe. Dat bleek ook uit de opkomst van Broeders tijdens de zittingen. Zelfs enthousiaste Broeders uit de eerste vijf jaar haakten af. We zochten naar mogelijkheden om het loge-leven interessant te maken: ritualistiek, symboliek in bouwstukken, maçonnieke bouwstukken, series bouwstukken over één onderwerp, gezamenlijke etentjes en dergelijke. Het leek alsof niets hielp. Het accent kwam meer en meer te liggen op de loge als accu voor de individuele Broeder. En ook als accu bleek de loge niet optimaal te functioneren. In het twaalfeneenhalfjarig bestaan van onze loge hebben maar liefst negen Broeders, de loge verlaten (Sommige namen zullen u nog welbekend in de oren klinken, andere allang niet meer. Het zijn: Fons, Pim, Karel, Claude, Dick, Gé, Michel, Henk V. en Henk Z.). Op een gemiddeld totaal van 26 Broeders over twaalfeneenhalfjaar is dit 36%. Daar komt nog bij dat de meesten van hen de loge verlieten om ideële redenen of omdat zij zich er niet meer thuis voelden.

En toch, we zijn er nog steeds. Als een niet te verdelgen onkruid blijft de loge De Watergeuzen hardnekkig aan zijn bestaan vastklampen. Blijkbaar is er een kern in ons maçonnieke bestaan die niet kapot te krijgen is voor wie mee wil veranderen en mee wil werken.

Met de schets die ik tot nu toe heb gegeven, heb ik dan ook zeker niet de bedoeling een nieuwe malaisestemming te scheppen. Ik ben immers veel te blij te mogen constateren dat we langzamerhand eindelijk van die stemming af aan

het geraken zijn. Ik denk hierbij aan de reacties op het onlangs door Broeder Eugene Liven opgeleverde bouwstuk, waarin hij neigde naar een negatieve visie op de loge. Daarvoor werd hij onmiddellijk door meerdere Broeders op zijn vingers getikt. Ik vond dat een goed teken: het gejeremieer over malaise en achterblijvende groei moet nu maar eens afgelopen zijn. Met gerejeremieer los je niets op. Een actieve en positieve opstelling is beter.

In zijn bouwstuk naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van de loge zette de toenmalige achtbare meester, Cor van der Vlies, deze trend, wég van de malaise, in. Hij gaf toen te kennen dat het weeklaag lang genoeg geduurd had en constateerde op grond van een korte analyse van de afgelopen tien jaar dat het onze loge aan de volgende drie dingen mankeerde. Ik citeer:

- “Er bestaat geen richting voor onze arbeid. Het leidend beginsel uit de onze Beginselverklaring is verloren gegaan; wordt althans niet meer als zodanig beleefd en gehanteerd.
- De loge is te klein van omvang en de groei in aantallen is te traag.
- We hebben onszelf een malaisestemming aangepaard.” Einde citaat.

Broeder Cor schetste hierna twee alternatieven. Als eerste noemde hij het alternatief door te gaan met kwakkelen. Dat, voorspelde hij, zou tot een zeker eindpunt leiden, namelijk het ter ziele gaan van de loge. Zijn tweede alternatief luidde om op basis van onze mogelijkheden opnieuw positie te kiezen en te komen tot loge-arbeid die ook in onze ogen zinvol is.

Als beginkapitaal voor het tweede alternatief noemde hij toen onze maçonnieke camaraderie; ons krediet bij het Grootoosten van België en Droit Humain; en het bewijs van onze intelligentie, onze maatschappelijke belangstelling en ervaring, die omzetbaar zijn in bouwstukken, publicaties en vertegenwoordigingen naar buiten. Met dit beginkapitaal zag hij positieve ontwikkelingen voor de loge weggelegd, mits werd uitgegaan van de drie punten.

Als eerste punt noemde hij dat de beginselverklaring richting zou moeten blijven geven aan de loge-arbeid, maar niet meer in de volle omvang. Een reductie in de idealen van deze verklaring zou moeten worden aangebracht. Dat betekende dat we niet de last van de hele wereld op onze schouders zouden nemen, maar ons in de loge-arbeid zouden beperken tot bouwstukken. Deze zouden dan bijvoorbeeld de maatschappelijke onvrijheid betreffen. Ik citeer:

“Bestrijding van onvrijheid zou dus vooral zijn bestrijding van onvrijheid in het denken over een bepaald onderwerp [... en] zou zich moeten richten op het doorlichten van gevestigde opvattingen, daartegenin gaan, tegendraads redeneren zelfs in sommige gevallen. Het zou gaan om het ontmaskeren, het ontmythologiseren van bepaalde opvattingen of denkrichtingen. De bestrijding van ‘conventional wisdom’.” Einde citaat.

Het tweede punt dat Cor noemde was dat de loge zou moeten groeien. Zijn bouwstuk naar aanleiding van het tweede lustrum was een appel op alle Broeders meer werk te maken van het vinden van profanen in de eigen kring. Als derde punt noemde hij (en ik citeer weer) “de malaisestemming die wij onszelf hebben aangepraat. Hier is maar een oplossing voor: laten we daar gewoon mee ophouden.” Einde citaat.

Mijn Broeders, ik ben Broeder Cor dankbaar de loge de weg te hebben aangegeven die ik zojuist aan de hand van zijn lustrumbouwstuk heb beschreven. Ik heb het gevoel dat we zijn eerste alternatief om door te gaan met kwakkelen gelukkig niet hebben waargemaakt. Integendeel, we zijn bezig uit de malaisestemming te geraken, waarin we ooit terecht waren gekomen. De bouwstukken van de afgelopen drie jaar hebben inhoudelijk aan diepgang gewonnen; de loge is de afgelopen drie jaar gegroeid en ook onze camaraderie is naar mijn oordeel toegenomen. We kunnen langzaamaan weer trots op onze loge worden. Vergeleken met drie jaar geleden is er heel wat aan enthousiasme, inzet en belangstelling gewonnen. Toch zijn we er nog niet, zo dat al ooit kan in de vrijmetselarij. Bij mijn eerste optreden als achtbare meester van deze loge vorig jaar heb ik dit aangegeven. Ik heb toen enige lijnen uiteengezet die de loge volgens mij zou moeten volgen. Ook deze vat ik kort samen en ik geef er steeds onmiddellijk commentaar op:

Ten eerste. Meer aandacht voor het ritueel en de uitvoering daarvan, voor de maçonnieke symboliek en voor instructie. Hiernaar is het afgelopen jaar redelijk veel aandacht uitgegaan. Ik denk o.a. aan het bouwstuk van Broeder Eddy over het zandtapijt, aan onze voorbereiding en uitvoering van het inwijdingsritueel en aan de door Broeder Eerste Opziener nog te geven instructies.

Ten tweede. Meer aandacht voor elkaar. Hieraan hebben we gedeeltelijk aan-

dacht besteed. Ik denk aan het weekend in de Ardennen. Maar nog te weinig zijn we naar mijn oordeel op de hoogte van elkaars profane omstandigheden, wanneer die wat aan de mindere kant zijn; nog te weinig weten de permanent in het buitenland verblijvende Broeders wat er in de loge omgaat. Bouwstukken sturen we hun niet toe en ook andere correspondentie is er nauwelijks met hen. En met Broeders die weinig in de loge verschijnen, bestaan volgens mij vrijwel geen Broederlijke contacten.

Ten derde. Het aanhalen van de kontakten met andere loges. Ook hieraan is gedeeltelijk iets gebeurd. Ik denk aan de overweldigende Belgische belangstelling op de inwijding van de afgelopen januari. Binnenkort gaat Robbert met enige Broeders naar Mechelen om een bouwstuk te houden. Er valt echter meer te doen, zoals het beleggen van gemeenschappelijke zittingen.

Ten vierde. Het uitvoeren van onze beginselverklaring, zij het op een minder hoogdravende manier dan de letterlijke tekst suggereert. Hierin zijn wij op de door Broeder Cor ingeslagen weg voortgegaan. Ik denk aan enige bouwstukken met duidelijk maatschappelijke relevantie als over aids, verslaving en niet normale mensen.

Ten vijfde. Het laatste punt dat ik toen heb genoemd betrof de groei van de loge. Op het moment dat ik het noemde, wisten wij al dat de loge zou gaan groeien met 3 nieuwe leden. Dat is inmiddels gebeurd. En als het goed is, is die humanist van Bob nog steeds in de maak.

Kortom, mijn Broeders, langzaamaan zijn wij bezig de loge, althans tenminste voor onszelf, een positief aanzicht te geven en een plek van samenkomst te laten zijn waar wij elkaar eerlijk en met plezier in de ogen kunnen schouwen. Ik stel voor dat wij op de ingeslagen weg voortgaan en ook komende jaren blijven arbeiden aan goede loge-activiteiten. Om dat te bereiken schets ik u de volgende aandachtspunten voor tenminste het komende maçonnieke jaar.

De aandacht voor ritualistiek, symboliek en de uitvoering van het ritueel moeten we handhaven. Gebleken is dat dit samenbindende elementen zijn voor elke Broeder en dus ook voor de Broeders in onze loge. Laten wij de volgen-

de meesterwijding met de nodige accuratesse vorm geven, –ook al weten we nu al dat zij niet zoveel Belgische Broeders zal trekken als het inwijdingsritueel van de afgelopen maand januari. Laat ons toezien op de instructie van onze nieuwe Broeders in de geschiedenis en de symboliek van de vrijmetselarij in het algemeen en van onze loge in het bijzonder. Laten wij bouwstukken blijven opleveren over symboliek.

Laat de aandacht hiervoor echter niet de enige zijn. Wij blijven behoefte houden aan bouwstukken met maatschappelijke relevantie. Laten wij de door Cor hierin gewezen weg verder afleggen. Ik stel voor dat een van u onze Beginselverklaring weer eens uit de kast trekt en zich in een bouwstuk buigt over de vraag hoe wij in alle bescheidenheid aan deze beginselverklaring hernieuwd uitdrukking kunnen geven. De relatie tussen vrijwel elk op te leveren bouwstuk en onze beginselverklaring zal duidelijk moeten zijn. Zo hebben wij twee leidende beginselen voor onze loge-arbeid: de ritualistiek en onze beginselverklaring.

Laat deze twee beginselen echter niet de enige zijn. Van wezenlijk belang blijft onze wederzijdse interesse voor elkaar. Laten wij het initiatief nemen om met die Broeders van wie wij om wat voor reden dan ook de laatste tijd weinig hebben vernomen, contact te zoeken en te bezien hoe wij ze weer bij onze activiteiten kunnen betrekken. Laten wij met onze permanent in het buitenland verblijvende Broeders contact onderhouden door tenminste onze bouwstukken aan hen toe te sturen. Laten wij bovendien de contacten met andere loges aanhalen door bij hen op bezoek te gaan en gemeenschappelijke zittingen te beleggen. De bouwstukken die wij vervaardigen zijn het waard om ook buiten de kring van de Watergeuzen gehoord te worden. Dit alles uiteraard binnen de beperkte mogelijkheden die een kleine loge als de onze heeft.

En tenslotte, mijn Broeders, laten wij ervoor zorgen dat onze loge kwantitatief groeit. Ik zal u onze huidige getalsmatige uitgangspositie schetsen. Momenteel telt onze loge 29 leden. Vier daarvan zijn permanent in het buitenland (Johan, Guido, Hugues en Nand) en bezoeken de zittingen daarom nooit of zelden. Nog eens zes anderen participeren vrijwel nooit aan onze zittingen (Emiel, Guy, Leon, Rik, Georges, Jan). Van de overige 19 leden is een

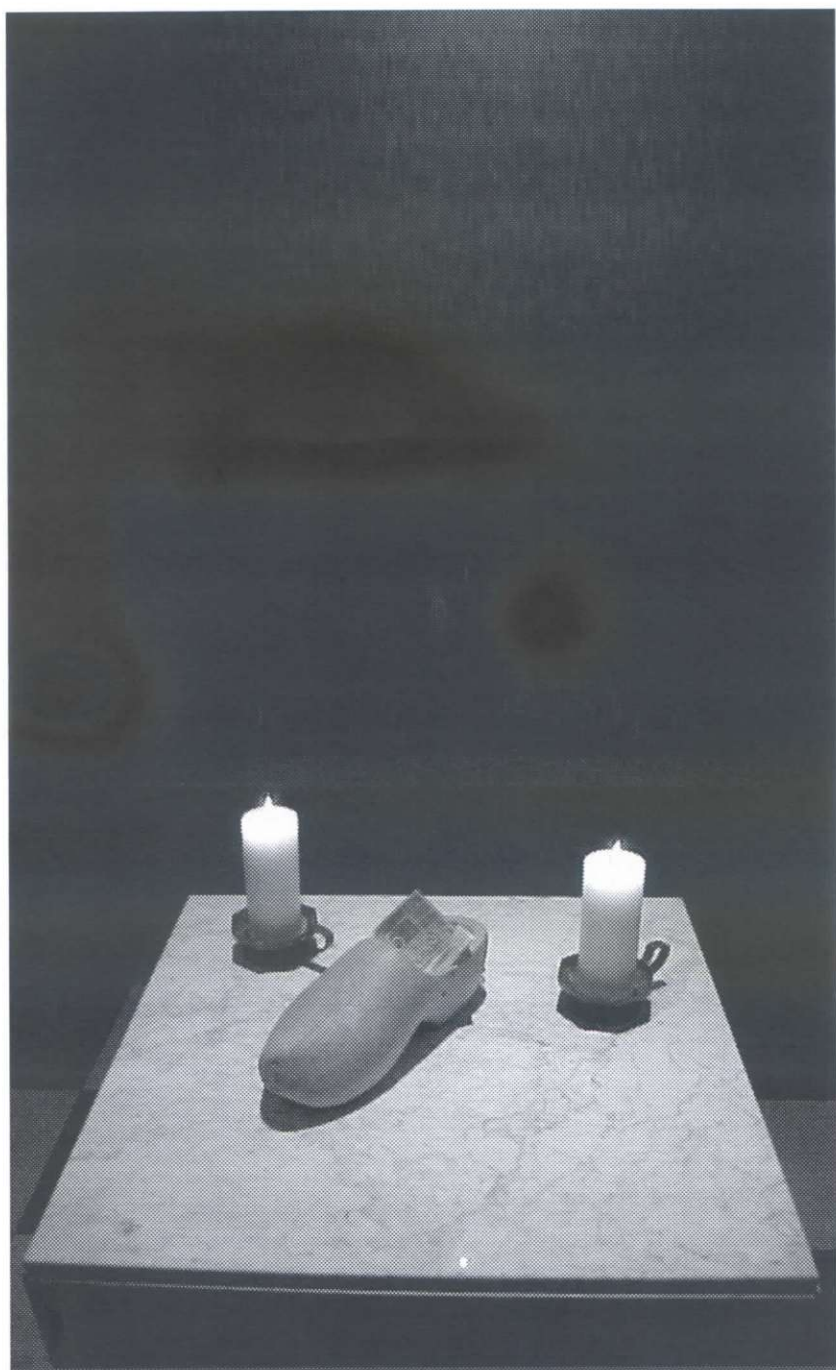
vijftal soms aanwezig (Bob, Han, Bert, Gwyllim, Wim) en zijn de overige 14 meestal aanwezig (Michiel, John, Henk., Eddy, Hendrik, Robert, Gino, Willy, Eugeen, Ton, Cor, Martin, Patrick en Peter). Ik heb al deze namen niet genoemd om een aanklacht of een lofprijzing uit te spreken, maar enkel om helderheid te verschaffen.

Op grond van deze opkomst uit het verleden kunnen we gemiddeld uitgaan van het getal 14 voor wat betreft aanwezigheid tijdens zittingen, soms mogelijk uitgebreid tot 19. Dat is vergeleken met andere loges een erg hoog opkomstpercentage, namelijk van 50% tot 65%. Meestal wordt een dergelijk hoog percentage niet bereikt.

Voor een goede zitting acht ik een aantal van 20 Broeders toch wel nodig. In onze huidige constellatie kunnen we dat onmogelijk bereiken. Het adagium van Broeder Cor moet dus ook voor de komende jaren gehandhaafd blijven: we moeten uitbreiden. U zult dan ook allen in uw vriendenkringen moeten gaan rondzien naar verborgen potentiële Watergeuzen, -hoe vaak u eerder ook al gekeken heeft. Het blijft noodzakelijk voor het voortbestaan van onze loge. Ik doe een klemmend beroep op u, Broeders, om steeds in gedachten te houden of iemand voor onze loge een geschikte kandidaat is en mocht u daarover positief oordelen om dan handelend tegenover zo iemand op te treden.

Mijn Broeders, ik bespeur langzaamaan een nieuw elan in onze loge. Ik hoop dat u dit met mij bespeurt en dat u het met mij eens bent in de punten die ik heb genoemd voor de komende jaren van onze loge-activiteiten. Graag hoor ik uw reacties hierop of eventuele suggesties voor alternatieven.

1 maart 1993

Vijftien jaar

Achtbare meester, waarde Broeders,

hedenmiddag bestaat de Achtbare Loge De Watergeuzen vijftien, dat is drie maal vijf jaar. Thans worden in onze Achtbare Loge de drie graden van de vrijmetselaar met de vijf punten van het meesterschap verbonden. Een uniek moment in de geschiedenis van onze loge. In drie maal vijf jaar is de loge de weg gegaan van leerling naar gezet tot meester. En in elk van deze drie stadia stonden wij, Broeders, hand aan hand, voet tegen voet, knie aan knie, schouder aan schouder. Met de arm om de hals van onze Broeder geslagen vormen wij thans samen één macht en niets kan ons meer scheiden.

Het vallen en opstaan van de profaan tijdens zijn inwijding tot leerling, houdt ook na die inwijding niet op. Dat weten wij allen, mijn Broeders. Een van de verschillen met de struikelblokken in ons profane leven is echter dat de pas ingewijde het licht heeft gezien, omdat hem de blinddoek is afgedaan. Dankzij dat licht ziet hij de werkelijkheid, waarin hij is opgenomen, waarin hij zich moet uitdrukken, en waarin hij zijn identiteit moet zoeken. Dat licht vormt voor hem het maçonnieke richtsnoer dat hij kan gebruiken om zijn leven op te richten. Het bereiken van dat licht is het doel van iedere vrijmetselaar. De weg ernaartoe is echter lang en hard.

Ook onze loge werd tijdens haar oprichting de blinddoek afgedaan en ook zij zag het licht, dat richtsnoer van haar handelen zou worden. Van meet af aan was duidelijk dat de weg naar dat licht lang en hard zou zijn. Veel tijd hebben wij, mijn Broeders, in de beginjaren na de oprichting van onze loge, besteed aan discussies over de beginselverklaring van de Watergeuzen. En dat was goed. Moet een leerling immers niet proberen te achterhalen wat de betekenis van het maçonnieke licht is, alvorens hij zijn speurtocht ernaar begint om zo zijn eigen essentie te vinden?

Misschien waren wij er in de leerlingjaren van onze loge echter te veel van overtuigd dat wij wel wisten wat het Watergeuzen-licht betekende. Zo versprekte de beginselverklaring onze loge een identiteit, waarop zij eigenlijk nog geen recht had. Dankzij haar trotse verklaring gedroeg onze loge zich al als

meester, waar zij nog slechts een leerling op zoek naar zichzelf was.

Het uitvoeren van de beginselverklaring werd door sommigen van ons zeer strikt genomen. Dit werkte bij anderen als de bekende rode lap op een stier. En zo leidde diezelfde verklaring tegelijkertijd tot tweespalt, waar zij juist voor eendracht had moeten zorgen. Laten wij, mijn Broeders, daarom vooral voorzichtig en zorgvuldig met onze beginselverklaring omgaan en blijven omgaan. Dat vereist echter de nodige wijsheid, het eerste licht van de leerlingvrijmet-selaar.

Wanneer een profaan leerling is geworden, staat hij voor een niet eenvoudige taak. Hij komt in een weliswaar Broederlijke, maar hem toch vreemde omgeving terecht. De driehoek van zijn voorschot is naar binnen gekeerd en er wordt van hem verwacht dat hij aan zichzelf werkt en probeert te achterhalen wat hij essentieel -los van alle aardse belemmeringen- is. Zijn Broeders staan hem in deze arbeid bij en hij kan voor de uitvoering van zijn taak op deze Broeders terugvallen. Maar uiteindelijk moet hij zich toch zelf waar maken, d.w.z. de waarheid over zichzelf achterhalen. En dat is, zoals u allen hebt ervaren, mijn Broeders, geen eenvoudige opgave.

Ook voor onze loge waren de leerlingjaren niet eenvoudig. Net zoals de leerling moesten wij onze identiteit zoeken in een ons vreemde omgeving. En die omgeving was voor ons nog vreemder dan de Broederlijke omgeving, waarin de pas ingewijde terecht komt. Als enige loge in Nederland, werkend onder het G.O.B., konden wij nauwelijks terecht bij andere Broeders dan onszelf. Natuurlijk vonden wij steun bij onze Broeders uit het G.O.B., maar door de afstand gedwongen kon deze steun niet zo intensief zijn, als bij een pas ingewijde Broeder in een loge het geval is. Is dat gemis misschien tevens de reden waarom wij zelf onze pas ingewijde Broeders niet al te intensief begeleiden? En waaruit bestond de identiteit van de loge De Watergeuzen dan? In die beginjaren waren wij Belgische en Nederlandse Broeders, samen ondergebracht in één loge, en de individuele verschillen die van nature toch al tussen Broeders bestaan, hadden nog kunnen worden versterkt door onze regionale verschillen. Onze Broederschap heeft ons daarvoor behoed. Wij zijn in de

leerlingjaren van onze loge niet in een tweespalt België - Nederland terechtgekomen. Integendeel, die beginjaren in den vreemde maakten onze loge tot een hecht, zij het gemeleerd gezelschap, waarin een bourgondisch-nonchalan-te instelling zich goed heeft gepaard aan een instelling van punctuele normering door kaaskoppen. Voor onze loge werd deze unieke melange haar kracht, het tweede licht van de leerlingvrijmetselaar.

Tijdens zijn instructie wordt de leerling wegwijds gemaakt in de tekens en aanrakingen van de vrijmetselarij. Daarmee wordt voor hem de maçonnieke symboliek doorzichtiger en daarmee ontvangt hij tegelijkertijd de mogelijkheid zich in de wereld van de vrijmetselarij vrij te bewegen. Iedere Broeder herkent hem als maçon.

Ook onze loge kent haar tekens en aanrakingen, waardoor zij zich vrij in het Grootoosten van België kan bewegen. Ons rituaal wordt gekenmerkt door eenvoud en de kern van dat rituaal is ons aloude zandtapijt, waarop wij de maçonnieke tekens aanbrengen en weer wegwissen. De uitvoering van ons rituaal liet en laat te wensen over, maar in de vluchtigheid van ons zandtapijt vinden wij elkaar steeds weer als leerlingen. Elke loge herkent de Achtbare Loge De Watergeuzen en zal haar blijven herkennen aan de eenvoud van haar rituaal en de schoonheid van haar zandtapijt. Schoonheid is het derde licht van de leerlingvrijmetselaar.

Achtbare meester, waarde Broeders, al in haar leerlingjaren kende de Achtbare Loge De Watergeuzen de drie klassiek-maçonnieke beginselen: de wijsheid in haar beginselverklaring, de kracht in haar unieke samenstelling en de schoonheid in haar sober rituaal.

In de eerste vijf jaar van ons bestaan, de leerlingjaren van onze loge, is vooral de kracht van de loge ontwikkeld: onze Belgische en Nederlandse Broeders bleken op een harmonische wijze samen inderdaad één loge te kunnen zijn.

De leerling legt zijn drie reizen in de loge geblinddoekt af. Hij weet enkel van het bestaan van de wereld, doordat hij struikelt en in aanraking komt met lucht, water, en vuur. De zuivering door deze natuurlijke elementen symbo-

liseert dat de leerling de belemmeringen van zijn natuurlijke vermogens wil beteugelen. Hij heeft daartoe al zijn energie nodig en is daardoor volkomen op zichzelf gericht.

Zo niet de gezet. Deze legt zijn vijf reizen door de loge ziende af. Deze reizen vormen een pentagram, net zoals zijn voorschot dat doet, waarvan de driehoek naar boven en naar buiten is gericht. De gezet is zich immers bewust van de wereld om hem heen en kan zich daarvan rekenschap geven. Hij krijgt zelfs werktuigen mee op zijn reizen om de wereld om hem heen te bewerken. Hij is niet meer alleen gericht op zelfontdekking en het overmeesteren van zijn aardse belemmeringen. Neen, de gezet ontdekt de wereld, die hij met open ogen en werkzame handen leert beleven. Hij doorkruist de wereld om haar te begrijpen. Daartoe gebruikt hij zijn geestelijke werktuigen: zijn waarneming, zijn denken, zijn wijsgerig inzicht en zijn intuïtie.

Ook onze loge werd gezet en richtte zich op de buitenwereld, zowel op de profane als op de maçonnieke buitenwereld. Wij ondernamen een flink aantal activiteiten in die zin: ik noem de oprichting van een tijdschrift, gericht op de Belgische maçonnerie; ik noem het schrijven voor Amnesty International, het geven van openbare lezingen, het sturen van ingezonden stukken naar tijdschrift en krant, samenwerking met De Vrije Gedachte, gemeenschappelijke comparities met de Nederlandse Droit Humain en regelmatige contacten met onze zusterloges. Zo liet de loge van zich horen en liet zij haar beginselen op de buitenwereld los.

Al deze gezet-activiteiten vergden een grote inspanning van de Broeders van onze loge. Bovendien begonnen wij hier al snel mee, zo'n twee tot drie jaar na de oprichting van de loge. De loge had haar leerlingjaren nog niet goed afgerond, toen zij al de kenmerken van gezet ging vertonen. Zij kende zichzelf nog onvoldoende, maar richtte zich al sterk op de buitenwereld om haar heen. Met de beginselverklaring in haar hand als identiteitskeurmerk gedroeg zij zich al als meester, terwijl zij de speen nog in de mond had. Is dat niet het grote gevaar voor iedere gezet? Gezet te worden zonder te beseffen dat je eeuwig leerling blijft? Met als gevolg dat je de wereld gaat verbeteren en daarbij vergeet dat je daarvoor aan jezelf moet werken? Om dit in te zien is wijsheid een eerste vereiste. En wijsheid blijft het eerste licht van de vrijmetselaar.

De gezelschap legt zijn vijf reizen binnen de loge en zichtbaar af voor al zijn Broeders. In gedachten maken zijn Broeders deze vijf reizen met hem mee. Zij begrijpen de symboliek van de werktuigen. Zij weten dat voedsel en vocht nodig zijn voor een reis en verschaffen hem daarom brood, kaas en wijn. De gezelschap trekt dan wel alleen de buitenwereld in, maar kan altijd op zijn Broeders terugvallen. Dat is hem bekend.

Ook in onze loge hadden wij, Broeders, elkanders steun nodig, toen onze gezelschap-hormonen al zo vroeg begonnen op te spelen en de loge op tocht namen in de buitenwereld. Een flink aantal Broeders heeft toen echter deze gezelschap-activiteit wat al te letterlijk opgevat en hun gezelschapreis wat al te reëel uitgevoerd. Sommigen werden door hun reis zelfs zo ver gevoerd, dat zij zich vrijwel permanent aan het gezicht van de loge onttrokken. Ik noem onze Broeders Nand, Guido, Johan, Guy en Hugues. Weer anderen kwamen door hun gereis in een andere loge of zelfs een ander Grootoosten terecht: Pim, Rik, Henk Z. en Henk V.. En nog weer anderen vonden de weg naar de loge of de vrijmetselarij zelfs niet meer terug: Fons, Michel, Claude, Carel, Dick, George en Gé. Tenslotte is de loge zelf ook op tocht gegaan om haar compariities in Delft te gaan houden.

Al dat gereis van onze Broeders verzwakte de loge als vanzelfsprekend en zij zou opgehouden zijn te bestaan, als haar gelederen niet waren aangevuld met nieuwe, krachtige leerlingen die vanuit de profane wereld hun heil bij haar zochten. Dat echter betekende tegelijkertijd dat de loge haar identiteit opnieuw moest zoeken en vinden. Een wisselend spel van komen en gaan en van zoeken en vinden. De loge werd hierdoor in haar gezelschapjaren sterk op de proef gesteld en wordt dat nog, mijn Broeders. De kracht, die zij in haar leerlingstijd kende, leek tanende. Maar kracht blijft het tweede licht van de vrijmetselaar.

Ook de gezelschap wordt door de keurmeester geïnstrueerd in tekens en aanrakingen. Hij heeft ze eigenlijk nog harder nodig dan de leerling, gezien de taken waarvoor hij staat. Hij gebruikt de gezelschapstekens echter zelden, omdat de zusterloges die hij bezoekt alle in de leerlingengraad werken. De leerlingstekens blijven daarom voor de gezelschap van groot belang. Zonder een goede beheersing van de leerlingstekens zal iedere gezelschap immers struikelen bij het binnengaan van

een zusterloge. Blijvende aandacht voor de leerlingtekens is daarom noodzakelijk, wil de gezelschap zijn taken plichtsgetrouw kunnen uitvoeren.

In de gezellenjaren van onze loge verslapte de aandacht voor tekens, aanrakingen en voor de uitvoering van het ritueel. Dat werd mede veroorzaakt door het aspect dat ik zoëven al noemde. In een kleine loge als De Watergeuzen moest de aandacht voor externe activiteiten en het vertrek van Broeders voor een deel wel ten koste gaan van iets anders. Soms echter werd de soberheid van ons ritueel zelfs als argument gebruikt om een slordige uitvoering ervan goed te praten. Maar bezoekende Broeders laten zich niet misleiden door de eenvoud van ons zandtapijt alleen.

Misschien gaat onze soberheid zelfs onbedoeld te ver. Waarom schaften wij bijvoorbeeld juist het symbool van kaas, brood en wijn in het gezellen-ritueel af. In de leerlingjaren van de loge deden wij daar nog wel aan. Ikzelf heb met de knapzak op de rug nog mijn vijf reizen afgelegd. Typisch voor onze loge is dat het verdwijnen van een dergelijke symboliek niet weloverwogen gebeurt, maar ééns vergeten wordt en dan altijd vergeten is.

Het gevolg van dergelijke verwaarlozing is dat in een te sober ritueel, dat slordig wordt uitgevoerd, de schoonheid van de maçonnieke betekenis verloren gaat en ook niet meer begrepen wordt. En schoonheid blijft het derde licht van de vrijmetselaar.

Achtbare meester, waarde Broeders, de drie maçonnieke beginselen van onze loge waren in haar gezellenjaren aan ontwikkeling onderhevig. De wijsheid van onze loge nam toe. Dit uitte zich hierin dat wij de beginselverklaring uiteindelijk niet meer als een te sterk dominerend doel voorop stelden in onze werkzaamheden, maar langzamerhand als een achtergrond leerden hanteren, waartegen wij aan deze werkzaamheden vorm gaven. De kracht, die onze loge in haar leerlingjaren kende nam echter mede door het vertrek van Broeders af, waardoor het moeilijker werd een eigen loge-identiteit te blijven behouden. De schoonheid van het ritueel werd in die gezellenjaren echter als een voldongen feit geaccepteerd met als gevolg dat deze schoonheid valer en bleker werd.

De redenaar geeft de leerling onmiddellijk na zijn inwijding het eerste maçon-

nieke onderricht. Ook onderricht hij de gezelschap die zonet loonsverhoging heeft ontvangen. Maar na de verheffing van een gezelschap tot meester houdt de redenaar zijn mond en is er geen sprake van onderricht. Het ritueel van de meester én het meesterschap spreken immers voor zich. Wat kan ik dan over het meesterschap zeggen zonder aan dat meesterschap afbreuk te doen? Wat kan ik van het meesterschap zeggen zonder Hiram Abiff te verraden? De meester is en blijft leerling op zoek naar zichzelf. De meester is en blijft gezelschap op zoek naar de buitenwereld. De meester zoekt de mens in zichzelf door middel van de buitenwereld.

Ook onze loge heeft in haar meesterjaren zichzelf door middel van de buitenwereld gezocht. Zij deed dit onder andere door meer maçonnieke inhoud aan haar werkzaamheden te geven. In onze bouwstukken die van oudsher gekenmerkt werden door een sociaal-maatschappelijk karakter, hebben wij de maçonnieke essentie steeds meer tot uitdrukking gebracht. Onze bouwstukken werden daardoor vollediger: zij betroffen niet enkel meer een politiek antwoord op vraagstellingen die vanuit onze beginselverklaring aan actuele maatschappelijke situaties konden worden gesteld. Neen, zij werden meer dan dat. Steeds meer brachten en brengen wij in onze bouwstukken de maçonnieke essentie op de een of andere wijze tot uitdrukking. Maatschappelijke vragen worden maçonniek behandeld en vrijwel altijd benaderd vanuit een niet conventioneel maatschappelijk standpunt. De maçonnieke trits van gelijkheid, vrijheid en Broederschap keert als meetlat voor maatschappelijke oplossingen terug. Het maçonnieke verlichtingsdenken blijft de focus van onze arbeid, zo blijkt wel uit de discussies die wij na afloop van onze bouwstukken voeren. En, zo waar, mijn Broeders, wij verheffen niet alleen meer deze ratio tot summum bonum. Er doen zich immers tekenen voor dat wij ook aandacht krijgen voor het gevoel, voor de emotie. Ik zeg niet dat in de leerling- en gezelschapjaren van onze loge de opgeleverde bouwstukken gevoelloze en a-maçonnieke politicologieën waren. Ik constateer echter wel dat zij in latere jaren hebben gewonnen aan de maçonnieke inhoud, die de meester vrijmetselaar kenmerkt. Deze wijsheid van de meester bestaat immers uit een rationeel denken, dat wordt gevoed vanuit gevoel en beleving. Wijsheid, dat eerste licht van de vrijmetselaar.

De meester zoekt de mens in zichzelf door middel van de buitenwereld. Hij

trekt daarom als een gezel door de wereld, terwijl hij zichzelf blijft herinneren aan zijn taak als leerling. Gnooti seauton roept de meester de Griekse filosofen na, ken u zelve, en hij tracht dit inzicht niet door zelf-inkinger alleen te bereiken, maar door daarnaast optimaal gebruik te maken van zijn waarnemingsvermogen, zijn denken, en zijn gevoelen. De meester zoekt de mens in zichzelf door de mensen om hem heen.

In de loge De Watergeuzen, mijn Broeders, is deze essentie van het meesterschap nooit echt actueel geweest, -ook niet in de meesterjaren van onze loge. Pas zeer onlangs kwam de vraag naar onze Broederschap en wat wij als Broeders voor elkaar betekenen in onze loge aan de orde. Als loge zijn wij taai genoeg om te blijven bestaan. Dat blijkt wel uit dit derde lustrum na vijftien jaar. En wij zijn zeker krachtig genoeg om nog vele jaren door te gaan. Maar toch is het van belang na te denken over de vraag hoe wij dit met elkaar zullen doen. Is onze loge daadwerkelijk in haar meesterjaren terechtgekomen? Alleen u, mijn Broeders, kunt die vraag beantwoorden. En het is een eenvoudige vraag: wat is de interesse van ons, Broeders, in elkaar? Het antwoord op een eenvoudige vraag is vaak echter moeilijk te geven. Wij zijn nog steeds Belgische en Nederlandse Broeders in één loge, -zij het dat het aandeel Nederlandse Broeders de laatste jaren terecht aanzienlijk is toegenomen. Onze gemeenschappelijke interesse in vrijmetselarij, in maatschappelijke problemen, in elkaars mening, in denken en langzamerhand ook in gevoel, biedt talloze mogelijkheden voor uitgebreider aandacht voor elkaar. Laten wij ons de komende tijd daarop concentreren. De kracht van onze loge is immers onze Broederschap. Kracht, dat tweede licht van de vrijmetselaar.

In het meesterritueel geeft de redenaar de meester geen maçonniek onderricht. De meester ontvangt echter wel instructie over tekens en aanrakingen. Zo heeft dan elke graad zijn eigen tekens en zijn eigen aanrakingen.

De loge De Watergeuzen is mooi sober in haar ritueel en dat geldt voor elk ritueel dat zij kent. Onze loge heeft ook in haar meesterjaren haar ritualen echter niet met al te veel etiquette uitgevoerd. Menige Broeder zou, als hij in een restaurant een dergelijke bediening zou krijgen, weggelopen zijn. De roep om een betere uitvoering van het ritueel is de afgelopen tijd gelukkig echter steeds meer hoorbaar, evenals de roep om meer aandacht voor de maçonnieke symboliek. Dat is een goed teken. Maar symboliek en ritueel gaan hand in hand.

Ik waarschuw daarom tegelijkertijd voor een te grote nadruk op elk afzonderlijk. Aandacht voor de symboliek om de symboliek alleen levert lege frasen op, die geen betekenis meer hebben voor de arbeid waar wij ons mee bezig willen houden. En een perfect-mooie uitvoering van een toneelstuk betekent niets als het toneelstuk zelf geen inhoud heeft. De betekenis van het ritueel ligt, mijn Broeders, niet alleen in de perfecte uitvoering van wat wij aan sober ritueel hebben. Schoonheid en perfectie gaan immers niet vooraf aan betekenis, maar volgen daaruit. Zodra de betekenis en de symboliek van het ritueel in al zijn soberheid door onze Broeders wordt onderkend en ervaren, zal de schoonheid van deze eenvoud als vanzelfsprekend zijn. Schoonheid, dat derde licht van de vrijmetselaar.

Achtbare meester, waarde Broeders. Ook in haar meesterjaren is onze loge voortgegaan van wijsheid door kracht tot schoonheid. Haar wijsheid is toegenomen mét de maçonnieke invulling van haar activiteiten en de maçonnieke inhoud van haar bouwstukken. De kracht van onze loge, die in haar gezellenjaren enigszins afnam, is in haar meesterjaren weer toegenomen en ook aan de schoonheid van ons ritueel wordt gewerkt.

Laten wij deze drie punten, die zo essentieel zijn voor de vrijmetselaar, voor de vrijmetselarij en voor onze loge in het bijzonder, verder uitwerken in onze toekomst. Onze activiteiten kunnen wij nog meer inhoud geven door ze weer meer met onze beginselverklaring te laten sporen zonder hieraan een eenzijdig rationele uitwerking te geven, maar gevoel en ratio meer en meer hand in hand te laten gaan. Ook in onze Broederschap naar elkaar kunnen wij aan de emotie meer uitdrukking geven door ons explicieter te concentreren op onze wederzijdse interesse voor elkaar. En een betere uitvoering van het ritueel kunnen wij bereiken zonder dat de perfectionering van de vorm ten koste hoeft te gaan van de symbolische inhoud ervan.

Achtbare meester, waarde Broeders, kenmerkend voor de meester is dat hij leerling, gezelschap en meester tegelijk is. Hij werkt aan zichzelf en aan zijn omgeving. Hij werkt door zichzelf aan zijn omgeving en door zijn omgeving aan zichzelf. Moge onze loge in de komende cyclus van drie maal vijf jaar weer opnieuw, maar dan op een hoger plan voortwerken als leerling, gezelschap en mees-

ter. Laten wij, mijn Broeders, onze toekomst hand aan hand tegemoet treden, voet tegen voet, knie aan knie, schouder aan schouder, de arm om de hals van onze Broeder geslagen. Zo alleen kunnen wij samen één macht vormen en zal niets ons meer scheiden.

Ik heb gezegd, Achtbare Meester.

De 30e dag van de zevende maand 5995

30 september 1995

Twintig jaar

Brief van de A°.M°. van de A°.L°. De Watergeuzen aan de Gr°.M°.Nat°.

Aan de Gr°.M°.Nat°. van
het G°.O°.B°.
4 juli 5999

Doorluchte Gr°. M°. N°.,

tot mijn spijt moet ik u meedelen dat de A°.L°. De Watergeuzen heeft besloten haar lichten te doven. De BB°. van de Loge zijn gezamenlijk tot deze conclusie gekomen na een serie van zeer broederlijk en in goede consensus gevoerde gesprekken, waarin het voortbestaan van de Loge onderwerp was en waaraan de Gr°.Insp°. zo vriendelijk was actief deel te nemen. Wij achten de kritische massa van onze A°.L°. te gering om haar in een verdere toekomst van een voortbestaan in Nederland te verzekeren.

Wij zijn van zin onze lichten te doven tijdens een Rit°. Zitt°.in de derde Gr°. aan het eind van het lopende maçonnieke jaar °.in de maand maart 6000). Het zal dan tevens het moment zijn, waarop onze A°. L°. 20 jaar bestaat. Over de precieze datum en het juiste aanvangstijdstip zal ik u nog nader berichten. Uiteraard bent u en zijn leden van het Gr°.Coll°. of hun vertegenwoordigers van harte welkom op deze Zitt°.

De resterende tijd van dit maçonnieke jaar zullen wij de frequentie van onze Zitt°. terug brengen tot één keer per maand. Zo hopen wij ruimte te creëren om tot een goede afwikkeling te kunnen komen. Tevens zullen BB°. van de Watergeuzen van deze ruimte in de tijd gebruik kunnen maken om te bezien of en hoe zij hun individuele maçonnieke loopbaan verder zullen voortzetten. Uiteraard zal onze A°. L°. hen daarbij ondersteunen.

Het doet mij persoonlijk bijzonder spijt u deze mededeling te moeten doen. Het sociaal-culturele klimaat in Nederland is naar mijn oordeel echter zo verschillend van dat in België, dat een A°. L°. werkend onder het G°.O°.B°.,

niet levensvatbaar is. Met name in de problematiek van rekrutering en coöptatie komt dit mijns inziens tot uitdrukking. Waar het G. . O. . B. . een onderkomen kan bieden aan liberaal georiënteerde BB. . wier gedachtegoed in oppositie staat met die tweede, andere grote stroming in België, geldt dat in veel mindere mate voor Nederland, waar van een dergelijke dichotomie nauwelijks sprake is.

Hoe dit ook zij, ik dank u en het Gr. . Coll. . voor de steun die wij gedurende de vier lustra van ons bestaan mochten ontvangen in de problematiek waarmee wij te kampen hebben gehad. Dat deze steun niet in de structurele vorm van bezoekende BB. . vanuit het G. . O. . B. . heeft kunnen plaatsvinden, is - gezien de afstand naar onze verblijfplaats Delft- goed te begrijpen.

Ik hoop dat de A. . L. . De Watergeuzen op uw verdere steun mag rekenen bij haar werkzaamheden voor het resterende maçonnieke jaar.

Met de meest Br. . Hoogachting,

A. . M. . van de A. . L. . De Watergeuzen

Antwoordbrief van de Gr. M. Nat.

Aan de Z. W. B. Michiel
A. M. van de A. L.
De Watergeuzen

Z. W. A. M.,
Beste B. Michiel,

Met droefheid nam de Adm. Comm. kennis van je brief van 4 juli 1999, waarin je het voornemen van je A. L. aankondigt om de lichten te doven.

De moeilijke situatie waarin de A. L. De Watergeuzen in de bijna 20 jaar van haar bestaan heeft moeten werken, en de grote moeilijkheden die er, vooral in de laatste jaren, waren ontstaan om het ledenaantal van de L. te vergroten, waren ons wel bekend. Zoals je weet, hebben wij in de mate van het mogelijke altijd getracht jullie te steunen, maar de geografische situatie en de grote verschillen die er nog altijd bestaan tussen de Maç. omgeving in Nederland en die in België hebben die steun niet altijd even effectief doen zijn.

Wij hopen vanuit het diepst van ons maç. hart dat de maatregelen die jullie zullen treffen om de maç. toekomst van de leden van de A. L. De Watergeuzen zeker en veilig te stellen, zullen slagen. Indien je hiervoor de hulp van het G.O.B. meent te kunnen gebruiken, aarzel dan niet om contact op te nemen. Wij zullen ook van onze kant trachten alles in het werk te stellen om dit doel te bereiken.

Wij danken je voor de uitnodiging aanwezig te zijn op de betreffende zitting en zullen daar zeker gevolg aan geven.

Met onze meest broed. wensen.

Gr. M.

Afscheidswoord Achtbare Meester (uitgesproken tijdens het rituaal van het Doven der Lichten)

Mijn Broeders,

dit is de laatste keer dat ik hier het woord tot u richt en ik doe het met droefheid in mijn hart. Een droefheid, die deze keer niet zal worden gestoord door een bevrijdende Gezellenklop op de Logepoort, zoals wij zo dikwijls hebben meegemaakt bij onze Meesterwijdingen. Nee, deze keer zal onze zitting niet eindigen in de vreugde van het opstaan van een nieuwe Meester. Deze keer zal onze zitting slechts eindigen om niet meer door een nieuwe gevolgd te worden. Wij, Broeders van De Watergeuzen, hebben allen de Meester gevonden, maar wij zullen geen Watergeuzen meer zijn.

Vele jaren hebben wij elkaar elke veertiendaagse maandag in broederschap ontmoet rond dit zandtapijt. Vele rituelen hebben wij rond dit zandtapijt ten uitvoer gebracht. Profanen tot leerling gewijd, leerlingen tot gezelschap, en gezelschap tot meester. Talloze bouwstukken hebben wij rond dit zandtapijt opgeleverd met evenveel gedachtenwisseling en discussie na afloop. Vele keren hebben wij hier onze broederketen gevormd. Talrijke broedermalen hebben wij in de warmte van onze broederlijkheid genuttigd. En zo kennen wij elkaar als vrijmetselaar als geen ander. Wij zijn Broeders en wij zullen Broeders blijven, -al zullen wij geen Watergeuzen meer zijn.

Maar ook buiten de Loge ontmoetten wij elkaar. Als het niet op blanke zittingen was, dan wel in het werkende profane leven of omdat wij een profane gelegenheid zochten om elkaar te ontmoeten: een diner, een wandeling door een stad en in een verder verleden een weekend in de Ardennen. Wij brachten bezoeken aan zusterloges in België, en sommigen van ons zochten elkaar in het profane leven op. Ik hoop, mijn Broeders, dat dit niet voorgoed voorbij is, -ook als wij geen Watergeuzen meer zullen zijn.

Wat wel voorbij zal zijn, is de vertrouwde onderlinge sfeer, die zo prachtig in ons rituaal belichaamd is en door dat rituaal wordt opgeroepen. Ons sobere rituaal, mijn Broeders, dat wij zo vaak en dikwijls zo nonchalant uitvoerden.

Het is tot in ons merg doorgedrongen. Het bracht ons tot onze maçonnieke orde. Het creëerde de vertrouwdheid van onze beslotenheid en opende de mogelijkheid vrij te spreken. Deze vertrouwdheid, deze beslotenheid en deze openheid, zij komen niet meer terug, mijn Broeders, omdat wij geen Watergeuzen meer zullen zijn.

Vaak heb ik mij in al die jaren afgevraagd waarom ik eigenlijk vrijmetselaar ben. En nog weet ik het antwoord niet. Omdat op een bepaald moment in mijn leven een broeder mij de maçonnieke beginselen uitlegde en mij vroeg vrijmetselaar te worden? Dat was de aanleiding, maar wat was de reden dat ik bleef? De rationaliteit en het verlichtingsdenken? Ik trof ze aan, maar vaak ook niet. De hang naar ritueel en broederschap. Ze warmden mij, maar waren ook wel afwezig. In dat opzicht, mijn Broeders, zijn ook wij net mensen. En wij zullen dat blijven, maar laten wij –desnoods alleen in ons hart– ook Vrijmetselaars blijven, hoewel we geen Watergeuzen meer zullen zijn.

Ik ontmoette mannen, die ik anders nooit zou hebben ontmoet. Ik leerde van hen en ontwikkelde me, –mede onder hun, onder jullie invloed. De Vrijmetselarij gaf mij, de Watergeuzen gaven mij, die net als alle anderen een zoe-ker is naar antwoorden op lang gestelde vragen, een wisseling aan perspectieven en invalshoeken. Maar die wisseling concentreerde zich in een centrum, in een en dezelfde houding, die ons zo goed bekend is: ken u zelf, want op u komt het aan. Deze houding zal mij altijd bijblijven en naar ik hoop ook u, wanneer wij allang geen Watergeuzen meer zullen zijn.

De belangrijkste reden voor het sluiten van deze Loge, mijn Broeders, is dat wij als Belgische Loge in Nederland niet konden gedijen. Dat de belangstelling van humanistisch Nederland niet primair maçonniek georiënteerd is, zoals in België. Onze invloed in Nederland is daardoor te verwaarlozen. Maar hetzelfde geldt ook andersom: onze invloed op de Belgische maçonnerie is klein. Ik constateer het zonder enige wrangheid, want ik weet dat onze wederzijdse invloed van groot belang voor ieder van ons was en ik hoop dat deze in een andere vorm zal mogen voortduren. Als Watergeuzen zal dat niet meer kunnen, aangezien er geen Watergeuzen meer zullen zijn.

Ik dank u, mijn Broeders, voor de tijd die ik met u in broederschap mocht doorbrengen. Ik zal u missen.

*Bouwstuk Broeder Redenaar (opgeleverd tijdens het ritueel van
het Doven der Lichten)*

Achtbare Meester, mijn BrBr.°,

Hedenmiddag zijn we bij elkaar gekomen om de lichten van de Werkpl.°.De Watergeuzen te doven. Wij zullen na de formele handelingen de middag afsluiten met een broedermaal, en naar de traditie zal dat ongetwijfeld een prettigitte aangelegenheid zijn, met natuurlijk de gepaste vrolijke noot. Aan mij om, voor een laatste maal, als geweten van de Werkpl.°.een enkele kanttekening te maken. Als thema heb ik gekozen de activiteit van hedenmiddag en de naam van onze Werkpl.°.

Mag ik beginnen met een gedicht dat een Br.°. reeds lange tijd geschreven heeft. Het is het relaas van een Werkpl.°, hoe toepasselijk voor dit bouwstuk.

"A Builder builded a Temple,
He wrought it with grace and skill,
Pillars and columns and arches,
All fashioned to suit his will.

Men said when they saw its beauty,
It shall never know decay.
Great is thy fame, O Builder,
Thy name shall endure for aye.

A Freemason builded a Temple
With trustful and infinite care,
Planning each arch with patience,
Laying each stone with a prayer.

None praised his unceasing efforts,
None knew of the wondrous plan
For the Temple the Freemason builded
Was unseen by the eyes of man

The nameless Builders Temple
Has crumbled into dust.
Low lies each stately pillar,
Food for consuming rust.

But the Temple the Freemason builded
Will live while the ages roll,
For that beautiful unseen Temple,
Was his own Immortal Soul.

The Temple has crumbled into dust, het is over en uit met het fysieke bestaan van een Werkpl.'. Net als onze Werkpl.', onze Tempel stort weliswaar fysiek niet in, maar het is wel over en uit als we de lichten doven.

Het 'doven van de lichten' is een symbolische handeling, maar een symbool van wat? Voor het gegeven dat na vandaag er geen Belgische Vrijmetselarij meer in Nederland zal zijn? Houden BrBr.' op met vrijmetselaar zijn? Verliezen we een uitje op de maandag? Komt er een einde aan de lange martelgang van een zieltogende Werkpl.'?? Het moet dan wel haast een handeling zijn met een droevige noot.

Licht is het symbool van het hogere. Evangelisten halen maar al te graag aan dat "Jezus de weg, Jezus het Licht is". Ook wij zien het licht als ons doel, een heilig doel gezien de moeite die we doen om het licht geheim te houden voor de profane wereld. Ga maar na, als kandidaat moet je met de blinddoek de eerste ondervraging door de BrBr.' in de Werkpl.'. ondergaan. Niet alleen om te voorkomen dat de profaan de aanwezige BrBr.' zal herkennen, maar zeer zeker als symbool voor het verblijf in de duisternis van de profaan in de wereld buiten de Werkpl.'. Dit symbool wordt voortgezet bij zijn inwijding. Geblinddoekt ondergaat de kandidaat zijn moeilijke reis, begeleid door BrBr.'. omzeilt hij de obstakels en ondergaat hij zijn beproevingen tijdens zijn laatste reis in de duisternis. Aan het einde van de reis is de beloning groot als de A.'.M.'. zegt 'Geef hem het licht'.

Ook bij elke zitting wordt na een scherpe controle op de aanwezigheid van profanen het verschil met de wereld duidelijk gemaakt door de zin in het ritueel 'Laat dan het licht met volle kracht schijnen'. De aanwezigen in de

Werkpl.'.zijn zich dan bewust van het feit dat zij zich onderscheiden van de wereld buiten. Niet omdat we denken dat we beter zijn dan anderen, niets is minder waar. Onze aanwezigheid in het licht vraagt juist bescheidenheid, wij laten ons er ook niet op voorstaan. Het vraagt om een bijzondere inzet om met de wetenschap van het licht van de Vrijmetselarij de profane wereld tegemoet te treden. 'Lichten' heeft in deze zin de betekenis van een onovergankelijk werkwoord: licht geven en licht verspreiden. 'Lichten' dus in de zin een lichtend voorbeeld dat als ideaal voor navolging kan strekken.

Dat licht zal vanmiddag dus doven, en dat is droevig

De naam van de Watergeuzen kan, of moet zelfs, vanuit historisch perspectief als licht gezien worden. De Watergeuzen zorgden voor licht in de duisternis van de Spaanse bezetting. Het waren de Watergeuzen die een uitermate belangwekkende rol hebben gespeeld in de vrijheidsstrijd van de Nederlanden. En net als de huidige Watergeuzen bijna per ongeluk in de Nederlanden verzeild geraakt. De Werkpl.'.kwam tot stand door een toeval van de samenkomst van een aantal ontevreden BrBr.'.uit het Grootoosten van Nederland en een aantal Belgische Vrijmetselaars die werkzaam waren in Nederland. De Watergeuzen van de 16de eeuw waren ook door toeval het licht van de opstand geworden. Verdreven door koningin Elisabeth uit de Engelse havens kwamen de mannen van de Willem van der Mark, Heer van Lumey, in een vliegende storm terecht. Die storm dreef hen naar de Nederlandse kust en de aanvoerder van de Watergeuzen, Lumey, zag zich genoodzaakt om de luwte van de Maas op te zoeken en daar lag Den Briel. Het was een goede gewoonte van de Watergeuzen om steden aan te vallen en te plunderen, dus ook Den Briel moest er aan geloven. Echter met dit maal een verschil van betekenis. Bij eerdere aanvallen werd grote schade aan de steden toegebracht vanwege het verzet van de aanwezige Spaanse Garnizoenen. Na de inname volgde verdere schade als gevolg van plundering, reden om na inname van de stad nog langer te blijven was er dus nooit. Dit maal echter niet. Het Spaanse garnizoen was weggetrokken en de inname vond zonder al te veel strijd plaats en tegen de gewoonte in, mede op aandrang van een aantal kapiteins van de Watergeuzen, besloot men te blijven.

Daarmee werd een van de belangrijkste stappen in de strijd van de

Nederlanden tegen de Spaanse overheersing gezet. Hoe groot dat toeval was bleek wel uit de woede waarin de Prins der Nederlanden ontstak toen hij het goede nieuws hoorde. Hij was nog niet klaar met de voorbereiding van zijn inval in de zuidelijke Nederlanden. Gedwongen door de omstandigheden moest Willem van Oranje zijn opmars eerder beginnen. De Watergeuzen bleken een lichtend voorbeeld dat gevolgd moest worden. Overigens om het een en ander te relativeren moet gezegd worden dat de Watergeuzen uit die tijd een kwaliteit hadden die minder navolging zou moeten hebben gehad, namelijk het ongebreidelde uitmoorden en plunderen van steden die trouw bleven aan de katholieke overheersers.

De vergelijking met de vroegere Watergeuzen is geen toevallige ingeving van deze Br.'. Redenaar, de vergelijking is bewust gemaakt door de oprichters van de Werkpl.'. Op de roeispaan, het symbool van onze Br.'. Ceremoniemeester staat de tekst 'Liever Turks dan Paaps'. Wellicht ook een verwijzing naar het verzet tegen de invloed van de katholieke kerk in de Belgische samenleving, een van de aanleidingen voor de opkomst van de Belgische Vrijmetselarij.

De Watergeuzen hebben een plaats veroverd in een gebouw van de zogenaamde reguliere Vrijmetselarij in Nederland, het heeft jammer genoeg niet mogen leiden tot een verovering van de Nederlanden door de Belgische Vrijmetselarij. De opmars uit de Zuidelijke Nederlanden is uitgebleven, wij waren niet in staat de groei van de Werkpl'..goed van de grond te krijgen of zelfs een kleine groei vol te houden. Dit was bij de oprichting van de Watergeuzen wel als doel gesteld, snel werd gesproken van afsplitsingen van de de Moederloge 'De Watergeuzen'.

Het licht van de Watergeuzen van 1572 en hoopvol overgenomen door de Watergeuzen van 1580, zal niet langer schijnen. En dat is droevig!

Maar laat ik die droefheid toelichten. Naar mijn mening is het doven van de lichten niet meer dan een symbolische handeling die aangeeft dat wij een plaats van samenkomst kwijt raken. Het betekent niet dat ons bakken verloren gaat. Het doven van de lichten is dan wel een droevige gebeurtenis, het betekent dat een aantal BrBr'..elkaar niet meer zullen ontmoeten. Zich niet meer kunnen spiegelen in het licht dat zij onder elkaar verspreiden. Als we het licht, ons

baken, zouden verliezen, namelijk het gedachtengoed van de Vrijmetselarij, zou er sprake zijn van een tragedie. Dat licht speelde voor velen van ons een lange tijd een rol in zijn leven, dat licht zal blijven voortschijnen. Daarmee is tegelijk de uitdaging voor ons Watergeuzen genoemd. Wij allen zullen een nieuwe invulling moeten geven aan ons Vrijmetselaar zijn of althans een invulling geven aan het gedachtengoed van de Vrijmetselarij. De zekerheid dat wij allen één of andere invulling zullen geven aan het licht van de Vrijmetselarij geeft troost bij de droefheid van het doven van de lichten.

We moeten verder zonder het symbolische licht van de Werkpl.°, we moeten verder zonder elkaar. We moeten verder zonder de herkenning van het maçonnieke licht van de Watergeuzen. Het zal verworden tot een herinnering aan een mooie tijd. Die herinnering moeten we levend houden, ik wil u daarvoor een profaan symbool aanreiken. Het symbool is vervat in de sterrenhemel door de ster Orion, een profaan licht. Het symbool is beschreven in een aantal dichtregels van Pieter Nieuwland, een dichter uit de 18de eeuw.

Wie heft, met statelijke pracht
Bij de achtbre stilte van de nacht,
Uit d'ocean het hoofd naar boven?
Wie blijft in 't aanzien van Diaan,
Die vruchtloos poogt dien gloed te doven,
Met onverzwakte louter staan?

Zijt gij 't Orion! Voor wiens licht
Der kleiner zonnen flikkring zwicht
Als 't licht der maan voor Febus glansen?
Rijs, grote Orion! rijs omhoog!
Zijt welkom, held aan onze transen!
Verruk, verruk ons starend oog!

Als u in de komende jaren naar de sterrenhemel kijkt en u ziet het licht van Orion, denk dan aan het licht dat hedenmiddag doofde: Het licht van de Watergeuzen. Het gaat u goed.
A.°M.°, mijn BrBr.° ik heb gezegd.

DE RITUALEN

Opening en sluitingsritueel

Openingsritueel

[MUZIEK: LANGZAAM STIL]

- A°.M°. [Mokerslag]
1e Opz°. [Mokerslag]
2e Opz°. [Mokerslag]
A°.M°. Broeder Eerste Opziener, bent u vrijmetselaar?
1e Opz°. Al mijn Broeders erkennen mij als zodanig, Achtbare Meester.
A°.M°. Broeder Tweede Opziener, wat is de eerste plicht van de Opzieners in de loge?
2e Opz°. Te zien of de loge behoorlijk is gedekt, Achtbare Meester.
A°.M°. Broeder Tweede Opziener, wilt u zich hiervan verzekeren.
2e Opz°. Broeder Ceremoniemeester, zie of de loge behoorlijk is gedekt.
[Broeder Ceremoniem°. geeft de Leerlingenslag op de poort. Broeder Sluiter beantwoordt deze met eenzelfde slag aan de buitenkant. Hij treedt later onopvallend de loge binnen.]
Cerem°. Broeder Tweede Opziener, de loge is behoorlijk gedekt.
2e Opz°. Achtbare Meester, de loge is behoorlijk gedekt.
A°.M°. Broeder Eerste Opziener, wat is de tweede plicht van de Opzieners in de loge?
1e Opz°. Zich ervan te overtuigen dat alle aanwezige Broeders Leerlingvrijmetselaar zijn, Achtbare Meester.
A°.M°. Broeders eerste en Tweede Opzieners, onderzoek hiervoor uw kolommen en geef mij daarvan bericht. Mijn Broeders, sta recht, in orde en richt u naar het Oosten.
2e Opz°. Broeder Eerste Opziener, in de Noorderkolom staan allen in het teken van Leerlingvrijmetselaar.

- 1e Opz.'. Achtbare Meester, in beide kolommen staan allen in teken
van Leerlingvrijmetselaar.
- A.'.M.'. En zo ook in het Oosten.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- 2e Opz.'. Broeder Tweede Opziener, waar is uw plaats in de loge?
In het Westen bij de kolom die zich ten Noorden uitbreidt,
Achtbare Meester.
- A.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, waar is uw plaats in de loge?
- 1e Opz.'. In het Westen bij de kolom die zich ten Zuiden uitbreidt,
Achtbare Meester.
- A.'.M.'. En zo is de plaats van de Achtbare Meester in het Oosten.
Broeder Eerste Opziener, wat is de derde plicht van de Op-
zieners in de loge.
- 1e Opz.'. De Achtbare Meester te helpen bij het openen van de loge.
- A.'.M.'. Moge dan het licht met volle kracht schijnen in de loge.
Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Broeder Eerste Opziener, hoe oud bent u?
- 1e Opz.'. Drie jaar, Achtbare Meester, naar de stijl der vrije metsela-
ren.
- A.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, hoe laat is het?
- 1e Opz.'. Het is volle middag naar de stijl der vrije metselaren.
- A.'.M.'. Omdat het volle middag is, de loge behoorlijk is gedekt en
alle aanwezige Broeders Leerlingvrijmetselaar zijn, daarom
open ik deze Leerlingenloge naar de aloude gebruiken van
de vrije metselaren met drie harde slagen die van het Oosten
uitgaan en in het Westen worden opgenomen.
00 0
- 1e Opz.'. 00 0
- 2e Opz.'. 00 0
- A.'.M.'. De loge is geopend; eenieder zij zijn plicht indachtig.
Mijn Broeders, aan mij met het teken en met de handslag.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

HET ZANDTAPIJT

- A.:M.: Broeder Redenaar, volgens welk plan werken wij?
Red.: Wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en duisternis aangeeft, Achtbare Meester.
A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, toon ons deze scheiding.

[MUZIEK]9

[Broeder Ceremoniem.: gaat naar het zwarte tableau en spreidt het witte zand erover uit; vervolgens gaat hij zonder opdracht terug naar zijn plaats]

Broeder Keurmeester, toon ons het werkplan.

[Broeder Keurm.: gaat naar het zandtapijt]

Er is licht in de duisternis. Bij dag verlicht de zon onze arbeid; bij nacht schijnt de maan.

[Broeder Keurm.: tekent zon en maan]

Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit.

[Broeder Keurm.: tekent het knopenkoord]

Met passer en winkelhaak controleren wij het werk.

[Broeder Keurm.: tekent passer en winkelhaak]

De geblokte vloer wordt gelegd.

[Broeder Keurm.: tekent de geblokte vloer]

Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en horizontale lijnen.

[Broeder Keurm.: tekent waterpas en schietlood]

De zuilen verrijzen; de toegang tot de tempel wordt zichtbaar.

[Broeder Keurm.: tekent de beide zuilen en de toegangspoort]

Ik dank u, Broeder Keurmeester.

[Broeder Keurm.: gaat zonder opdracht terug naar zijn plaats]

Broeders, het bouwplan is te raadplegen.

[MUZIEK LANGZAAM UIT]

2e Opz.'. [Mokerslag]
Wijsheid.
1e Opz.'. [Mokerslag]
Kracht.
A.'.M.'. [Mokerslag]
Schoonheid.

{{[INDIEN VAN TOEPASSING VOLGT HIERNA HET RITUAAL VOOR DE ONTVANGST VAN DE BROEDERS AFGEVAARDIGDEN OF VAN DE GROOTMEESTER NATIONAAL]

ONTVANGST VAN DE GROOTMEESTER NATIONAAL EN/OF GROOT-OFFICIER(EN)

A.'.M.'. Broeder Secretaris, kunnen de werkzaamheden beginnen?
Secr.'. Nee, Achtbare Meester, want er bevinden zich nog
Broeders in de voorhof, die aan de werkzaamheden deel
willen nemen.
A.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, wilt u naar de voorhof gaan om
deze Broeders naar de loge te begeleiden. Laat u daarbij ver-
gezellen door ... Broeders [afhankelijk van het aantal
Broeders in de Voorhof].
[Broeder Ceremoniem.'. gaat samen met de genoemde
Broeders naar de voorhof en begeleidt de Grootm.'. Nat.'. ,
de Groot-off.'. en de Groot-Insp.'. naar de loge-poort. Hij
klopt aan met de Leerlingenslag]
A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, wie klopt daar aan op de loge
poort?
2e Opz.'. Wie klopt daar aan?
[De Cerem.'. opent de loge-poort op een kier en zegt:]

- Cer.˙. Het is Broeder Ceremoniemeester. Hij begeleidt de door
luchtige en zeer waarde Broeders ... Deze Broeders vragen
toegang tot de loge om aan de werkzaamheden van van-
middag luister bij te kunnen zetten.
- 2e Opz.˙. Achtbare Meester, het is Broeder Ceremoniemeester. Hij
begeleidt de doorluchtige en zeer waarde Broeders
Deze Broeders vragen toegang tot de Loge om aan de werk-
zaamheden van vanmiddag luister bij te kunnen zetten.
- A.˙.M.˙. Broeder Tweede Opziener, zij zijn van harte welkom. Laat
de poort wijd openen en verleen hun toegang tot de loge.
- 2e Opz.˙. Broeder Ceremoniemeester, open de poort en laat hen bin-
nentreden.
[Broeder Ceremoniem.˙. opent de poort in zijn geheel]
- A.˙.M.˙. Mijn Broeders, staat recht en in orde.

[MUZIEK]

[De A.˙.M.˙. geeft een mokerslag, gevolgd door een moker-
slag van de Eerste Opz.˙., gevolgd door een mokerslag van
de Tweede Opz.˙. en een slag op de grond van de roeispaan
van de Ceremoniem.˙. Zij herhalen deze slagen tot de
Broeders voor het Oosten staan]

[Broeder Ceremoniem.˙. brengt de Broeders tot voor het
Oosten en gaat rechts van hen staan. De vergezellende
Broeders gaan elk achter een van de Broeders-bezoekers
staan.]

[Broeder Sl.˙. doet de poort dicht]

[MUZIEK LANGZAAM STIL]

[Is de Grootm.˙. Nat.˙. aanwezig, dan richt de A.˙.M.˙. een welkomstwoord
tot de Broeders-bezoekers en biedt zijn moker aan de Groot.˙. Nat.˙. aan. Op
diens antwoord zegt de A.˙.M.˙.: Mijn Broeders, laten wij uit eerbied voor
onze doorluchtige en zeer waarde Broeders deze woorden niet dekken.

Is de Grootm.˙. Nat.˙. niet aanwezig, dan richt de A.˙.M.˙. een welkomst-

woord tot de Broeders-bezoekers. Als dit door een antwoord wordt gevolgd, zegt de A°.M°.:

Mijn Broeders, laten wij deze woorden dekken door een jubelbatterij van de graad.

Aan mij met het teken en met de jubelbatterij:

00 0 00 0 00 0]]

A°.M°. Broeder Ceremoniemeester, wilt u de Broeders afgevaardigden hun plaats in het Oosten aanwijzen.

[Broeder Ceremoniem°. wijst de Broeders bezoekers hun plaatsen in het Oosten. De plaatsen links en rechts van de A°.M°. zijn bestemd voor de Grootmeester Nationaal en voor de Inspecteur van de Loge.]

A°.M°. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.}}

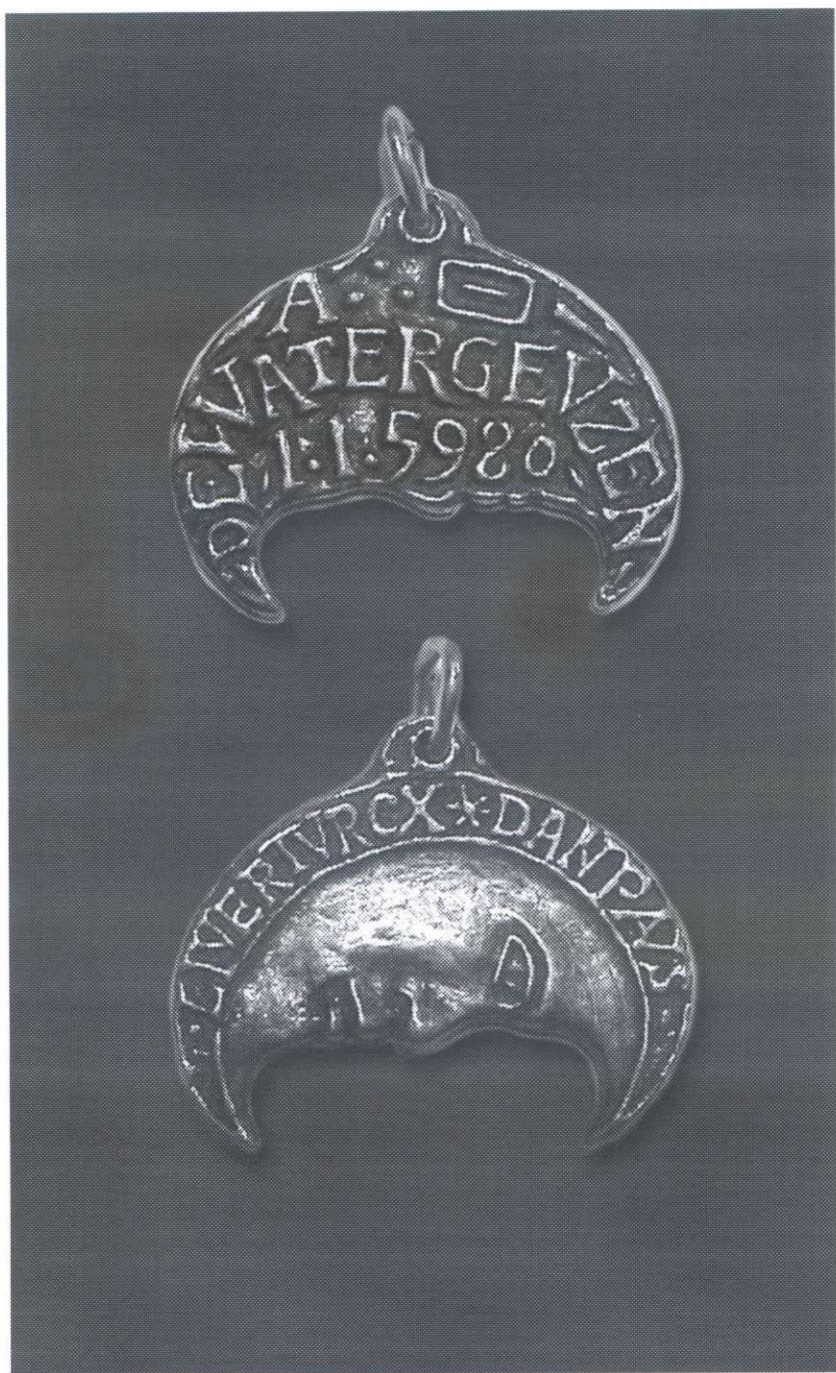
A°.M°. Broeder Secretaris, wat vermeldt de Arbeidsplank aan werkzaamheden voor deze middag?

Sluitingsritueel

- A.°.M.°. Broeders Opzieners, kondig in uw kolommen aan dat het woord verleend wordt aan de Broeder die iets mee te delen heeft tot nut van de Orde in het algemeen of van deze Achtbare Loge in het bijzonder en geef hun het woord.
- 1e Opz.°. Broeder Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 2e Opz.°. Broeders op de Noorderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 1e Opz.°. Mijn kolom is stilzwijgend, Achtbare Meester.
- A.°.M.°. Beide kolommen zijn stilzwijgend, Achtbare Meester.
- A.°.M.°. Dank u, Broeders Opzieners.
- A.°.M.°. [In het Oosten kan het woord eveneens gevraagd worden]
- A.°.M.°. Ook het Oosten is stilzwijgend.
- Broeders, ik wil u erop wijzen dat zich terzijde van Broeder Tweede Opziener de solidariteitskas bevindt in de vorm van een klomp. U kunt na het sluiten van de zitting uw bijdrage daarin voldoen, als u dit wenst.
- A.°.M.°. [Mokerslag]
- Broeders Opzieners, help mij deze Leerlingenloge te sluiten. Sta recht en in orde, mijn Broeders.
- Broeder Eerste Opziener, zijn de werkzaamheden geëindigd?
- 1e Opz.°. De werkzaamheden zijn geëindigd, Achtbare Meester.
- A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, hoe laat is het?
- 2e Opz.°. Het is volle middernacht en méér, Achtbare Meester.
- A.°.M.°. Broeder Keurmeester, ik verzoek u het bouwplan uit te wissen.
- [Broeder Keurm.°. voldoet aan dit verzoek]
- A.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, wat is de eerste plicht van de vrijmetselaar?
- 1e Opz.°. Het geheim buiten de loge te bewaren, Achtbare Meester.

- A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, wat is de tweede plicht van de vrijmetselaar?
- 2e Opz.'. Zijn Broeders zowel binnen als buiten de loge bij te staan, Achtbare Meester.
- A.'.M.'. Broeder Redenaar, heeft u ons iets ter overweging mee te geven?
- Red.'.
- A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, vervul nu uw plicht.
- 2e Opz.'. Omdat het volle middernacht is en meer, sluit ik naar de wil van de Achtbare Meester deze Leerlingenloge naar de aloude gebruiken van de Vrije Metselaren met drie harde slagen, die van het Westen uitgaan en in het Oosten worden opgenomen.
- 1e Opz.'. [00 0] Vrijheid
- A.'.M.'. [00 0] Gelijkheid
- A.'.M.'. [00 0] Broederschap
- A.'.M.'. Mijn Broeders, zie naar mij.
Met het teken en met de handslag.
Deze Leerlingenloge is gesloten.
Ga heen in vrede en bewaar het geheim.
Het Oosten gaat voor.

[MUZIEK]

De rituelen van Leerling, Gezel, en Meester

Het inwijdingsritueel tot Leerling

Het inwijdingsritueel begint met de gebruikelijke opening in de Leerlingengraad, en vervolgt dan als volgt:

- Secr.: Achtbare Meester, de arbeidsplank van heden middag vermeldt de inwijding van de profaan
- A.:M.: Broeder Secretaris, welke stadia gingen vooraf aan de beslissing deze profaan tot de inwijding toe te laten?
- Secr.: In de zitting van de ...de dag van de ... maand 59.. werd na een eerste, gunstig verlopende stemming een onderzoekscommissie door de loge ingesteld om zich te vergewissen van de opvattingen en de persoonlijke gaven en gebreken van de profaan. Deze commissie bracht van haar onderzoek verslag uit op de ...de dag van de ... maand 59.. en deelde mee over welk onderwerp zij de profaan had gevraagd zich nader uit te laten in een schriftelijke uiteenzetting. Naar aanleiding van het verslag van de onderzoekscommissie heeft de loge positief gestemd over voortgang van de procedure. Op grond van het door de onderzoekscommissie opgedragen onderwerp hebben de broeders in de loge de mogelijkheid gekregen op de ...de dag van de ...maand 59.. om de profaan nadere vragen te stellen. Ook de hierna gehouden stemming verliep gunstig.
- A.:M.: Broeders, als iemand onder u inlichtingen over de profaan kan verstrekken, die de uitslag van de stemming zouden kunnen wijzigen, dan verzoek ik hem het woord aan de Opziener van zijn kolom te vragen. Het zal hem worden verleend.
- 2e Opz.: Mijn kolom is stilzwijgend, Achtbare Meester.
- 1e Opz.: Beide kolommen zijn stilzwijgend, Achtbare Meester.
- A.:M.: Broeder Redenaar, wat is uw oordeel?
- Red.: Over te gaan tot de inwijding van deze profaan, Achtbare Meester.

- A.°.M.°. Dan zal dat gebeuren. Broeder Ceremoniemeester, wilt u zich ervan vergewissen of Broeder Keurmeester met zijn voorbereidende arbeid klaar is. Breng, als dat het geval is, de kandidaat tot voor de logepoort.
De broeder die daartoe is aangezocht, verzoek ik Broeder Ceremoniemeester te vergezellen.
[Broeder Ceremoniem.°. en Broeder Peter voldoen aan dit verzoek]
- A.°.M.°. Broeders, ik verzoek u om stilte tijdens de inwijding.
[Hier heeft de A.°.M.°. gelegenheid, indien nodig, de Broeders nader over de inwijding te instrueren, bijvoorbeeld ten aanzien van de struikelblokken]
- [MUZIEK]
- [Als de Ceremoniem.°, Keurm.° en de Peter met de profaan aan de logepoort zijn aangekomen, klopt de Ceremoniem.° op profane wijze aan op de logepoort.]
- [MUZIEK ONMIDDELLIJK STIL]
- A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wie klopt daar aan op de logepoort?
- 2e Opz Wie klopt daar aan?
[De Keurm.° opent de logepoort op een kier en zegt:]
- Keurm.°. Het is Broeder Keurmeester. Hij begeleidt een vrij en recht schapen man, die ernaar verlangt te worden opgenomen als Leerlingvrijmetselaar.
- A.°.M.°. Is hij bereidt zich te onderwerpen aan de proeven en gebruiken die hiertoe in onze Orde gelden.
- Keurm.°. Bent u bereid u te onderwerpen aan de proeven en gebruiken die hiertoe in onze Orde gelden.
[De profaan antwoordt hierop bevestigend]
- Keurm.°. Hij is hiertoe bereid.
- A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener laat de poort openen en verleent

- hem toegang tot de loge.
- 2e Opz.'. Broeder Ceremoniemeester, open de poort en laat hem binnentreden.
[De kandidaat wordt de loge binnengeleid door zijn Peter en Broeder Keurm.', voorafgegaan door Broeder Ceremoniem.'. Allen stellen zich tussen de beide kolommen in het Westen op.]
- Red.'. Profaan, de weg in de duisternis is lang en hard. U moet deze weg afleggen en wordt daarbij enkel geholpen door de handen van een vrijmetselaar.
Voor deze eerste reis geef ik u de volgende gedachte ter overweging mee: 'de mens begint daar, waar hij zich bewust wordt'.
- A.'.M.'. [Mokerslag]
Laat de eerste reis beginnen.

[CHAOTISCHE, MAAR ZACHTE MUZIEK]

- [Broeder Ceremoniem.'. gaat de profaan en Broeder Peter vooraf. Broeder Keurm.'. gaat naar zijn plaats. De eerste reis bestaat uit een rondgang door de hele loge vanuit het Westen naar het Westen. Op deze reis zijn twee struikelblokken geplaatst, nl. in de Noorder- en Zuiderkolom. Deze struikelblokken liggen los.]
[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de secretaris dan zegt de Eerste Opz.'. :]
- 1e Opz.'. Wie is het die daar gaat.
[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de redenaar dan zegt de Keurm.'.:]
- Keurm.'. Het is een profaan. Hij verlangt ernaar opgenomen te worden als vrijmetselaar.
[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste Opz.'. dan zegt deze:]
- 1e Opz.'. Hoe kan hij een dergelijk verlangen uitdrukken? Heeft hij ons een waarborg te bieden?

- [Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Tweede Opz.'. dan zegt de Keurm.'.:]
- Keurm.'. Als waarborg kan hij laten gelden dat hij vrij is en van goed gedrag.
- [Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de secretaris dan zegt de Eerste Opz.'.:]
- 1e Opz.'. Geef hem, als dat waar is, vrije doorgang en laat hem gezuiverd worden door de lucht.
- [Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de redenaar, dan vindt daar de zuivering door de lucht plaats]
- [Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste Opz.'. , dan wordt de profaan weer tussen de kolommen geplaatst]

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

- 2e Opz.'. [Mokerslag]
- Achtbare Meester, de eerste reis is volbracht.
- Red.'. Profaan, uw weg in de duisternis wordt door hindernissen belemmerd. De handen die u steunen, hebben kunnen voorkomen dat u viel. De hindernissen liggen echter in u-zelf. U bent ze tegengekomen en hebt ze overwonnen.
- Op deze wijze vordert uw zoektocht; u heeft uw eerste stappen gezet. Vanuit het verlangen naar wijsheid werd u voortgestuwd. Laat wijsheid vanaf nu uw eerste licht zijn.
- De weg van de duisternis naar het licht blijft lang en hard. Voor de tweede reis geef ik u de volgende gedachte ter overweging mee: 'de mens kan slechts door en voor de gemeenschap zichzelf worden'.
- A.'.M.'. [Mokerslag]
- Laat de tweede reis beginnen.

[IETS MINDER CHAOTISCHE, MAAR WEL ZACHTE MUZIEK]

[Ook de tweede reis bestaat uit een rondgang door de hele loge vanuit het Westen naar het Westen. De twee struikelblokken uit de eerste reis worden nu door Broeders tegenhouden, wanneer de profaan erover struikelt. Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Secr.·, dan zegt de Eerste Opz.·:]

1e Opz.·. Wie is het die daar gaat.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Red.·, dan zegt de Keurm.·:]

Keurm.·. Het is een profaan. Hij verlangt ernaar opgenomen te worden als vrijmetselaar.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste Opz.·, dan zegt deze:]

1e Opz.·. Hoe kan hij een dergelijk verlangen uitdrukken? Heeft hij ons een waarborg te bieden?

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Tweede Opz.·, dan zegt de Keurm.·:]

Keurm.·. Als waarborg kan hij laten gelden dat hij vrij is en van goed gedrag.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Secr.·, dan zegt de Eerste Opz.·:]

1e Opz.·. Geef hem, als dat waar is, vrije doorgang en laat hem gezuiverd worden door het water.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Red.·, dan vindt daar de zuivering door het water plaats].

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste Opz.·, dan wordt de profaan weer tussen de kolommen geplaatst]

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

1e Opz.·. [Mokerslag]

Achtbare Meester, de tweede reis is volbracht.

Red.·. Profaan, uw weg van de duisternis naar het licht bestaat uit een bedachtzaam voortgaan. Nog steeds wordt u door hin-

dernissen belemmerd, maar uw begeleider hielp u ze te ont-
wijken. Zo helpt een Broeder een Broeder en zo helpt de
gemeenschap ons onszelf te worden. U moet wijsheid dus
met kracht koppelen. Laat kracht dan ook vanaf nu uw
tweede licht zijn.

De weg naar het licht blijft lang en hard. Het einde van uw
zoektocht is echter naderbij en slechts enkele beproevingen
wachten u nog.

Voor de derde reis geef ik u de volgende gedachte ter over-
weging mee: 'die mens is groot die inzicht weet uit te dra-
gen als daad'.

A.·.M.·.

[Mokerslag]

Laat de derde reis beginnen.

[ZACHTE EN EVENWICHTIGE MUZIEK]

[Ook de derde reis bestaat uit een rondgang door de hele
loge vanuit het Westen naar het Westen. De struikelblokken
uit de eerste twee reizen zijn nu weggehaald].

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Secr.·. dan
zegt de Eerste Opz.·.:]

1e Opz.·.

Wie is het die daar gaat.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Red.·. dan
zegt de Keurm.·.:]

Keurm.·.

Het is een profaan. Hij verlangt ernaar opgenomen te wor-
den als vrijmetselaar.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste
Opz.·. dan zegt deze:]

1e Opz.·.

Hoe kan hij een dergelijk verlangen uitdrukken? Heeft hij
ons een waarborg te bieden?

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Tweede
Opz.·. dan zegt de Keurm.·.:]

Keurm.·.

Als waarborg kan hij laten gelden dat hij vrij is en van goed
gedrag.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Secr.·. dan

zegt de Eerste Opz.:]

1e Opz.:

Geef hem, als dat waar is, vrije doorgang en laat hem gezuiverd worden door het vuur.

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Red., dan vindt daar de zuivering door het vuur plaats]

[Zijn de profaan en zijn Peter aangekomen bij de Eerste Opz., dan wordt de profaan weer tussen de kolommen geplaatst]

[MUZIEK ONMIDDELLIJK STIL]

A.:M.:

[Mokerslag]

De derde reis is volbracht.

1e Opz.:

[Mokerslag]

De derde reis is volbracht.

2e Opz.:

[Mokerslag]

De derde reis is volbracht.

Red.:

De weg was doelgericht. Geleid door wijsheid, gesteund door kracht, zult u schoonheid vinden. Dat is de wijze waarop een man handelt die vrijmetselaar wil worden. Deze handelwijze zal u als gelijken tussen gelijken brengen.

Laat schoonheid vanaf nu uw derde licht zijn.

A.:M.:

De vrijmetselarij is een kosmopolitische en progressieve instelling die tot doel heeft te streven naar waarheid en volmaaktheid in al het menselijke. Vrijheid en verdraagzaamheid zijn haar essentiële beginselen. Zij formuleert geen enkel dogma en aanroept geen enkele niet-menselijke macht. Zij verwacht van haar leden dat zij in alle omstandigheden de waarheid eerbiedigen en verlangen zich binnen hun menselijke mogelijkheden te vervolmaken en zich met overtuiging te richten op vooruitgang.

De vrijmetselarij is een gemeenschap van rechtschapen mannen die individueel het sociale welzijn nastreven. Zij worden hierbij geleid door de gemeenschappelijke idealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Op deze wijze beoefent

de vrijmetselarij de filantropie in de meest brede zin van dat woord. Uitgangspunt bij dit alles is het eeuwige voorschrift: op u komt het aan.

Als u de grootsheid van ons doel begrijpt en in u zelf de nodige energie aantreft om mee te werken aan de verwezenlijking van de taak die wij ons hebben gesteld, dan vragen wij u om enige beloften aan te gaan tegenover iedereen die hier aanwezig is. Net als elke andere gemeenschap kent ook de vrijmetselarij haar regels en elke vrijmetselaar zijn verplichtingen. Met deze verplichtingen zal Broeder Redenaar u nu bekend maken.

Mijn Broeders, sta recht en in orde.

Red.:

Gaat u de volgende beloften aan:

- Nooit enig geheim van de vrijmetselarij te verraden?
- Nooit door woord, geschrift of teken of op welke andere wijze dan ook, ertoe bij te dragen dat de geheimen van de vrijmetselarij aan niet-vrijmetselaars bekend worden?
- Nooit de toegang tot de vrijmetselarij te bevorderen van iemand die dat niet waardig is.

Red.:

Gaat u ook de volgende verbintenissen aan:

- Mee te werken aan het uitdragen van de beginselen van de vrijmetselarij?
- Onschuldigen bij te staan, armoede te lenigen en ieder rechtschapen mens behulpzaam te zijn?
- De machtigen nooit te vleien of u slaafs op te stellen tegenover welke gezagsdragers dan ook?
- Moedig op te komen voor waarheid en rechtvaardigheid?
- Met kracht het hoofd te bieden aan bijgeloof en fanatisme?
- Nooit uit vrijwilligheid bloed te vergieten van uw medemens?
- Uw Broeders te verdedigen tegen kwaadsprekerij en laster?
- Nooit uw persoonlijk belang te laten opwegen tegen het algemeen belang?

A.·.M.·. Als u deze beloften en verbintenissen aangaat, zult u ze altijd in ere moeten houden. Wie zijn woord breekt, is meinedig. Deze beloften en verbintenissen bevatten uiteraard niets wat strijdig is met de eer. Vergeet echter nooit dat niets u ervan kan losmaken, –ook al zou u er leed voor moeten ondergaan. Als u twijfelt aan uzelf of scrupules mocht hebben, aarzel dan niet en verlaat deze plaats. U bent volkomen vrij en uw besluit zal door ons geëerbiedigd worden. Geen enkele vrijmetselaar zal u zo'n besluit ooit ten kwade duiden. Denk nog een laatste keer na, schouw in uzelf en onderzoek uw geweten.

[STILTE]

A.·.M.·. Blijft u bij uw besluit vrijmetselaar te worden, mijnheer ...?
[Bij een positief antwoord van de profaan:]

A.·.M.·. Broeders, vorm de keten van eenheid.
[Alle Broeders vormen de broederketen rond het tableau. Zij zorgen ervoor dat de profaan ook in de broederketen staat. De Peter staat direct achter hem en buiten de broederketen. De A.·.M.·., de Red.·. en de Secr.·. blijven bij hun zetels staan]

A.·.M.·. Broeder Redenaar, wat vraagt u voor de profaan?

Red.·. Het licht, Achtbare Meester.

A.·.M.·. Broeder 2e Opziener, wat vraagt u voor de profaan?

2e Opz.·. Het licht, Achtbare Meester.

A.·.M.·. Broeder 1e Opziener, wat vraagt u voor de profaan?

1e Opz.·. Het licht, Achtbare Meester.

A.·.M.·. Moge van dit ogenblik af het licht steeds einddoel zijn van al uw activiteiten. Licht is voor het oog wat waarheid is voor de geest.

[Mokerslag]

Laat het licht worden!

[De Peter neemt de blinddoek bij de profaan af]

[MUZIEK, NA ENIGE OGENBLIKKEN LANGZAAM STIL]

- A.°.M.°. De ineengestrengelde handen die samen een keten rondom u vormen, symboliseren de broederlijke band die u voortaan verbindt met alle vrijmetselaars. Onze hersens denken, onze harten slaan en onze handen werken samen om de opbouw van een volmaakte samenleving tot stand te brengen. Voortaan zullen uw inspanningen zich bij de onze voegen om dit ideaal te verwezenlijken, -een ideaal van waarheid, goedheid en universele solidariteit.
- Tijdens de werkzaamheden in de loge zult u met allerlei traditionele symbolen in aanraking komen. In dergelijke symbolen drukt de vrijmetselarij zich uit. U bent en blijft echter vrij om elke betekenis aan deze symbolen te geven die overeenstemt met uw persoonlijke, wijsgerige overtuiging. Vergeet dit nooit.
- Broeders, verbreek de keten van eenheid.
- [Alle Broeders voldoen aan dit verzoek]
- A.°.M.°. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- A.°.M.°. [Mokerslag]
- Broeders eerste en Tweede Opziener en Broeder Ceremoniemeester, wilt u de kandidaat naar het Oosten begeleiden.
- [Beide Opzz.°. met hun mokers en Broeder Ceremoniem.°. voldoen aan dit verzoek. Zij stellen zich aan weerszijden van de profaan op.]
- A.°.M.°. Vroeger eindigde de eed die de in te wijden vrijmetselaar aflegde met de woorden: "Liever liet ik mij de keel doorsnijden dan dat ik mijn belofte niet na zou komen". Deze eed vond zijn symbolische uitdrukking in de houding van de Leerlingvrijmetselaar. Deze houding is als volgt: plaats uw rechterhand waterpas onder uw keel. Deze houding zult u nog vaak aannemen. De betekenis ervan is u nu bekend. Vergeet haar nooit.
- Broeders, sta recht en in orde.

- Broeder Redenaar, lees de eed voor.
- Red.°. Ik beloof oprecht nooit een geheim van de vrijmetselarij te onthullen evenmin als de naam van mijn Broeders, tenzij ik daar uitdrukkelijk toestemming voor verkreeg van deze Achtbare Loge.
- Ik beloof de statuten en het algemeen reglement van het Grootoosten van België en het reglement van de Achtbare Loge De Watergeuzen strikt na te leven.
- Ik beloof mijn Broeders lief te hebben en ze naar vermogen bij te staan.
- Ik stem erin toe dat ik, wanneer ik ooit mijn belofte schend, als meinedige geschandvlekt word en mijn naam hoor verfoeien door alle vrijmetselaars.
- A.°.M.°. Belooft u dit, mijnheer ...
- [Als de profaan positief antwoordt:]
- A.°.M.°. Akte wordt gemaakt van uw belofte.
- Broeders eerste en Tweede Opziener, wilt u mij nu op de oude en gebruikelijke wijze helpen.
- [De A.°.M.°. begeeft zich tot voor de profaan. De Tweede legt zijn hand op linkerschouder van de profaan en zegt:]
- Opz.°. Met wijsheid.
- 2e Opz.°. [De Eerste Opz.°. legt zijn hand op rechterschouder van de profaan en zegt:]
- 1e Opz.°. Door kracht.
- [De A.°.M.°. legt zijn hand op de hand van Broeder Eerste Opz.°. en zegt:]
- A.°.M.°. Tot schoonheid.
- In naam en onder auspiciën van het Grootoosten van België en door toepassing van de macht die de Achtbare Loge De Watergeuzen mij verleent, neem ik u op als Leerlingvrijmetselaar en bevestig ik u als lid van deze loge.
- Vanaf dit moment bent u onze broeder.
- Als Achtbare Meester van deze loge wens ik als eerste van uw broeders u geluk toe. Laat mij u de broederkus geven.
- [Nadat de A.°.M.°. de broederkus heeft gegeven, gaat hij

- naar zijn zetel]
- A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de Broeders eerste en Tweede Opziener terug te begeleiden naar hun plaatsen.
- Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- [Broeder Ceremoniem.: voldoet aan dit verzoek. Wanneer de beide Opzz.: hun plaatsen hebben ingenomen, zegt de A.:M.: :]
- A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u mij te helpen bij het aankleden van onze nieuwe Broeder.
- [Broeder Ceremoniem.: gaat naar de nieuwe Broeder die voor het Oosten staat]
- A.:M.: Ik laat u dit schootsvel voorbinden. Het is wit om aan te geven dat de bedoelingen van een vrijmetselaar zuiver zijn. U krijgt het om ermee te werken en niet om ermee te pronken. Werken is de eerste plicht van de vrijmetselaar. De tip van de driehoek is naar binnen gericht om u eraan te herinneren dat de arbeid van de Leerling gericht is op de vervolmaking van zichzelf.
- [Broeder Ceremoniem.: bindt het voorschoot voor]
- A.:M.: Ik laat u deze witte handschoenen overhandigen. Het is gebruik ze bij rituele zittingen te dragen. Bij de zittingen van de loge De Watergeuzen worden echter nooit handschoenen gedragen.
- [Broeder Ceremoniem.: overhandigt de witte handschoenen]
- A.:M.: Ik laat u ook een tweede paar witte handschoenen overhandigen. U zult ze overhandigen aan degene die u waardig acht ze te ontvangen uit de handen van een vrijmetselaar. Besef echter goed dat u dit gebaar slechts een keer in uw leven van vrijmetselaar kunt maken.
- [Broeder Ceremoniem.: overhandigt het tweede paar witte handschoenen]
- A.:M.: Ik laat u ook de statuten van het Grootoosten van België en het reglement van deze werkplaats overhandigen. Hierin

staat het kader beschreven, waarbinnen u zich vrij kunt bewegen en waaraan u zich moet houden, wanneer u het maçonnieke ideaal beleeft en uitdraagt.

[Broeder Ceremoniem.°. overhandigt het reglement van de werkplaats]

A.°.M.°. Tenslotte laat ik u de penning van onze werkplaats, de geuzepening, op de borst spelden. Wij hopen allen dat we in uw hart de broederlijke gevoelens zullen vinden die voor onze werkplaats zo nauw verbonden is met deze penning.

[Broeder Ceremoniem.°. speldt de penning op]

A.°.M.°. Broeder ..., de vrijmetselaars hebben bepaalde woorden, tekens en aanrakingen om elkaar te herkennen en om er zeker van te zijn dat niet-vrijmetselaars buiten de zittingen worden gehouden. Daarom kennen wij ook een bepaalde manier om de loge binnen te treden.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u de nieuwe Broeder nu naar het Westen begeleiden en hem tussen de beide kolommen laten plaatsnemen. Broeder Keurmeester, ook u verzoek ik naar het Westen te gaan om de vragen die Broeder Tweede Opziener u stelt te beantwoorden. Op deze wijze zal de nieuwe broeder bekend worden gemaakt met woord, teken en aanraking van de Leerlingvrijmetselaar.

[De Ceremoniem.°. en Keurm.°. doen wat hun wordt gevraagd]

A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, ik verleen u het woord voor instructie.

2e Opz.°. Broeder Keurmeester, bent u vrijmetselaar?

Keurm.°. Al mijn Broeders erkennen mij als zodanig, Broeder Tweede Opziener.

2e Opz.°. Sta recht en in orde.

[Broeder Keurm.°. gaat in het teken van de Leerling staan]

2e Opz.°. Geef het teken van de Leerling.

[Broeder Keurm.°. geeft het teken van de Leerling]

2e Opz.°. Waar bent u als vrijmetselaar opgenomen?

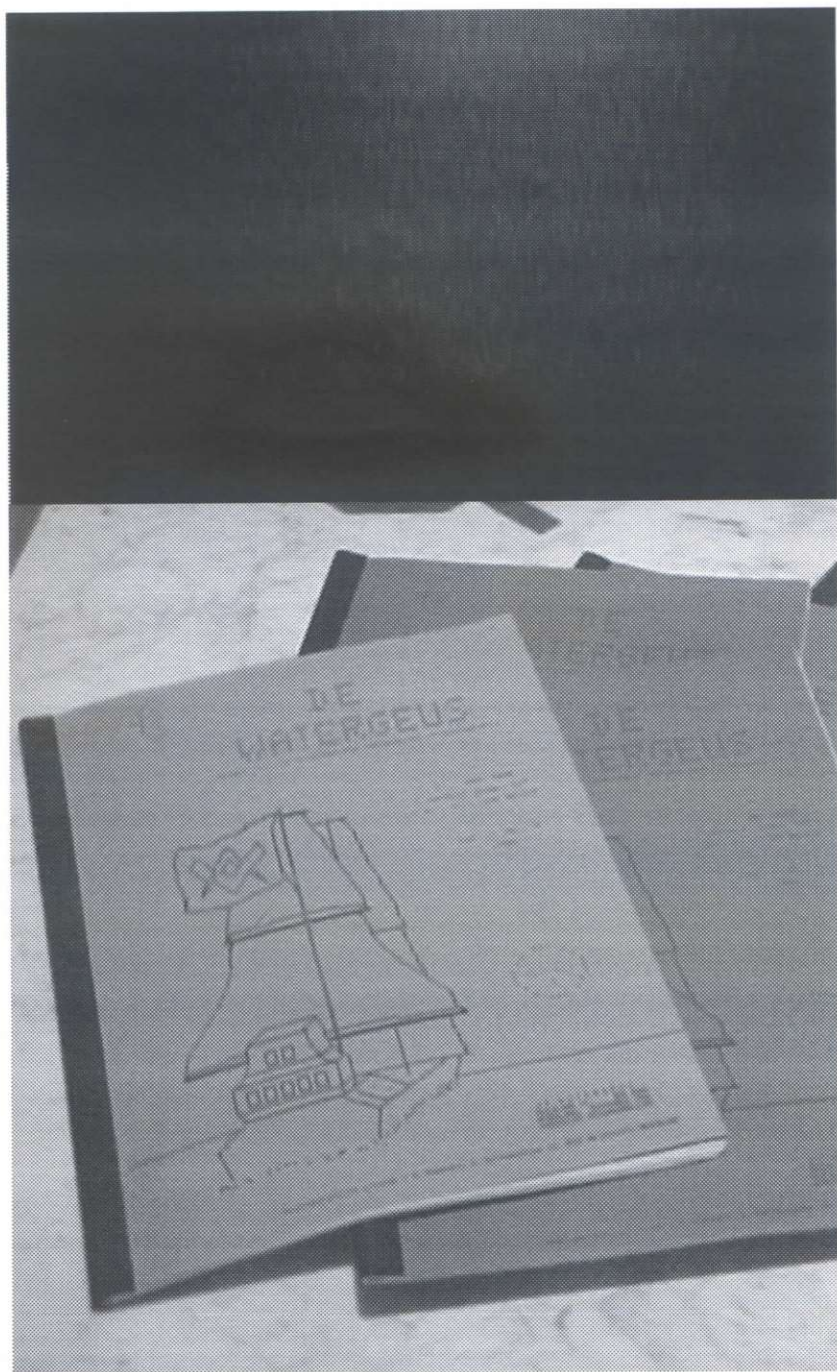
Keurm.°. In een regelmatige en volmaakte loge.

- 2e Opz.: Wanneer is een loge regelmatig en volmaakt?
 Keurm.: Drie leiden haar, vijf verlichten haar, zeven maken haar regelmatig en volmaakt.
- 2e Opz.: Wat is de vorm van uw loge?
 Keurm.: Een langwerpige vierhoek.
- 2e Opz.: Wat zijn haar afmetingen?
 Keurm.: Onbegrensd, van het oosten naar het westen; van het noorden naar het zuiden; van het Zenith naar het Nadir.
- 2e Opz.: Wat betekent dit alles?
 Keurm.: Dat de vrijmetselarij universeel is.
- 2e Opz.: Hoe oud bent u?
 Keurm.: Drie jaar.
- 2e Opz.: Wat is het heilig woord?
 Keurm.: Ik kan lezen noch schrijven; ik kan enkel spellen. Geef mijde eerste letter; ik zal u de volgende geven.
 J . A . K . I . N
- 2e Opz.: Wat is het paswoord?
 Keurm.: Tubalkain
- 2e Opz.: Waar is uw plaats in de loge?
 Keurm.: In de noorderkolom, de kolom J.
- 2e Opz.: Sla de batterij van de graad.
 Keurm.: 00 0
- 2e Opz.: Sla de jubelbatterij
 Keurm.: 000 000 000
 Vivat, vivat, semper vivat
- 2e Opz.: Sla de Geuzenbatterij
 Keurm.: 000 000 000
 Vivez les Gueux
- 2e Opz.: Sla de rouwbatterij
 Keurm.: 00 0
- 2e Opz.: Voer de pas van de Leerlingvrijmetselaar uit.
 [De Keurm.: maakt de Leerlingpas]
- 2e opz.: Hoe maken wij onder elkaar duidelijk dat er niet-vrijmetselaars in ons midden zijn?
 Keurm.: Door de uitdrukking 'Het regent' te gebruiken.

- 2e Opz.: Geef de nieuwe Leerling de handdruk.
[De Keurm. geeft de handdruk]
- 2e Opz.: [Mokerslag]
Achtbare Meester, woord, teken en aanraking werden de
nieuwe Leerling meegedeeld.
- A.M.: Dank u, Broeder Tweede Opziener, Broeder Keurmeester
en Broeder Ceremoniemeester. Broeder Ceremonie-
meester, wilt u de nieuwe Leerling naar zijn plaats in de
Noorderkolom begeleiden.
[Broeder Ceremoniem. voldoet hieraan, wanneer ook hij
zijn plaats weer heeft ingenomen, zegt de A.M.:]
- A.M.: [Mokerslag]
Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Broeders eerste en tweede opziener, wilt u in uw kolommen
aankondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Leerlingvrij-
metselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen.
Verzoek of gelast desnoods alle Broeders hem als zodanig te
erkennen.
- 1e Opz.: Br Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, de
Achtbare Meester verzoekt mij aan te kondigen dat Broeder
... hedenmiddag als Leerlingvrijmetselaar werd opgenomen
in de loge De Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als
zodanig te erkennen.
- 2e Opz.: Broeders op de Noorderkolom, de Achtbare Meester ver-
zoekt mij aan te kondigen dat Broeder ... hedenmiddag als
Leerlingvrijmetselaar werd opgenomen in de loge De
Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als zodanig te er-
kennen.
Broeder Eerste Opziener, het bericht is in mijn kolom aan-
gekondigd.
- 1e Opz.: Achtbare Meester, het bericht is op beide kolommen aange-
kondigd.
- A.M.: Ik dank u Br eerste en Tweede Opziener.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
[De A.M. richt vervolgens een welkomstwoord tot de

Leerling. Nadat hij dit heeft gedaan, zegt hij]
A.°.M.°. Het woord is nu aan Broeder Redenaar om de nieuwe
 Leerling zijn eerste maçonnieke onderricht te geven.
Red.°.
A.°.M.°. Ik dank u, Broeder Redenaar.

Hierna volgt de gebruikelijke sluiting in de Leerlingengraad.

Het verhogingsritueel tot Gezel

OPENING

- A.:M.: [Mokerslag]
1e Opz.: [Mokerslag]
2e Opz.: [Mokerslag]
A.M Broeder Eerste Opziener, bent u vrijmetselaar?
1e Opz.: Al mijn Broeders erkennen mij als zodanig, Achtbare Meester.
A.:M.: Broeder Tweede Opziener, wat is de eerste plicht van de Opzieners in de loge?
2e Opz.: Te zien of de loge behoorlijk is gedekt, Achtbare Meester.
A.:M.: Broeder Tweede Opziener, wilt u zich hiervan verzekeren.
2e Opz.: Broeder Ceremoniemeester, zie of de loge behoorlijk is gedekt.
[Broeder Ceremoniem.: geeft de Gezellenslag op de poort.
Broeder Sl.:beantwoordt deze met eenzelfde slag aan de buitenkant. Hij treedt later onopvallend de loge binnen.]
Cer. Broeder Tweede Opziener, de loge is behoorlijk gedekt.
2e Opz.: Achtbare Meester, de loge is behoorlijk gedekt.
A.:M.: Broeder Eerste Opziener, wat is de tweede plicht van de Opzieners in de loge?
1e Opz.: Zich ervan te overtuigen dat alle aanwezige Broeders Gezelvrijmetselaar zijn, Achtbare Meester.
A.:M.: Broeders eerste en Tweede Opzieners, onderzoek hiervoor uw kolommen en geef mij daarvan bericht.
Mijn Broeders, sta recht, in orde en richt u naar het Oosten.
2e Opz.: Broeder Eerste Opziener, in de Noorderkolom staan allen in het teken van Gezelvrijmetselaar.
1e Opz.: Achtbare Meester, in beide kolommen staan allen in teken van Gezelvrijmetselaar.
A.:M.: En zo ook in het Oosten.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
Broeder Tweede Opziener, waar is uw plaats in de loge?

- 2e Opz.'. In het Westen bij de kolom die zich ten Noorden uitbreidt, Achtbare Meester.
- A.M Broeder Eerste Opziener, waar is uw plaats in de loge?
- 1e Opz.'. In het Westen bij de kolom die zich ten Zuiden uitbreidt, Achtbare Meester.
- A.'.M.'. En zo is de plaats van de Achtbare Meester in het Oosten. Broeder Eerste Opziener, wat is de derde plicht van de Opzieners in de loge.
- 1e Opz.'. De Achtbare Meester te helpen bij het openen van de loge.
- A.'.M.'. Moge dan het licht met volle kracht schijnen in de loge. Mijn Broeders, sta recht en in orde.
- Broeder Eerste Opziener, hoe oud bent u?
- 1e Opz.'. Vijf jaar, Achtbare Meester, naar de stijl der vrije metselaren.
- A.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, hoe laat is het?
- 1e Opz.'. Het is volle middag naar de stijl der vrije metselaren.
- A.'.M.'. Omdat het volle middag is, de loge behoorlijk is gedekt en alle aanwezige Broeders Gezelvrijmetselaar zijn, daarom open ik deze Gezellenloge naar de aloude gebruiken van de vrije metselaren met vijf harde slagen die van het Oosten uitgaan en in het Westen worden opgenomen.
- 00 000
- 1e Opz.'. 00 000
- 2e Opz.'. 00 000
- A.'.M.'. De loge is geopend; eenieder zij zijn plicht indachtig. Mijn Broeders, aan mij met het teken en met de handslag. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

HET ZANDTAPIJT

- A.'.M.'. Broeder Redenaar, volgens welk plan werken wij?
- Red.'. Wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en duisternis aangeeft, Achtbare Meester.
- A.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, toon ons deze scheiding.

[MUZIEK]

- [Broeder Ceremoniem.'. gaat naar het zwarte tableau en spreidt het witte zand erover uit; vervolgens gaat hij zonder opdracht terug naar zijn plaats]
- A.'.M.'. Broeder Keurmeester, toon ons het werkplan.
[Broeder Keurm.'. gaat naar het zandtapijt]
- A.'.M.'. Er is licht in de duisternis. Bij dag verlicht de zon onze arbeid; bij nacht schijnt de maan.
[Broeder Keurm.'. tekent zon en maan]
- A.'.M.'. Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit.
[Broeder Keurm.'. tekent het knopenkoord]
- A.'.M.'. Met passer en winkelhaak controleren wij het werk.
[Broeder Keurm.'. tekent passer en winkelhaak]
- A.'.M.'. De geblokte vloer wordt gelegd.
[Broeder Keurm.'. tekent de geblokte vloer]
- A.'.M.'. Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en horizontale lijnen.
[Broeder Keurm.'. tekent waterpas en schietlood]
- A.'.M.'. De zuilen verrijzen; de toegang tot de tempel wordt zichtbaar.
[Broeder Keurm.'. tekent de beide zuilen en de toegangspoort]
- A.'.M.'. Ik dank u, Broeder Keurmeester.
[Broeder Keurm.'. gaat zonder opdracht terug naar zijn plaats]
- A.'.M.'. Broeders, het bouwplan is te raadplegen.

[MUZIEK LANGZAAM UIT]

- 2e Opz.'. [Mokerslag]
Wijsheid.
- 1e Opz.'. [Mokerslag]
Kracht.
- A.'.M.'. [Mokerslag]
Schoonheid.
Broeders, heden middag komt ons het voorrecht toe een

Leerling in de Gezelligengraad in te wijden. Broeder Ceremoniemeester, vergewis u ervan of Broeder Keurmeester met zijn voorbereidende arbeid klaar is.

[De Ceremoniem. gaat door de op een kier staande poort van de loge naar buiten.]

A.M. Broeder ..., richt de loge voor een zitting in de Leerlingengraad in en doof daartoe de vlammeende ster.

[Broeder ... dooft de vlammeende ster]

[De Keurm. is inmiddels met de Leerling aan de logepoort aangekomen. De Leerling staat opgesteld achter de Keurm. en draagt de hamer en beitel. De Keurm. klopt met de Leerlingenslag op de logepoort.]

A.M. Wie klopt daar aan als Leerlingvrijmetselaar?

Sluit. Wie klopt daar aan als Leerlingvrijmetselaar?

Keurm. Het is een Leerlingvrijmetselaar die hoger loon wenst te ontvangen.

Sluit. Het is een Leerlingvrijmetselaar die hoger loon wenst te ontvangen.

A.M. Broeder Sluiter, open wijd de logepoort en laat onze Broeders binnentreden.

Broeders sta recht in het teken van de tweede graad.

[MUZIEK]

[De Keurm. treedt als eerste binnen, gevolgd door de Leerling. Allen blijven voor het bouwplan staan]

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

A.M. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

Broeder Keurmeester, waarom klopte u zojuist aan met de Leerlingenslag, terwijl wij in Gezelligengraad vergaderd zijn?

Keurm. Achtbare Meester, ik breng u een Broeder Leerling. Hij acht zichzelf in staat een grotere verantwoordelijkheid op zich te nemen bij de bouw aan de mensheid. Hij heeft daarom het

verlangen uitgedrukt een stap verder te zetten op de weg naar het Licht.

- A.:M.: Broeder Keurmeester, hoe is zijn naam en hoe oud is hij?
Keurm.: Achtbare Meester, zijn naam is Toebal Kaïn en hij is drie jaar.
- A.:M.: Broeder Keurmeester, bent u tevreden over de arbeid die hij tot nu toe in de Leerlingenloge heeft verricht?
Keurm.: Hij heeft aan de funderingen van de tempel der mensheid gewerkt, Achtbare Meester. Het ogenblik is gekomen dat hij ook de winkelhaak, de hefboom, de liniaal, het schietlood en de passer hanteert.
- A.:M.: Wat brengen deze Broeder ons?
Keurm.: Broederliefde, Achtbare Meester.
- A.:M.: Broeder Redenaar, wat heeft u de kandidaat te zeggen?
Red.: Broeder, de drie reizen die u in de eerste graad hebt ondernomen, waren erop gericht uzelf te louteren van profane vooroordelen. In de tweede graad worden u vijf reizen opgelegd. Niet om uzelf te verbeteren, maar om uw Broeders beter te leren kennen.
- A.:M.: [Mokerslag]
Broeder Ceremoniemeester, de eerste reis kan beginnen.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.: loopt voorop, de Leerling volgt hem met in zijn handen de hamer en beitel. Tijdens de eerste reis spreekt de Red.: de volgende woorden:]

- Red.: Wees onwrikbaar trouw in liefde en vriendschap, openhartig in handel en wandel. Kom steeds vrijmoedig voor de waarheid uit.
- [De tafel van de Red.: is het eindpunt van de eerste reis. Daar aangekomen klopt de Ceremoniem.: met zijn spaan op de grond en zegt:]
- Cer. De eerste reis is volbracht.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

Red.'. Broeder, de eerste reis heeft u ondernomen met de werktuigen van de eerste graad, de Leerlingengraad. De hamer heeft van u inspanning gevraagd en de beitel heeft uw kracht overgebracht. Mijn Broeder, ik verzoek u om de hamer en de beitel neer te leggen bij het bouwplan.

Ik zal u nu de liniaal en de passer voor uw tweede reis overhandigen.

A.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, de tweede reis kan beginnen.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.'. loopt voorop, de Leerling volgt hem met in zijn handen de liniaal en passer. Tijdens de tweede reis spreekt de Red.'. de volgende woorden:]

Red.'. Vlei nooit uw Broeders, dat is verraad. Als u wordt geveleid, wees dan voorzichtig.

[De tafel van de Tweede Opz.'. is het eindpunt van de tweede reis. Daar aangekomen klopt de Ceremoniem.'. met zijn spaan op de grond en zegt:]

Cer. De tweede reis is volbracht.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

2e opz. Broeder, tijdens de tweede reis werd u geleid door de liniaal en de passer. De liniaal is het symbool van de rechte lijn die u moet volgen in een leven van rechtschapenheid en trouw. De passer omvat alles wat binnen de grenzen ligt van de rede. Met de passer zult u later het volmaakte teken maken, waarvan het middelpunt overal en nergens is.

Mijn Broeder, ik verzoek u om de passer en liniaal neer te leggen bij het bouwplan.

Ik zal u nu de hefboom voor uw derde reis overhandigen.

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, de derde reis kan beginnen.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.°. loopt voorop, de Leerling volgt hem met in zijn handen de hefboom. Tijdens de derde reis spreekt de Red.°. de volgende woorden:]

Red.°. Wees niet lichtzinnig in het beoordelen van de daden der mensen. Bedenk dat men hun hart en inzichten moet kunnen doorgronden om hun daden te kunnen beoordelen.
[De tafel van de Secr.°. is het eindpunt van de derde reis. Daar aangekomen klopt de Ceremoniem.°. met zijn spaan op de grond en zegt:]

Cer. De derde reis is volbracht.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

Secr.°. Broeder, de hefboom die u op uw derde reis begeleidde, is het symbool van de vermenigvuldiging van kracht. De hefboom steunt op een vast punt, dat wijsheid heet. Met wijsheid door kracht tot schoonheid.
Mijn Broeder, ik verzoek u om de hefboom neer te leggen bij het bouwplan.
Ik zal u nu de winkelhaak en het schietlood voor uw vierde reis overhandigen.

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, de vierde reis kan beginnen.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.°. loopt voorop, de Leerling volgt hem met in zijn handen de winkelhaak en het schietlood. Tijdens de vierde reis spreekt de Red.°. de volgende woorden:]

Red.°. Schuw de twist. Voorkom de belediging. Zorg dat de rede altijd aan uw kant staat.
[De tafel van de Eerste Opz.°. is het eindpunt van de vierde

reis. Daar aangekomen klopt de Ceremoniem.'. met zijn
spaan op de grond en zegt:]
Cer. De vierde reis is volbracht.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

1e opz. Broeder, de vierde reis hebt u volbracht met
behulp van winkelhaak en schietlood. De winkelhaak is het
symbool voor de orde in de chaos, terwijl het schietlood de
rechtgeaardheid van onze inzichten aangeeft.
Mijn Broeder, ik verzoek u om de winkelhaak en het schiet-
lood neer te leggen bij het bouwplan.
Aanvaard nu mijn hulp om de vijfde reis te ondernemen.
A.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, de vijfde reis kan beginnen.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.'. loopt voorop, de Leerling volgt hem]
Red.'. Bestrijd het onrecht en het blind geweld.
[Voor het Oosten blijven de Ceremoniem.'. en de Leerling
staan. De Ceremoniem.'. klopt met zijn spaan op de grond
en zegt:]
Cer. De vijfde reis is volbracht.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

A.'.M.'. Broeder, de vijfde reis hebt u ondernomen zonder nieuwe
werktuigen, maar enkel met de hulp van uw Broeder Daar
waar de Leerling slechts met werktuigen werkt, wordt van
de Gezel gevraagd dat hij met de wijsheid, die hij als Leer-
ling heeft verworven, via de kracht, die hij als Gezel heeft,
verder werkt om uiteindelijk te komen tot schoonheid.
Red.'. Broeder, tijdens de vijf reizen werden aan u de werktuigen
van de Gezelligengraad toevertrouwd. Het laatste vereiste om
u als Gezel in te wijden is dat u het symbool van de vlam-
mende ster ziet.

- A°.M°. Broeder Redenaar, ontsteek de vlamme de ster en toon de letter G.
- Red°. Broeder op de Muziekkolom, ontsteek de vlamme de ster en toon de letter G.
[De Broeder op de muziekkolom doet wat hem wordt gevraagd]
- A°.M°. De interpretatie van dit symbool is voor geen van ons bindend. Zoals alle symbolen in de vrijmetselarij ligt de betekenis ervan in uzelf.
- A°.M°. [Mokerslag]
Zoals voor de Leerlingengraad ben ik verplicht van u een plechtige belofte af te nemen. Broeder Secretaris, ik verzoek u deze gelofte voor te lezen.
Broeders, staat recht en in het teken van Gezelsvrijmetselaar.
- Secr°. Ik beloof nooit een geheim van de Gezellen te openbaren of te onthullen zonder daartoe de toestemming van de Gezellenloge te hebben verkregen. Ik doe deze belofte onder dezelfde bekrachtigingen als die ik al aanvaardde bij de verbintenis die ik vrij bij mijn inwijding ben aangegaan.
- A°.M°. Belooft u dat, Broeder?
- LL. Ik beloof het.
- A°.M°. Akte wordt gemaakt van uw belofte.
Broeders eerste en Tweede Opziener, help mij deze Leerling als Gezel in de werkplaats op te nemen.
- 2e Opz°. 00 000 Met wijsheid.
- 1e Opz°. 00 000 Naar kracht.
- A°.M°. 00 000 Tot schoonheid.
- A°.M°. In naam en onder de bescherming van het Grootoosten van België en krachtens de macht die mij door deze achtbare loge is toegekend, aanvaard ik u, Broeder ... als Gezelsvrijmetselaar. Ik verzoek al mijn Broeders en gelast het hen desnoods u als Gezelsvrijmetselaar te erkennen.
[De A°. M°. loopt naar de pas ingewijde Gezel]
- A.M Als eerste onder mijn gelijken wil ik u daarom de Broederkus geven.

[MUZIEK]

[De A.·M.· keert terug naar zijn plaats in het Oosten]
A.·M.·. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

Broeder Gezel, in de Leerlingengraad was de driehoek van uw schootsvel naar binnen geslagen om aan te geven dat u aan uzelf werkte. Nu u in de Gezelligengraad bent opgenomen, zal deze driehoek naar buiten gekeerd zijn om aan te tonen dat uw arbeid vanaf nu ten behoeve van anderen wordt verricht. Ik verzoek u dan ook de driehoek van uw schootsvel naar buiten te keren.

[De nieuwe Gezel voldoet aan het verzoek van A.·M.·.]
A.·M.·. Broeder Gezel, zoals de Leerlingengraad zijn eigen symbolen en aanrakingen heeft, zo heeft de Gezelligengraad deze ook.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u de nieuw ingewijde Gezel nu naar het Westen begeleiden en hem tussen de beide kolommen laten plaatsnemen. Broeder Keurmeester, ook u verzoek ik naar het Westen te gaan om de vragen die Broeder Eerste Opziener u stelt te beantwoorden. Op deze wijze zal de nieuwe Gezel bekend worden gemaakt met woord, teken en aanraking van de Gezelsvrijmetselaar.

[De Ceremoniem.· en Keurm.·. doen wat hun wordt gevraagd]

A.·M.·. Broeder Eerste Opziener, ik verleen u het woord voor instructie.

1e Opz.·. Broeder Keurmeester, bent u Gezelsvrijmetselaar?

Keurm.·. De letter G is mij bekend.

1e Opz.·. Sta recht en in orde.

[Broeder Keurm.·. gaat in het teken van de Gezel staan]

1e Opz.·. In het teken van de Gezel staat de vrijmetselaar met zijn rechterhand op het hart, waarmee de broederliefde wordt

- uitgedrukt. Het betekent: liever laat ik mij mijn hart uitruk-
ken dan dat ik mijn Broeders verraad.
- 1e Opz.'. Hou oud bent u?
- Keurm.'. Vijf jaar.
- 1e Opz.'. Wat is het heilig woord?
- Keurm.'. BOAS, de naam van de zuiderkolom, waar de Gezellen ver-
gaderen.
- 1e Opz.'. Wat is het paswoord?
- Keurm.'. SHIBOLLETH. Dit paswoord betekent dat de vrijmetsela-
ren zo talrijk zijn als de korenaren.
- 1e Opz.'. Waar is uw plaats in de loge?
- Keurm.'. In de zuiderkolom, de kolom B.
- 1e Opz.'. Sla de batterij van de graad.
- Keurm.'. 00 000
- 1e Opz.'. Voer de pas van de Gezelvrijmetselaar uit.
[De Keurm.'. maakt de Gezellenpas]
- 1e Opz.'. Geef de nieuwe Gezel de handdruk.
[De Keurm.'. voert deze uit bij de nieuw ingewijde Gezel.]
- 1e Opz.'. [Mokerslag]
Achtbare Meester, Woord, Teken en Aanraking werden de
nieuwe Gezel meegedeeld.
- A.'.M.'. Dank u, Broeder Eerste Opziener, Broeder Keurmeester en
Broeder Ceremoniemeester. Broeder Ceremoniemeester,
wilt u de nieuwe Gezel naar zijn plaats in de zuiderkolom
begeleiden.
- A.'.M.'. [Mokerslag]
Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Broeders eerste en Tweede Opziener, wilt u in uw kolom-
men aankondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Gezel-
vrijmetselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen.
Verzoek of gelast desnoods alle Broeders hem als zodanig te
erkennen.
- 1e Opz.'. Br Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, de
Achtbare Meester verzoekt mij aan te kondigen dat Broeder
... hedenmiddag als Gezelvrijmetselaar werd opgenomen in

de loge De Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als zodanig te erkennen.

2e Opz.:

Broeders op de Noorderkolom, de Achtbare Meester verzoekt mij aan te kondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Gezelsvrijmetselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als zodanig te erkennen. Broeder Eerste Opziener, het bericht is in mijn kolom aangekondigd.

1e Opz.:

Achtbare Meester, het bericht is op beide kolommen aangekondigd.

A.:M.:

Ik dank u Br eerste en Tweede Opziener.

Broeders, laten wij de bevordering van deze Broeder bekrachtigen met een warme en driedubbele Geuzenbatterij. Zie naar mij voor het teken en voor de Geuzenbatterij:

00 000

00 000

00 000

Vive Les Geux.

[MUZIEK]

A.:M.:

Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u de Broeder Gezel naar de plaats in de Zuiderkolom begeleiden, die voor hem is bestemd.

[De A.:M.: richt vervolgens een welkomstwoord tot de Gezel. Nadat hij dit heeft gedaan, zegt hij]

A.:M.:

Het woord is nu aan Broeder Redenaar.

Red.:

.....

A.:M.:

Ik dank u, Broeder Redenaar.

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

SLUITING

- A°.M°. Broeders Opzieners, kondig in uw kolommen aan dat het woord verleend wordt aan de Broeder die iets mee te delen heeft tot nut van de Orde in het algemeen of van deze Achtbare Loge in het bijzonder en geef hun het woord.
- 1e Opz°. Broeder Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 2e Opz°. Broeders op de Noorderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 1e Opz°. Mijn kolom is stilzwijgend, Achtbare Meester.
- A°.M°. Beide kolommen zijn stilzwijgend, Achtbare Meester.
- A°.M°. Dank u, Broeders Opzieners.
- A°.M°. [In het Oosten kan het woord eveneens gevraagd worden]
Ook het Oosten is stilzwijgend.
- A°.M°. Broeders, ik wil u erop wijzen dat zich terzijde van Broeder Tweede Opziener de solidariteitskas bevindt in de vorm van een klomp. U kunt na het sluiten van de zitting uw bijdrage daarin voldoen, als u dit wenst.
- A°.M°. [Mokerslag]
Broeders Opzieners, help mij deze Gezellenloge te sluiten. Sta recht en in orde, mijn Broeders.
- 1e Opz°. Broeder Eerste Opziener, zijn de werkzaamheden geëindigd?
- A°.M°. De werkzaamheden zijn geëindigd, Achtbare Meester.
- 2e Opz°. Broeder Tweede Opziener, hoe laat is het?
- A°.M°. Het is volle middernacht en méér, Achtbare Meester.
- A°.M°. Broeder Keurmeester, ik verzoek u het bouwplan uit te wisselen.
- A°.M°. [Broeder Keurm°. voldoet aan dit verzoek]
- A°.M°. Broeder Eerste Opziener, wat is de eerste plicht van de vrijmetselaar?
- 1e Opz°. Het geheim buiten de loge te bewaren, Achtbare Meester.

A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wat is de tweede plicht van de vrijmetselaar?

2e Opz.°. Zijn Broeders zowel binnen als buiten de loge bij te staan, Achtbare Meester.

A.M Broeder Redenaar, heeft u ons iets ter overweging mee te geven?

Red

A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, vervul nu uw plicht.

2e Opz.°. Omdat het volle middernacht is en meer, sluit ik naar de wil van de Achtbare Meester deze Gezellenloge naar de aloude gebruiken van de Vrije Metselaren met vijf harde slagen, die van het Westen uitgaan en in het Oosten worden opgenomen.

[00 000] Vrijheid

1e Opz.°. [00 000] Gelijkheid

A.°.M.°. [00 000] Broederschap

A.°.M.°. Mijn Broeders, zie naar mij.

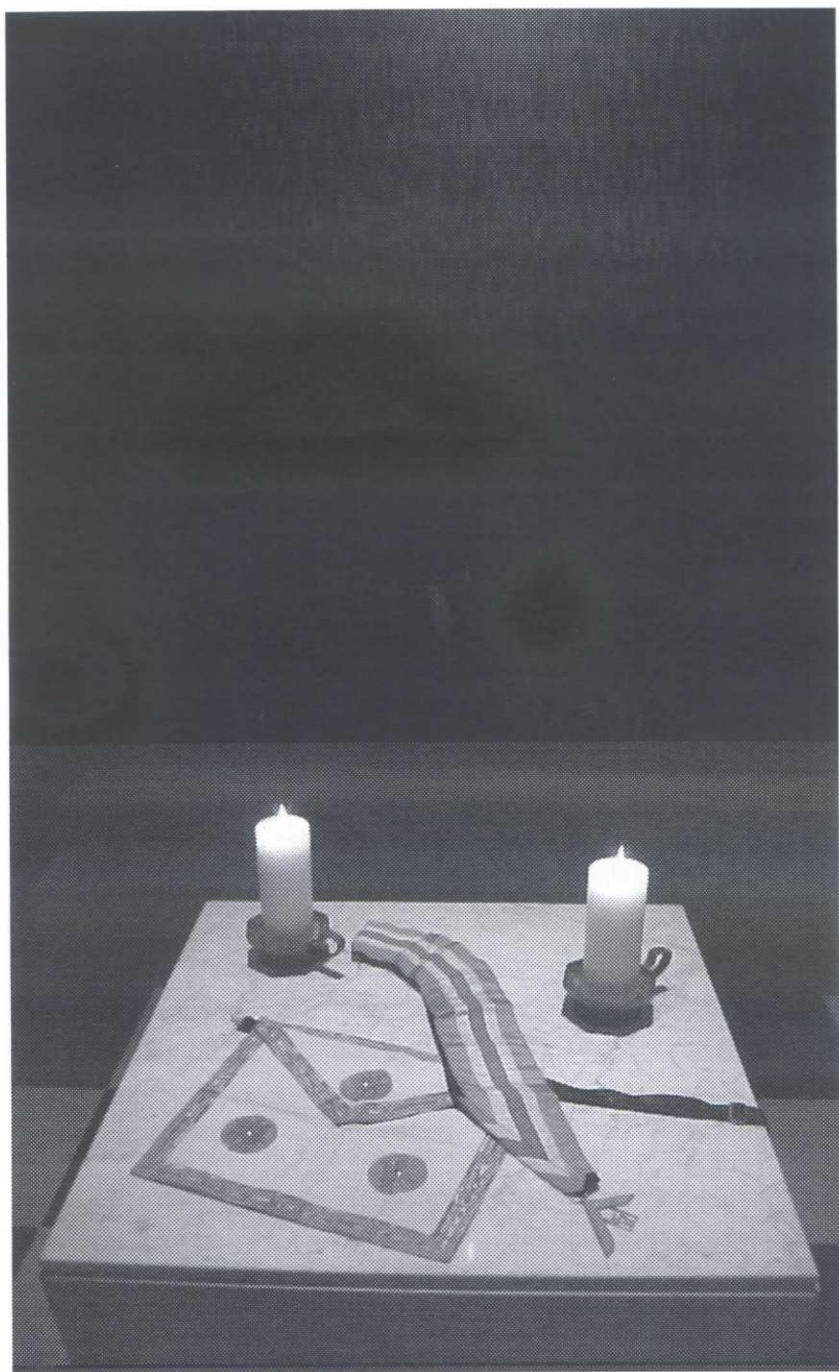
Met het teken en met de handslag.

Deze Gezellenloge is gesloten.

Ga heen in vrede en bewaar het geheim.

Het Oosten gaat voor.

[MUZIEK]

Het verhogingsritueel tot Meester

OPENING

- E.°.M.°. [Mokerslag]
- 1e Opz.°. [Mokerslag]
- 2e Opz.°. [Mokerslag]
- E.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, bent u vrijmetselaar?
- 1e Opz.°. Beproof mij, neem mij aan of verwerp mij, de acacia is mij bekend.
- E.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wat is de eerste plicht van de Opzieners in de loge?
- 2e Opz.°. Te zien of de loge behoorlijk is gedekt, Eerwaarde Meester.
- E.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wilt u zich hiervan verzekeren.
- 2e Opz.°. Broeder Ceremoniemeester, zie of de loge behoorlijk is gedekt.
[Broeder Ceremoniem.°. geeft de Meesterslag op de poort.
Broeder Sl.°. beantwoordt deze met eenzelfde slag aan de buitenkant. Hij treedt later onopvallend de loge binnen.]
- Cer.°. Broeder Tweede Opziener, de loge is behoorlijk gedekt.
- 2e Opz.°. Eerwaarde Meester, de loge is behoorlijk gedekt.
- E.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, wat is de tweede plicht van de Opzieners in de loge?
- 1e Opz.°. Zich ervan te overtuigen dat alle aanwezige Broeders Meestervrijmetselaar zijn, Eerwaarde Meester.
- E.°.M.°. Broeders eerste en Tweede Opzieners, onderzoek hiervoor uw kolommen en geef mij daarvan bericht.
Mijn Broeders, sta recht, in orde en richt u naar het Oosten.
- 2e Opz.°. Broeder Eerste Opziener, in de Noorderkolom staan allen in het teken van Meestervrijmetselaar.
- 1e Opz.°. Eerwaarde Meester, in beide kolommen staan allen in teken van Meestervrijmetselaar.
- E.°.M.°. En zo ook in het Oosten.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

- Broeder Tweede Opziener, waar is uw plaats in de loge?
- 2e Opz.'. In het Westen bij de kolom die zich ten Noorden uitbreidt, Eerwaarde Meester.
- E.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, waar is uw plaats in de loge?
- 1e Opz.'. In het Westen bij de kolom die zich ten Zuiden uitbreidt, Eerwaarde Meester.
- E.'.M.'. En zo is de plaats van de Eerwaarde Meester in het Oosten. Broeder Eerste Opziener, wat is de derde plicht van de Opzieners in de loge.
- 1e Opz.'. De Eerwaarde Meester te helpen bij het openen van de loge.
- E.'.M.'. Moge dan het licht met volle kracht schijnen in de loge. Mijn Broeders, sta recht en in orde.
- Broeder Eerste Opziener, hoe oud bent u?
- 1e Opz.'. Zeven jaar, Eerwaarde Meester, naar de stijl der vrije metselaren.
- E.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, hoe laat is het?
- 1e Opz.'. Het is volle middag naar de stijl der vrije metselaren.
- E.'.M.'. Omdat het volle middag is, de loge behoorlijk is gedekt en alle aanwezige Broeders Meestervrijmetselaar zijn, daarom open ik deze Meesterloge naar de aloude gebruiken van de vrije metselaren met drie maal drie harde slagen die van het Oosten uitgaan en in het Westen worden opgenomen.
- 00 0 00 0 00 0
- 1e Opz.'. 00 0 00 0 00 0
- 2e Opz.'. 00 0 00 0 00 0
- E.'.M.'. De loge is geopend. Eenieder zij zijn plicht indachtig. Mijn Broeders, aan mij met het teken en met de handslag. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- 2e Opz.'. [Mokerslag]
- Wijsheid.
- 1e Opz.'. [Mokerslag]
- Kracht.
- E.'.M.'. [Mokerslag]
- Schoonheid.
- Broeder Secretaris, wat vermeldt de arbeidsplank aan werk-

- zaamheden voor deze middag?
- Secr.°. Eerwaarde Meester, de arbeidsplank voor deze middag vermeldt de verhoging van loon van twee Gezellen, die hard gewerkt hebben. Zij zullen worden ingewijd in de Meestergraad. Het betreft Broeder ... en Broeder ...
- E.°.M.°. Broeders, heden middag komt ons het voorrecht toe een Gezel in de Meestergraad in te wijden.
- Broeder Ceremoniemeester, wilt u zich ervan vergewissen of Broeder Keurmeester met zijn voorbereidende arbeid klaar is. Breng, als dat het geval is, de Broeder Gezellen tot voor de logepoort en plaats hem met de rug naar de poort en in het teken van Gezel.
- De Ceremoniem.°. gaat door de op een kier staande poort van de loge naar buiten.]
- E.°.M.°. Broeders, ik verzoek u uw maçonnieke kledij te keren en u op deze wijze in rouw te tooien.
- Broeder ..., doof de vlamme de ster.
- [Broeder ... dooft de vlamme de ster]
- E.°.M.°. Broeders, ik verzoek u om stilte tijdens de inwijding. Ik verzoek u verder om aan het begin van de reis van de Gezel rond het tableau te gaan staan in het Meesterteken. Ik zal u daartoe een teken geven.
- Bovendien verzoek ik u om tijdens de reis van de Gezel, achtereenvolgens het teken van Leerling, Gezel en Meester aan te nemen. Ik verzoek u dit te doen op het moment dat ik dit doe en dat u hierin mijn voorbeeld volgt.
- [De Ceremoniem.° en Keurm.° zijn inmiddels met de Gezellen aan de logepoort aangekomen. De Gezellen staan met hun rug naar de poort in het Gezellenteken. De Ceremoniem.° klopt met de Gezellenslag op de logepoort.]
- E.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wie klopt daar aan als Gezelvrijmetselaar?
- 2e Opz Wie klopt daar aan als Gezelvrijmetselaar?
- Keurm.°. Het is een Gezelvrijmetselaar die hoger loon wenst te ontvangen.

- E.:M.: Wat maakt deze Gezel zo vermetel dat hij ons nu met een dergelijke vraag in onze droefheid durft te storen?
- Keurm.: Hij heeft zijn tijd als Gezelsvrijmetselaar volbracht en verlangt ernaar voltooiing te bereiken.
- E.:M.: Wat is zijn naam en leeftijd?
- Keurm.: Zijn naam is SHIBOLLETH, zijn leeftijd vijf jaar.
- E.:M.: Broeder Tweede Opziener laat de logepoort wij openen en onze Broeder binnentreden.
- 2e Opz.: Broeder Ceremoniemeester, open wijd de logepoort en laat onze Broeder binnentreden.
- E.:M.: Broeders, sta recht in het teken van de derde graad.

[MUZIEK]

[De Keurm. en Ceremoniem. brengen de Gezel binnen en plaatsen hem met zijn rug naar de loge gekeerd tussen de kolommen. Beiden stellen zich vervolgens naast de Gezel op.]

[MUZIEK ONMIDDELIJK STIL]

- E.:M.: Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- E.:M.: Broeder Eerste Opziener, waarom staat deze Broeder met zijn rug naar mij toe?
- 1e Opz.: De reden hiervoor is, Eerwaarde Meester, dat hij Gezel is. De Gezel richt zich op het geestelijk ideaal, dat zijn symbolisering in de Vlamme Ster vindt. De Gezel kan zich echter niet stevast op dit ideaal richten en laat zich nog afleiden door het stoffelijke. Hij laat, hoewel hij dit niet wil, de stof nog herhaaldelijk zegevieren over de geest. Daarom is deze Broeder met zijn rug naar het Oosten gekeerd. Zo immers is zijn blik op het Westen gericht, op de stoffelijke wereld, en is het Oosten, de plaats van het Licht, niet zichtbaar voor hem. De geest echter zal over de stof zegevieren. Om dat te bereiken moet de Broeder Gezel nog een laatste

reis volbrengen.

E.:M.:

Broeder Eerste Opziener, is de Broeder Gezel het waard om, zoals hij wil, Meestervrijmetselaar te worden.

1e Opz.:

De verheffing tot Meester is te groot, Eerwaarde Meester. Ik raad u dan ook aan hem niet zonder beproevingen tot Meester aan te nemen.

E.:M.:

Ik zal uw raad volgen, Broeder Eerste Opziener, en zoveel mogelijk onderzoeken of hij het wel verdient Meestervrijmetselaar te worden.

E.:M.:

Broeder Redenaar, wat heeft u de kandidaat te zeggen?

Red.:

Broeders, ik vertel u de geschiedenis van de bouwmeester Hiram Abiff.

Toen Salomo zijn tempel wilde bouwen, had hij een bouwmeester nodig om toezicht op het werk te houden en alles behoorlijk te regelen. Een vriend van hem, koning Hiram van Tyrus, stuurde hem uit erkentelijkheid voor hun wederzijdse vriendschap, zijn bouwmeester Hiram Abiff.

Deze Hiram Abiff leidde het werk van de tempelbouw en had hiertoe een aantal bepalingen uitgevaardigd. Een ervan was dat de werklieden onderverdeeld moesten worden overeenkomstig hun bekwaamheden en verdiensten in drie afdelingen of graden. Elke graad kreeg zijn eigen naam en loon: de Meesters ontvingen meer dan de Gezellen en de Gezellen weer meer dan de Leerlingen.

Hiram Abiff bepaalde verder dat ook de plaatsen waar het loon werd uitbetaald, per graad zouden verschillen. Zo ontvingen de Leerlingen hun loon bij de Kolom J., de Gezellen het hunne bij de Kolom B. en de Meesters ontvingen hun loon in de Middenkamer.

Tenslotte gaf Hiram Abiff aan elke graad een eigen herkenningsswoord. Vele duizenden werklieden werkten immers aan de tempelbouw en via het herkenningsswoord werd het mogelijk te onderkennen welke persoon tot welke graad behoorde.

Deze maatregel had de beste orde tot gevolg. Elke werkmán

kon zo immers naar verdienste beloond worden. Hiram Abiff hield er de gewoonte op na om, wanneer de zon zijn hoogtepunt bereikt had, de tempel binnen te gaan. Toen hij dit op een dag weer gedaan had en daarna naar huis wilde gaan om uit te rusten, ontmoette hij op het moment dat hij de tempel aan de zuiderpoort wilde verlaten een Gezel die hem het herkenningswoord van de Meester vroeg. Hiram Abiff antwoordde deze Gezel, dat hij dit woord alleen zou geven aan degene die dat door zijn verdiensten waard zou zijn. De Gezel was met dit antwoord niet tevreden en sloeg Hiram Abiff met een maatstok, die vierentwintig eenheden aangaf, op de keel.

Daarop vluchtte Hiram Abiff naar de westervoort in de hoop daar te ontsnappen. Ook daar echter stond een Gezel en ook deze vroeg hem om het Meesterwoord. Weer weigerde Hiram Abiff dit te geven en opnieuw werd hij geslagen. Deze Gezel sloeg hem ditmaal met een winkelhaak op zijn hart.

En opnieuw vluchtte Hiram Abiff. Nu zocht hij zijn toevlucht bij de oostervoort, waar hij echter een derde Gezel aantrof. En dezelfde gebeurtenissen herhaalden zich. Hiram Abiff werd nu echter zo zwaar met een hamer op het voorhoofd getroffen dat hij ter aarde neerstortte.

Om te voorkomen dat iemand het lichaam zou vinden en dat hun misdaad zo aan het licht zou komen, brachten de drie Gezellen Hiram's lichaam buiten de tempel en begroeven het. Op de plek, waar het lichaam lag, staken zij een acaciatak in de aarde, zodat zij hem zouden kunnen terugvinden.

Daarna sloegen zij op de vlucht, gekweld door gewetenswroegingen.

[STILTE]

- E.'.M.'. Broeders Keurmeester en Ceremoniemeester, de laatste reis kan beginnen: de reis tot het Meesterschap.
 Broeders, sta recht in het teken van de derde graad.
 [De E.'.M.'.verlaat zijn zetel en op zijn teken stellen alle Broeders zich in het Meesterteken op rond het tableau.
 De Broeders Ceremoniem.'. en Keurm.'. zorgen ervoor dat de Gezel zijn reis, zijdelings gaande, aflegt met het gelaat gekeerd naar de wanden. Het eerste gedeelte van de reis verloopt vanaf het Westen via de Noorderkolom tot voor het Oosten. Daar houden de Gezel en de Ceremoniem.'. stil en zegt de Red.'.:]
- Red.'. Zelfs het Oosten is leeg.
 [De reis wordt vanuit het Oosten voortgezet naar het midden van de Zuiderkolom, waar opnieuw wordt gestopt. De Red.'. zegt dan:]
- Red.'. Ach, ware mij liever de keel afgesneden vooraleer ik had deelgenomen aan de misdaad op Hiram Abiff.
 [Hierop neemt iedereen het Leerlingenteken aan.
 De reis wordt vanuit de Zuiderkolom voortgezet naar het Westen, waar opnieuw wordt gestopt. De Red.'. zegt dan:]
- Red.'. Ach, ware mij liever het hart uit de borst gescheurd.
 [Hierop neemt iedereen het Gezellenteken aan.
 De E.'.M.'.keert terug naar zijn zetel.
 De reis wordt vanuit het Westen voortgezet naar het midden van de Noorderkolom, waar opnieuw wordt gestopt. De Red.'. zegt dan:]
- Red.'. Ach, ware mij het lichaam in tweeën gedeeld.
 [Hierop neemt iedereen het (klein) Meestersteken aan.
 De reis wordt vanuit de Noorderkolom voortgezet naar het Oosten, waar opnieuw wordt gestopt. Nu ziet de Gezel dat de E.'.M.'.op zijn zetel zit. De Red.'. zegt dan:]
- Red.'. Toen ontdekt werd, dat Hiram Abiff niet op de gewone tijd in de Tempel verscheen, maakten de Meesters zich ernstig zorgen over hem. Zij riepen hem tevergeefs, maar vonden wel sporen van bloed in de Tempel. Dit werd onmiddellijk

aan Salomo gemeld en deze zond eerst drie, daarna vijf en uiteindelijk negen Meesters om Hiram Abiff te zoeken. Omdat hij verder vreesde dat mét de Meester ook het Meesterwoord en het Meesterteken verloren waren gegaan, achtte hij het nodig dat er een ander Meesterteken en Meesterwoord gegeven zouden worden. Hij bepaalde daarom dat het eerste teken, dat gegeven, en het eerste woord, dat gesproken zou worden, wanneer Hiram Abiff werd gevonden, het nieuwe Meesterteken en Meesterwoord zouden zijn.

[STILTE]

E.'.M.'. Het is een droevig ogenblik, waarin ik u weerzie. Wij zijn immers allen in de diepste rouw gedompeld, omdat onze Meester is neergeslagen. Zijn woord was heilig voor ons en het is verloren gegaan. Bent u bereid alles in het werk te stellen om het woord weer te vinden? Wat is hierop uw antwoord?

[De Gezel antwoordt hierop bevestigend]

E.'.M.'. Broeders Opzieners, plaats de Gezel, Broeder ..., met zijn rug naar het tableau zoals u bekend is.

[De Opzz.'. verlaten hun plaatsen, zonder hamers, en plaatsen de Gezel in het Gezellenteken en met zijn linkervoet aan de rechterzijde naast zijn rechtervoet. Daarop begeeft de E.'. M.'. zich naar de Gezel, geeft hem met zijn hamer een slag op de linkerschouder en zegt:]

E.'.M.'. Wijsheid

[... en met een slag op de rechterschouder]

E.'.M.'. Kracht

[... en met een slag op de borst]

E.'.M.'. Schoonheid

[Bij de derde slag drukt de E.'.M.'.de Gezel neerwaarts. De beide Opzz.'. leggen de Gezel achterover op de grond en op hetzelfde ogenblik bedekt de Ceremoniem.'. hem met een

kleed en legt daarop de acaciatak.

De Opzz.' moeten ervoor zorgen dat de rechterhand van de Gezel op zijn borst ligt en dat hij de knie van zijn rechterbeen omhoog houdt in de vorm van een winkelhaak.]

[STILTE]

E.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, hebt u de Meester gevonden?
2e Opz.'. Eerwaarde Meester, ik heb een heuvel gevonden. Uit de aarde die deze heuvel vormt, blijkt dat hij korte tijd geleden moet zijn opgeworpen. In de heuvel is de tak van een acaciaboom gestoken, waarschijnlijk als teken, om de plek te herkennen. Ik heb geprobeerd de aarde weg te halen, maar mijn krachten waren daartoe niet toereikend.

E.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, hebt u de Meester gevonden?
1e Opz.'. Eerwaarde Meester, ik heb alles zo gevonden als Broeder Tweede Opziener u verteld heeft. Onze krachten waren niet toereikend de aarde verplaatsen.

E.'.M.'. Dan, Broeders eerste en Tweede Opzieners, zal ik tot u komen.

[De E.'.M.'. gaat naar de Gezel en slaat het kleed op dat over de Gezel ligt uitgespreid. De E.'.M.'. maakt vervolgens het Grootmeesterteken (d.w.z hij brengt zijn rechterhand met de palm ervan naar buiten gericht ter hoogte van zijn voorhoofd) en zegt:]

E.'.M.'. Mac Benac
Omdat uw pogingen, Broeders Opzieners, niet gelukt zijn, zal ik mijn krachten daar beproeven, waar Wijsheid en Kracht zich verenigen tot Schoonheid.

[De E.'.M.'. zet vervolgens zijn rechtervoet vóór het rechterbeen van de Gezel en zijn knie tegen de knie van de Gezel, pakt hem vast met de Meestergreep, slaat dan zijn linkerarm om de rechterschouder van de Gezel, en richt hem op, terwijl hij zijn borst tegen die van de Gezel drukt en zegt:]

- E.'.M.'. Hand aan hand, voet tegen voet, knie aan knie, vormen wij samen één macht; schouder aan schouder, de arm om de hals van zijn Broeder geslagen, en niets kan ons meer scheiden.
[Hierbij fluistert de E.'.M.'. de Gezel in zijn oor:]
- E.'.M.'. Mac Benac
[Hierna zet de Broeder op de muziekkolom de tempel onmiddelijk in het licht en maakt hij ook de Vlamme de Ster weer zichtbaar. De E.'.M.'. en de Opzz.'. keren naar hun zetels terug.]
- E.'.M.'. Broeders, keer Uw maçonnieke kleding weer om. Wij kunnen verheugd zijn. De periode van rouw is voorbij. Het leven heeft over de dood gezegevierd en het licht over de duisternis. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
[Alle Broeders doen wat hun gevraagd is]
- E.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de nieuwe Meester tot voor het Oosten te begeleiden.
[Broeder Ceremoniem.'. doet wat hem wordt gevraagd]
- E.'.M.'. Broeder Redenaar, wilt u onze nieuwe Meesters de eed van de Meester voorlezen?
- Red.'. Op mijn eer van vrijmetselaar en bij de Acaciatak, die het symbool is van de maçonnieke onkreukbaarheid, beloof ik trouw te blijven aan de beginselen en regels van de vrijmetselarij in het algemeen en aan die van de Werkplaats "De Watergeuzen" in het bijzonder. Ik hernieuw plechtig de belofte, die ik al bij mijn toetreden tot de Orde heb afgelegd.
- E.'.M.'. Beloofd u dit Broeder ... ?
[De nieuwe Meester bevestigt dit]
- E.'.M.'. Akte wordt gemaakt van uw belofte.
Nu wil ik u als Meestervrijmetselaar bevestigen.
[De E.'.M.'. gaat met zijn hamer voor de Gezel staan en zegt]
- E.'.M.'. In naam en onder de bescherming van het Grootoosten van België en krachtens het ambt dat mij door deze Werkplaats wordt toevertrouwd, maak ik u, Broeder ..., tot Meester-

vrijmetselaar door het nieuwe Meesterwoord en door de vijf punten van het Meesterschap.

Wijsheid

[De E. .M. . raakt met zijn hamer de linkerschouder van de nieuwe Meester aan]

Kracht

[De E. .M. . raakt met zijn hamer de rechterschouder van de nieuwe Meester aan]

Schoonheid

[De E. .M. . raakt met zijn hamer het voorhoofd van de nieuwe Meester aan]

[De E. .M. . keert vervolgens terug naar zijn zetel]

E. .M. .

Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u de zojuist verheven Meester zijn voorlopige plaats in de Noorderkolom aanwijzen.

E. .M. .

Broeder ..., u hebt vanmiddag voor het eerst de Meesterloge betreden. Het is u van het moment af dat u tot onze Orde toetrad, bekend dat de vrijmetselarij zich in symbolen en ritualen uitdrukt. Zo hebben uw verheffing tot Meester, uw loonsverhoging tot Gezel en uw inwijding als Leerling een plaats in het allegorische verhaal van Hiram Abiff. Het begin van dit verhaal heeft u daarnet gehoord. Broeder Redenaar zal nu verder gaan met het vervolg van dit verhaal.

Red. .

De negen Meesters die door koning Salomo waren uitgezonden, zochten eerst in de onmiddellijke nabijheid van de Tempel, maar geleidelijk aan ook verder weg. Het leek daarbij of zij op de een of andere wijze getrokken werden naar een plek, waar in het duister een lichtschijnsel waarneembaar was. Dit lichtschijnsel bleek afkomstig te zijn van een Vlamme Ster. Bij het schijnsel hiervan vonden de negen Meesters een heuvel. Uit de aarde die deze heuvel vormde, bleek dat hij korte tijd eerder moest zijn opgeworpen. In de heuvel was de tak van een acaciaboom gestoken. De Meesters groeven de heuvel af en vonden hun verloren

Meester. Toen maakten zij een teken van ontroering dat er als volgt uitzag:

[De Red.'. maakt het Groot-Meesterteken]

Dit teken werd nu als het nieuwe Meesterteken aangenomen. Een van de negen Meesters deed een poging om Hiram Abiff op te richten met de aanraking van de Leerling. Dat lukte hem echter niet. Een tweede Meester probeerde het opnieuw met de aanraking van de Gezel, maar ook dat was vruchteloos. Uiteindelijk paste een derde het Meesterteken toe, pakte de Meester hiertoe stevig bij de pols vast en door de vijf punten van het Meesterschap lukte het hem de Meester op te richten. De omstanders die hierdoor aangegrepen waren, riepen toen de woorden Mac Benac uit. Deze woorden dus werden toen het nieuwe Meesterwoord. Het oude Meesterwoord liet Salomo in een driehoek van zuiver goud griffen en plaats in het Heilige der Heiligen.

E.'.M.'. Zo bent u, Broeder ..., naar dit allegorisch verhaal en volgens de aloude voorschriften van onze Orde tot Meestervrijmetselaar verheven.

Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de nieuw verheven Meester opnieuw tot voor het Oosten te begeleiden en hem als Meestervrijmetselaar te kleden.

[De Ceremoniem.'. doet wat hem wordt gevraagd en kleedt de nieuwe Meester met het Meestervoorschoot]

E.'.M.'. Broeder Ceremoniemeester, wilt u de nieuwe Meester nu naar het Westen begeleiden en hem tussen de beide kolommen laten plaatsnemen. Broeder Keurmeester, ook u verzoek ik naar het Westen te gaan om de vragen die Broeder Eerste Opziener u stelt te beantwoorden. Op deze wijze zal de nieuwe Meester bekend worden gemaakt met woord, teken en aanraking van het Meesterschap.

[De Ceremoniem.'. en Keurm.'. doen wat hun wordt gevraagd]

E.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, ik verleen u het woord voor instructie.

- 1e Opz.'. Broeder Keurmeester, wat is het heilig woord?
- Keurm.'. Mac Benac
- 1e Opz.'. Wat is het paswoord?
- Keurm.'. Gillim
- 1e Opz.'. Maak het teken van de Meestergraad, ook wel het Klein-Meesterteken genoemd.
[De Keurm.'. maakt het teken van de meestergraad]
- 1e Opz.'. Maak het teken van afgrijzen, ook wel het Groot-Meesterteken genoemd.
[De Keurm.'. maakt het Groot-Meesterteken]
- 1e Opz.'. Maak het teken van nood, ook wel het teken van wanhoop genoemd.
[De Keurm.'. maakt het teken van wanhoop, waarbij hij zegt:]
- Keurm.'. Help mij, kinderen van de weduwe.
- 1e Opz.'. Sla de batterij van de graad
- Keurm.'. 00 0 00 0 00 0
- 1e Opz.'. Voer de Meesterpas uit.
[De Keurm.'. maakt de Meesterpas]
- 1e Opz.'. Geef de nieuwe Meester de handdruk, ook wel de leeuwegreep genoemd.
[De Keurm.'. geeft de leeuwegreep]
- 1e Opz.'. [Mokerslag]
Eerwaarde Meester, Woord, Teken en Aanraking werden de nieuwe Meester meegedeeld.
- E.'.M.'. Dank u, Broeder Eerste Opziener, Broeder Keurmeester en Broeder Ceremoniemeester.
Broeder Ceremoniemeester, wilt u de nieuwe Meester naar zijn plaats in een van beide kolommen begeleiden.
[Broeder Ceremoniem.'. voldoet hieraan, wanneer ook hij zijn plaats weer heeft ingenomen, zegt de E.'.M.'.:]
- E.'.M.'. [Mokerslag]
Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Broeders eerste en tweede opziener, wilt u in uw kolommen aankondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Meestervrij-

metselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen. Verzoek of gelast desnoods alle Broeders hem als zodanig te erkennen.

1e Opz.'. Br Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, de Eerwaarde Meester verzoekt mij aan te kondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Meestervrijmetselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als zodanig te erkennen.

2e Opz.'. Broeders op de Noorderkolom, de Eerwaarde Meester verzoekt mij aan te kondigen dat Broeder ... hedenmiddag als Meestervrijmetselaar werd opgenomen in de loge De Watergeuzen. Hij verzoekt u allen hem als zodanig te erkennen.

Broeder Eerste Opziener, het bericht is in mijn kolom aangekondigd.

1e Opz.'. Eerwaarde Meester, het bericht is op beide kolommen aangekondigd.

E.'.M.'. Ik dank u Br eerste en Tweede Opziener.

Broeders, laten wij de installering van de nieuwe Meester bekrachtigen met een warme en driedubbele Geuzenbatterij. Zie naar mij voor het teken en voor de Geuzenbatterij:

000

000

000

Vive Les Geux.

[MUZIEK; NA ENIGE OGENBLIKKEN STIL]

E.'.M.'. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

Mijn Broeders, laten we overgaan tot beëindiging van onze werkzaamheden deze middag.

SLUITING

- E. .M. . Broeders Opzieners, kondig in uw kolommen aan dat het woord verleend wordt aan de Broeder die iets mee te delen heeft tot nut van de Orde in het algemeen of van deze Achtbare Loge in het bijzonder en geef hem het woord.
- 1e Opz. . Broeder Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 2e Opz. . Broeders op de Noorderkolom, het woord wordt u verleend. Maak u bekend met de handslag.
- 1e Opz. . Beide kolommen zijn stilzwijgend, Eerwaarde Meester.
- E. .M. . Dank u, Broeders Opzieners.
[In het Oosten kan het woord eveneens gevraagd worden]
- E. .M. . Ook het Oosten is stilzwijgend. Broeders ik wil u erop wijzen dat zich terzijde van Broeder Tweede Opziener de solidariteitskas bevindt in de vorm van een klomp. U kunt na het sluiten van de zitting uw bijdrage daarin voldoen, als u dit wenst.
- E. .M. . [Mokerslag]
Broeders Opzieners, help mij deze Meesterloge te sluiten.
Sta recht en in orde, mijn Broeders.
Broeder Eerste Opziener, zijn de werkzaamheden geëindigd?
- 1e Opz. . De werkzaamheden zijn geëindigd, Eerwaarde Meester.
- E. .M. . Broeder Tweede Opziener, hoe laat is het?
- 2e Opz. . Het is volle middernacht en méér, Eerwaarde Meester.
- E. .M. . Broeder Eerste Opziener, wat is de eerste plicht van de vrijmetselaar?
- 1e Opz. . Het geheim buiten de loge te bewaren, Eerwaarde Meester.
- E. .M. . Broeder Tweede Opziener, wat is de tweede plicht van de vrijmetselaar?
- 2e Opz. . Zijn Broeders zowel binnen als buiten de loge bij te staan, Eerwaarde Meester.

E.:M.:

Broeder Tweede Opziener, vervul nu uw plicht.

2e Opz.:

Omdat het volle middernacht is en meer, sluit ik naar de wil van de Eerwaarde Meester deze Meesterloge naar de aloude gebruiken van de vrije metselaren met drie maal drie harde slagen, die van het Westen uitgaan en in het Oosten worden opgenomen.

[0 00 0 00 0 00] Vrijheid

1e Opz.:

[0 00 0 00 0 00] Gelijkheid

E.:M.:

[0 00 0 00 0 00] Broederschap

E.:M.:

Mijn Broeders, zie naar mij.

Met het teken en met de handslag.

Deze Meesterloge is gesloten. Ga heen in vrede en bewaar het geheim. Het Oosten gaat voor.

[MUZIEK]

Het ritueel van de Bestuursoverdracht

Dit ritueel begint met de gebruikelijke opening in de Leerlingengraad.

Secr.: Achtbare Meester, de arbeidsplank voor deze middag vermeldt de overdracht van het huidige bestuur van de werkplaats naar een nieuw in te stellen bestuur.

A.:M.: Broeder Secretaris, wie hebben de Broeders van de Achtbare Loge De Watergeuzen tot hun nieuwe Achtbare Meester gekozen?

Secr.: Achtbare Meester, tot Achtbare Meester werd Broeder ... gekozen.

A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u Broeder ... naar het Oosten te begeleiden. Broeder Keurmeester wilt u mij bijstaan.

[MUZIEK]

[De Ceremoniem.: begeleidt Broeder ... naar het Oosten. Vervolgens pakt hij het in het Oosten gereed liggende kussen en stelt zich rechts van Broeder ... op.]

[Broeder Keurm.: begeeft zich eveneens naar het Oosten en stelt zich links van Broeder ... op.]

A.:M.: Broeder ..., de Broeders van de werkplaats hebben u vrij gekozen om deze werkplaats te leiden. Ik zal u mijn taak overdragen en u aanstellen in het ambt van Achtbare Meester. Mijn Broeders, sta recht en in het teken.

[De A.:M.: krijgt door de Keurm.: de sleutel aangereikt en zegt:]

A.:M.: Ik overhandig u, Broeder ..., de sleutel. Deze is het pand van uw goede trouw aan het Grootoosten van België.

[De A.:M.: geeft de sleutel aan Broeder Deze legt hem op het kussen dat de Ceremoniem.: draagt.]

[De A.:M.: krijgt door de Keurm.: het zegel aangereikt en zegt:]

- A.*.M.*. Ik overhandig u, Broeder ... dit zegel. Het vormt de getuigenis van uw toewijding.
 [De A.*.M.*. geeft het zegel aan Broeder Deze legt het op het kussen dat de Ceremoniem.*. draagt.]
 [De A.*.M.*. krijgt door de Keurm.*. het zwaard aangereikt en zegt:]
- A.*.M.*. Ik overhandig u, Broeder ... dit zwaard. Het is het bewijs van de kracht, waarmee wij bereid zijn onze idealen te verdedigen.
 [De A.*.M.*. geeft het zwaard aan Broeder Deze legt het op het kussen dat de Ceremoniem.*. draagt.]
 [De A.*.M.*. krijgt door de Keurm.*. het juweel aangereikt en zegt:]
- A.*.M.*. Ik hang dit juweel rond uw hals. Het moge u steeds herinneren aan uw opdracht.
 [De A.*.M.*. hangt het juweel rond de hals van Broeder ...]
 [De A.*.M.*. neemt vervolgens zijn moker van de lessenaar en zegt:]
- A.*.M.*. Voordat ik u deze moker, die het symbool en de getuige is van uw gezag, overhandig, verzoek ik u de plechtige belofte af te leggen.
 Broeder ..., stel u in orde en herhaal mijn woorden:
- Ik beloof, op mijn woord van eerlijk man en vrijmetselaar, dat ik nooit misbruik zal maken van de macht, die deze achtbare werkplaats aan mij toevertrouwt. Ik beloof dat ik deze macht slechts zal gebruiken om orde en regelmaat in het werk te handhaven. Ik beloof dat ik mij zal inspinnen voor het geluk van mijn Broeders.
 - Ik beloof de algemene statuten van de Orde en de reglementen van het Grootoosten stipt te eerbiedigen. Ik beloof dit eveneens ten aanzien van de Statuten en de Verordeningen van de Achtbare Loge De Watergeuzen. Ik beloof de meest hechte steun te zijn voor de Orde en de Loge.
- A.*.M.*. Ik verzoek u ook, Broeder ... de belofte af te leggen van ver-

tegenwoordiger van uw Achtbare Loge bij het Grootoosten van België.

Br.'. Ik beloof de algemene statuten van de Orde en de reglementen van het Grootoosten stipt te eerbiedigen.

A.'.M.'. Akte wordt genomen van deze beide beloften.
Broeders, ik verzoek u voortaan als Achtbare Meester van de Achtbare Loge De Watergeuzen Broeder ... te erkennen
[De A.'.M.'. overhandigt Broeder ... de moker en geeft hem de broederkus].

A.'.M.'. en te zijner ere een jubelbatterij te slaan.
Sta mij bij, voor het teken, en voor de jubelbatterij
00 0
00 0
00 0
Vivat, vivat semper vivat

[MUZIEK]

De nieuwe A.'.M.'. neemt zijn plaats in. De ex-A.'.M.'. neemt plaats aan zijn rechterzijde.]

A.M Ik dank u, mijn Broeders, neem uw plaatsen weer in.
Mijn Broeders, ik dank u voor het vertrouwen dat u in mij stelt. De Achtbare Meester is echter slechts de eerste onder zijn gelijken. Laten we dan ook, mijn Broeders, overgaan tot de verdere verdeling van de taken.

Broeder Secretaris, welke Broeders van de Loge De Watergeuzen werden in een functie gekozen?

Secr.'. De volgende Broeders werden tot Officieren Dignitarissen gekozen:

Als Eerste Opziener:	Broeder ...
Als Tweede Opziener:	Broeder ...
Als Redenaar:	Broeder ...
Als Secretaris:	Broeder ...
Als Penningmeester:	Broeder ...
Als Keurmeester:	Broeder ...

- Als Sluiter: Broeder ...
- Als Ceremoniemeester: Broeder ...
- Als gewezen Achtbare Meester: Broeder ...
- A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de zoëven genoemde Broeders voor het Oosten te begeleiden.
[De Ceremoniem.°. begeleidt de tot off.°. gekozen Broeders naar het Oosten]
- [MUZIEK]
- A.°.M.°. Broeders, u allen bent geroepen de Achtbare Loge De Watergeuzen in een belangrijke functie te dienen. Een functie, waarvan de uitoefening nauwgezetheid en rechtvaardigheid vereist.
Broeder ..., u zult als gewezen Achtbare Meester mij tot steun zijn en mij vervangen, wanneer mijn afwezigheid dat nodig maakt. Voordat ik u verzoek uw plaats in te nemen, vraag ik u de belofte van vertegenwoordiger van de Achtbare Loge De Watergeuzen bij het Grootoosten van België af te leggen.
- Br.°. Ik beloof de algemene statuten van de Orde en de reglementen van het Grootoosten stipt te eerbiedigen.
- A.°.M.°. Akte wordt genomen van uw belofte.
[De A.°.M.°. kleedt de gewezen A.°.M.°. met zijn ordeteken. Deze neemt zijn plaats weer in].
- A.°.M.°. De plaats van de Tweede Opziener is in het Westen bij de kolom die zich ten Noorden uitbreidt, om de Achtbare Meester bij te staan bij de bouw, de Broeders op zijn kolom voor te gaan bij de arbeid en de Leerlingen te onderrichten.
Broeder ..., wilt u streven naar de wijsheid die daarvoor nodig is?
- Br.°. Ja, Achtbare Meester.
- A.°.M.°. De plaats van de Eerste Opziener is in het Westen bij de kolom die zich ten Zuiden uitbreidt, om de Achtbare Meester bij te staan bij de bouw, de Broeders op zijn kolom

voor te gaan bij de arbeid en de Gezellen te onderrichten.
Broeder ..., wilt u streven naar de kracht die daarvoor nodig is?

Br.'. Ja, Achtbare Meester.

A.'.M.'. De Redenaar is het geweten der Loge. Dat is het vermogen de werkelijkheid te toetsen aan het ideaal en de waarheid te kiezen boven de schijn.

Broeder ..., bent u bereid die waarheid te zoeken vanuit de erkenning dat vrijheid het wezen van de waarheid is?

Br.'. Ik ben daartoe bereid, Achtbare Meester.

A.'.M.'. De Secretaris is het symbool van stiptheid en vlijt. Bent u bereid deze deugden na te streven, Broeder ...?

Br.'. Ik ben daartoe bereid, Achtbare Meester.

A.'.M.'. De Penningmeester heeft de zorg voor de specie voor de bouw en zal daarbij de nodige zuinigheid betrachten. Bent u in staat en bereid deze zorg op u te nemen, Broeder ...?

Br.'. Ja, Achtbare Meester.

A.'.M.'. De Keurmeester is belast met de voorbereiding van de profanen die aankloppen aan de poort van de Loge en de begeleiding van de Leerlingen en de Gezellen. Wilt u zich daarvoor inzetten, Broeder ...?

Br.'. Ja, Achtbare Meester.

A.'.M.'. De Sluiter staat er borg voor dat onze werkzaamheden zijn gedekt.

Broeder ..., zult u daarop streng toezicht houden?

Br.'. Ja, Achtbare Meester.

A.'.M.'. Broeders, voordat ik u in uw functie bevestig, verzoek ik u de volgende belofte af te leggen: ik beloof plechtig met de grootste nauwgezetheid de plichten van mijn ambt te zullen vervullen. Ik zal geen misbruik maken van de macht die mij werd toegekend. Ik zal mij inzetten de maconnieke beginselen te doen eerbiedigen tot bloei van de Orde in het algemeen en van onze Werkplaats in het bijzonder.

Belooft u dat Broeder ...?

Br.'. Ik beloof het, Achtbare Meester.

A.°.M.°. Belooft u dat Broeder ...?

Br.°. Ik beloof het, Achtbare Meester.

A.°.M.°. Belooft u dat Broeder ...?

Br.°. Ik beloof het, Achtbare Meester.

[Enzovoort]

A.°.M.°. Akte wordt genomen van uw beloften. Ik op mijn beurt verklaar plechtig dat al uw Broeders u zullen erkennen als drager van het ambt dat u hebt aanvaard.

Broeders op de kolommen en Broeders op het Oosten, wilt u zich bij mij aansluiten om de aanstelling van deze Officieren Dignitarissen toe te juichen met een warme jubelbatterij van de graad.

Aan mij, Broeders, met het teken, en met de jubelbatterij.

00 0

00 0

00 0

Vivant, vivant, semper vivant.

De kolommen in rust.

[MUZIEK]

[De A.°.M.°. verlaat zijn plaats. Hij gaat naar de Off.°. Dign.°, kleedt ze met het ordeteken en geeft de broederkus. Telkens zegt hij daarbij:]

A.°.M.°. Broeder ..., vervul uw taak.

[Als de A.°.M.°. alle Off.°. Dign.°. heeft geïnstalleerd, zegt hij:]

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, begeleid de Officieren Dignitarissen naar de voor hen bestemde plaatsen.

[De Ceremoniem.°. doet hem wat hem gevraagd wordt. Elke Off.°. geeft zijn voorganger de broederkus. De voorganger staat zijn plaats af en sluit zich achter aan de rij aan. Als de nieuwe Off.°. Dign.°. hun plaats hebben ingenomen, begeleid de Ceremoniem.°. hun voorgangers naar de kolommen. Vervolgens haalt hij het vaandel en stelt zich voor het Oosten op.]

[MUZIEK LANGZAAM WEG]

- A.'.M.'. Broeder Redenaar, doe nu uw plicht.
In het teken, mijn Broeders.
[De Red.'. komt voor het Oosten en legt de eed af op het vaandel dat de Ceremoniem.'. vasthoudt.]
- Red.'. In naam van alle Broeders van de Achtbare Loge De Watergeuzen, zowel de aanwezige als de afwezige, beloof ik hechte samenwerking met de Achtbare Meester.
[De Ceremoniem.'. begeeft zich met vaandel en met de Red.'. naar de Eerste Opz.'. De Red.'. herhaalt zijn belofte:]
- Red.'. In naam van alle Broeders van de Achtbare Loge De Watergeuzen, zowel de aanwezige als de afwezige, beloof ik gehoorzaamheid aan de Eerste Opziener.
[De Ceremoniem.'. begeeft zich met vaandel en met de Red.'. naar de Tweede Opz.'. De Red.'. herhaalt zijn belofte:]
- Red.'. In naam van alle Broeders van de Achtbare Loge De Watergeuzen, zowel de aanwezige als de afwezige, beloof ik gehoorzaamheid aan de Tweede Opziener.
- A.'.M.'. Broeder Redenaar, akte wordt genomen van uw belofte.
[De Ceremoniem.'. en de Red.'. keren terug naar het Oosten. Vervolgens brengt de Ceremoniem.'. het vaandel terug naar zijn plaats en neemt de Red.'. zijn plaats weer in. Zodra zij op hun plaats zijn aangekomen, zegt de A.'.M.'.:]
- A.'.M.'. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
Broeder Ceremoniemeester, wilt u de Broeders die verkozen zijn tot plaatsvervangende afgevaardigden van onze Werkplaats bij het Grootoosten van België voor het Oosten begeleiden. Het zijn de Broeders
Sta recht en in orde, mijn Broeders.
[De Ceremoniem.'. doet wat van hem wordt verlangd. Zodra zij voor het Oosten zijn aangekomen, zegt de A.'.M.'.:]

A.:M.: Broeders, de Werkplaats vraagt de volgende belofte van u:
Ik beloof de algemene statuten van de Orde en de reglementen van het Grootoosten stipt te eerbiedigen.
Als u deze belofte wilt afleggen, steek dan uw rechterhand op en zeg: ik beloof het.

Br.: Ik beloof het.

Br.: Ik beloof het.

A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de Broeders plaatsvervangend afgevaardigden terug naar hun plaatsen te begeleiden.
Neemt uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

[MUZIEK]

[De Cermoniemi. doet wat van hem verlangd wordt.]

A.:M.: Mokerslag.

1e Opz.: Mokerslag.

2e Opz.: Mokerslag.

Hierna volgt de gebruikelijke sluiting in de Leerlingengraad

Het ritueel van het Doven der lichten

[MUZIEK: Uit Dido en Aeneas: But death alas! (Purcell)]

- A.°.M.°. [Mokerslag]
1e Opz.°. [Mokerslag]
2e Opz.°. [Mokerslag]
A.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, bent u vrijmetselaar?
1e Opz.°. Al mijn Broeders erkennen mij als zodanig, Achtbare Meester.
A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wat is de eerste plicht van de Opzieners in de loge?
2e Opz.°. Te zien of de loge behoorlijk is gedekt, Achtbare Meester.
A.°.M.°. Broeder Tweede Opziener, wilt u zich hiervan verzekeren.
2e Opz.°. Broeder Ceremoniemeester, zie of de loge behoorlijk is gedekt.

[Broeder Ceremoniemeester geeft de Leerlingenslag op de poort. Broeder Sluiter beantwoordt deze met eenzelfde slag aan de buitenkant. Hij treedt later onopvallend de loge binnen.]

- Cerem.°. Broeder Tweede Opziener, de loge is behoorlijk gedekt.
2e Opz.°. Achtbare Meester, de loge is behoorlijk gedekt.
A.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, wat is de tweede plicht van de Opzieners in de loge?
1e Opz.°. Zich ervan te overtuigen dat alle aanwezige Broeders Leerlingvrijmetselaar zijn, Achtbare Meester.
A.°.M.°. Broeders eerste en Tweede Opzieners, onderzoek hiervoor uw kolommen en geef mij daarvan bericht. Mijn Broeders, sta recht, in orde en richt u naar het Oosten.
2e Opz.°. Broeder Eerste Opziener, in de Noorderkolom staan allen in het teken van Leerlingvrijmetselaar.
1e Opz.°. Achtbare Meester, in beide kolommen staan allen in teken van Leerling-vrijmetselaar.

- A.°.M.°. En zo ook in het Oosten.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.
- 2e Opz.°. Broeder Tweede Opziener, waar is uw plaats in de loge?
In het Westen bij de kolom die zich ten Noorden uitbreidt,
Achtbare Meester.
- A.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, waar is uw plaats in de loge?
1e Opz.°. In het Westen bij de kolom die zich ten Zuiden uitbreidt,
Achtbare Meester.
- A.°.M.°. En zo is de plaats van de Achtbare Meester in het Oosten.
Broeder Eerste Opziener, wat is de derde plicht van de
Opzieners in de loge.
- 1e Opz.°. De Achtbare Meester te helpen bij het openen van de loge.
A.°.M.°. Moge dan het licht met volle kracht schijnen in de loge.
Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Broeder Eerste Opziener, hoe oud bent u?
- 1e Opz.°. Drie jaar, Achtbare Meester, naar de stijl der Vrije Metse-
laren.
- A.°.M.°. Broeder Eerste Opziener, hoe laat is het?
- 1e Opz.°. Het is volle middag naar de stijl der vrije metselaren.
- A.°.M.°. Omdat het volle middag is, de loge behoorlijk is gedekt en
alle aanwezige Broeders Leerlingvrijmetselaar zijn, daarom
open ik deze Leerlingenloge naar de aloude gebruiken van
de Vrije Metselaren met drie harde slagen die van het
Oosten uitgaan en in het Westen worden opgenomen.
00 0
- 1e Opz.°. 00 0
- 2e Opz.°. 00 0
- A.°.M.°. De loge is geopend; eenieder zij zijn plicht indachtig.
Mijn Broeders, aan mij met het teken en met de handslag.
Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

ONTVANGST VAN DE BROEDERS AFGEVAARDIGDEN

- A.:M.: Broeder Secretaris, wat vermeldt de Arbeidsplank aan werkzaamheden voor deze middag?
- Secr Het doven der Lichten van de Achtbare Loge De Watergeuzen, Achtbare Meester.
- A.:M.: Broeder Secretaris, kunnen de werkzaamheden beginnen?
- Secr.: Nee, Achtbare Meester, want er bevinden zich nog Broeders in de voorhof, die aan de werkzaamheden deel willen nemen.
- A.:M.: Broeder Ceremoniemeester, wilt u naar de voorhof gaan om deze Broeders naar de loge te begeleiden.

[Broeder Ceremoniemeester gaat naar de voorhof]

[MUZIEK: Miserere mei van Allegri]

[Broeder Ceremoniemeester begeleidt de Broeders Afgevaardigden tot de logepoort. Hij klopt aan met de Leerlingenslag]

[MUZIEK: ONMIDDELIJK STIL, ZODRA ER WORDT AANGEKLOPT]

- Sluiter Br.:Tweede Opziener, er wordt met de Leerlingenslag aan de poort van de Loge geklopt.
- 2e Opz.: Achtbare Meester, er wordt met de Leerlingenslag aan de poort van de Loge geklopt.
- A.:M.: Broeder Tweede Opziener, wie klopt er op deze wijze aan op de logepoort?
- 2e Opz.: Broeder Sluiter, wie klopt er aan?
- Sluiter Wie klopt daar aan?
- Cer.: Het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Broeders Afgevaardigden .:leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwe-

zigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.

Sluiter Broeder Tweede Opziener, het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Broeders Afgevaardigden (leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwezigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.

2e Opz. Achtbare Meester, het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Broeders Afgevaardigden (leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwezigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.

A.M. Broeder Tweede Opziener, zij zijn van harte welkom. Laat de Loge-poort wijd openen en verleen hun toegang tot de loge.

2e Opz. Broeder Sluiter, open de poort van de Loge en laat hen binnentreden.

[Broeder Sluiter opent de poort in zijn geheel]

A.M. Mijn Broeders, staat recht en in orde.

[MUZIEK: Old Polish Music van Gorecki]

[Broeder Ceremoniemeester brengt de Broeders Afgevaardigden tot voor het Oosten en gaat rechts van hen staan.

[Broeder Sluiter doet de poort dicht]

[MUZIEK LANGZAAM STIL]

A.M. richt een welkomstwoord tot de Broeders Afgevaardigden.

[Mogelijk volgt hierop een antwoord van een der Broeders Afgevaardigden]

[Als dat het geval is, antwoordt de Achtbare Meester als volgt:]

A.°.M.°. Mijn Broeders, laten wij deze woorden dekken door een jubelbatterij van de graad.

Aan mij, mijn Broeders, met het teken en met de jubelbatterij.

00 0 00 0 00 0

Vivant, vivant, semper vivant.

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, wilt u de Broeders afgevaardigden hun plaats in het Oosten aanwijzen.

[Broeder Ceremoniemeester wijst de Broeders bezoekers hun plaatsen in het Oosten. De plaatsen links en rechts van de Achtbare Meester zijn bestemd voor de Grootmeester Nationaal en voor de Inspecteur van de Loge. Zij blijven dus vrij.]

A.°.M.°. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

ONTVANGST VAN DE GROOT-OFFICIER.°.EN) EN DE GROOT-INSPECTEUR

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, wilt u naar de voorhof gaan om te onderzoeken of er nog Broeders aanwezig zijn, die aan de werkzaamheden wensen deel te nemen. En begeleidt deze Broeders, indien dat het geval is, naar de loge. Laat u daarbij vergezellen door drie Broeders.

[Broeder Ceremoniemeester loopt langs de kolommen om de drie betreffende Broeders op te halen en gaat vervolgens met hen naar de Voorhof.

[MUZIEK: Garras dos Sentidos van Misia]

[Broeder Ceremoniemeester begeleidt de Broeders Groot Officieren en de Broeder Groot Inspecteur tot de loge poort. Hij klopt aan met de Leerlingenslag]

[MUZIEK: ONMIDDELIJK STIL, ZODRA ER
WORDT AANGEKLOPT]

- Sluiter Br.: Tweede Opziener, er wordt met de Leerlingslag aan de poort van de Loge geklopt.
- 2e Opz.: Achtbare Meester, er wordt met de Leerlingslag aan de poort van de Loge geklopt.
- A.:M.: Broeder Tweede Opziener, wie klopt er op deze wijze aan op de logepoort?
- 2e Opz.: Broeder Sluiter, wie klopt er aan?
Sluiter Wie klopt daar aan?
- Cer.: Het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Zeer Waarde Broeders (leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwezigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.
- Sluiter Broeder Tweede Opziener, het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Zeer Waarde Broeders (leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwezigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.
- 2e Opz.: Achtbare Meester, het is Broeder Ceremoniemeester. Hij vergezelt de Zeer Waarde Broeders (leest de namen voor). Deze Broeders vragen toegang tot de loge om door hun aanwezigheid aan de werkzaamheden van deze Middag luister bij te kunnen zetten.
- A.:M.: Broeder Tweede Opziener, zij zijn van harte welkom. Laat de Loge-poort wijd openen en verleen hun toegang tot de loge.
- 2e Opz.: Broeder Sluiter, open de poort van de Loge en laat hen binnentreden.
[Broeder Sluiter opent de poort in zijn geheel]
- A.:M.: Mijn Broeders, staat recht en in orde.

[MUZIEK: Mars nr. 4 in G van Elgar]

[De Achtbare Meester geeft een mokerslag, gevolgd door een mokerslag van de Eerste Opziener, gevolgd door een mokerslag van de Tweede Opziener en een slag op de grond van de roeispaan van de Ceremoniemeester. Zij herhalen deze slagen tot de Broeders voor het Oosten staan]

[Broeder Ceremoniemeester brengt de Broeders tot voor het Oosten en gaat rechts van hen staan. De vergezellende Broeders gaan elk achter een van de Broeders Bezoekers staan.]

[Broeder Sluiter doet de poort dicht]

[MUZIEK LANGZAAM STIL]

A.:M.: richt een welkomstwoord tot de Broeders Groot Officiëren en de Broeder Groot Inspecteur. [Is de Grootmeester Nationaal aanwezig, dan biedt de Achtbare Meester hem zijn moker aan.]

[Mogelijk volgt hierop een antwoord. In dat geval zegt de Achtbare Meester:]

A.:M.: Mijn Broeders, laten wij uit eerbied voor onze Zeer Waarde Broeders, deze woorden niet dekken.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u onze Zeer Waarde Broeders hun plaatsen op het Oosten aanwijzen.

[Broeder Ceremoniemeester wijst de Broeders hun plaatsen op het Oosten. De plaatsen links en rechts van de Achtbare Meester zijn bestemd voor de Grootmeester Nationaal en voor de Inspecteur van de Loge.]

A.:M.: Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

HET ZANDTAPIJT

A.:M.: Broeder Redenaar, volgens welk plan werken wij?

Red.: Wij werken volgens het plan dat de scheiding tussen licht en duisternis aangeeft, Achtbare Meester.

A.:M.:

Broeder Ceremoniemeester, toon ons deze scheiding.

[MUZIEK: Scherzo uit Piano-trio "Aartshertog" van Beethoven]

[Broeder Ceremoniemeester gaat naar het zwarte tableau en spreidt het witte zand erover uit; vervolgens gaat hij zonder opdracht terug naar zijn plaats]

A.:M.:

Er is licht in de duisternis.

Broeder Keurmeester, toon ons het werkplan.

[Broeder Keurmeester gaat naar het zandtapijt]

Bij dag verlicht de zon onze arbeid; bij nacht schijnt de maan.

[Broeder Keurmeester tekent zon en maan]

Met het knopenkoord zetten wij de bouw uit.

[Broeder Keurmeester tekent het knopenkoord]

Met passer en winkelhaak controleren wij het werk.

[Broeder Keurmeester tekent passer en winkelhaak]

De geblokte vloer wordt gelegd.

[Broeder Keurmeester tekent de geblokte vloer]

Met waterpas en schietlood bepalen wij de opgaande en de horizontale lijnen.

[Broeder Keurmeester tekent waterpas en schietlood]

De zuilen verrijzen; de toegang tot de tempel wordt zichtbaar.

[Broeder Keurmeester tekent de beide zuilen en de toegangspoort]

Ik dank u, Broeder Keurmeester.

[Broeder Keurmeester gaat zonder opdracht terug naar zijn plaats]

Broeders, het bouwplan is te raadplegen.

[MUZIEK LANGZAAM STIL]

- 2e Opz.'. [Mokerslag]
Wijsheid.
- 1e Opz.'. [Mokerslag]
Kracht.
- A.'.M.'. [Mokerslag]
Schoonheid.
- A.'.M.'. Broeder Secretaris, wat vermeldt de Arbeidsplank aan werkzaamheden voor deze middag?
- Secr.'. Het doven der Lichten van de Achtbare Loge De Watergeuzen, Achtbare Meester.
- A.'.M.'. houdt nu een toespraak, waarin het opheffen van de Achtbare Loge De Watergeuzen wordt vermeld
- A.'.M.'. Broeder Redenaar, u wordt het geweten der Loge genoemd. Ik verzoek u als zodanig uw oordeel te geven over de werkzaamheden van de Loge.
- [Broeder Redenaar houdt zijn Bouwstuk]
- A.'.M.'. Ik dank u, Broeder Redenaar, voor de opgeleverde arbeid. Broeder Ceremoniemeester, ik verzoek u de volgende Officieren Dignitarissen voor het Oosten te begeleiden:
De Gewezen Achtbare Meester.
De Redenaar.
De Secretaris.
De Keurmeester.
De Penningmeester.
- A.'.M.'. [De Achtbare Meester stelt zich voor de troon op]
Broeders, ik verzoek u mij ter teken van de beëindiging van uw arbeid voor onze Loge De Watergeuzen één voor één het Teken uwer bediening te overhandigen.
- [De Achtbare Meester legt de Cordons aan de rechterzijde

op het bordes neer, waarna hij de afgetreden Officieren gezamenlijk voor hun arbeid bedankt met een kort woord]

A.°.M.°. Broeder Ceremoniemeester, wilt u de afgetreden officieren een plaats aanwijzen op de Noorderkolom.

[De Ceremoniemeester doet wat hem is gevraagd. De Achtbare Meester keert terug naar de troon]

A.°.M.°. Mijn Broeders, sta recht en in orde.
Br. Ceremoniemeester, wilt u mij de Constitutiebrief en de lijst, bevattende de details van de eigendommen van de Achtbare Loge De Watergeuzen ter hand stellen.

[Broeder Ceremoniemeester overhandigt de gevraagde documenten]

[De Achtbare Meester richt zich tot de Groot Meester Nationaal of diens plaatsvervanger met de volgende woorden]

A.°.M.°. Zeer Achtbare Broeder op de eerste dag van de eerste maand van het Jaar des Waren Lichts 5980 werd door de Doorluchtige Groot Meester Nationaal André L. Meche-lynck deze Constitutiebrief verleend aan de Achtbare Loge De Watergeuzen Nr.74. Deze Constitutiebrief stelde de Loge in staat te werken in het Oosten Nederland. Aangezien deze Loge zo aanstonds haar werkzaamheden zal beëindigen, stel ik u, als vertegenwoordiger van het Grootoosten van België, deze Constitutiebrief wederom ter hand, met het verzoek het bezit van dit document over te nemen. Voorts draag ik u de bezittingen van onze Loge over, nader gespecificeerd in deze lijst.

[De Zeer Achtbare Broeder neemt beide documenten in ontvangst]

A.°.M.°. Mijn Broeders, ik verzoek u de keten van eenheid rond het tableau te vormen.

[Alle Broeders vormen de broederketen rond het tableau.
De Achtbare Meester blijft op zijn troon]

A.°.M.°. De ineengestrengelde handen die samen deze keten vormen, symboliseren de broederlijke band die ons zal blijven verbinden met alle vrijmetselaars. Onze hersens denken, onze harten slaan en onze handen zullen blijven samenwerken om de opbouw van een volmaakte samenleving tot stand te brengen. Ook al is de Achtbare Loge De Watergeuzen opgehouden te bestaan onze individuele inspanningen zullen er op gericht blijven dit ideaal te verwezenlijken, -een ideaal van waarheid, goedheid en universele solidariteit. De lichten van De Watergeuzen zullen in onze harten blijven branden.

Broeders, verbreek de keten van eenheid.

[Alle Broeders voldoen aan dit verzoek]

A.°.M.°. Neem uw plaatsen weer in, mijn Broeders.

[MUZIEK: Kol Nidrei van Bruch]

[OP EEN TEKEN VAN DE ACHTBARE MEESTER:
MUZIEK LANGZAAM STIL]

A.°.M.°. Broeders Opzieners, kondig in uw kolommen aan dat het woord verleend wordt aan de Broeder die iets mee te delen heeft tot nut van de Orde in het algemeen of van deze Achtbare Loge in het bijzonder en geef hem het woord.

1e Opz.°. Broeder Tweede Opziener en Broeders op de Zuiderkolom, het woord wordt u verleend. Maakt u bekend met de handslag.

2e Opz.'. Broeders op de Noorderkolom, het woord wordt u verleend. Maakt u bekend met de handslag.

[verleent direct het woord]

1e Opz.'. Mijn kolom is stilzwijgend, Broeder Eerste Opziener.
A.'.M.'. Beide kolommen zijn stilzwijgend, Achtbare Meester.
A.'.M.'. Dank u, Broeders Opzieners.

[In het Oosten kan het woord eveneens gevraagd worden]

A.'.M.'. Ook het Oosten is stilzwijgend.

[Mokerslag]

Broeders Opzieners, help mij deze Leerlingenloge te sluiten.
Sta recht en in orde, mijn Broeders.

Broeder Eerste Opziener, zijn de werkzaamheden geëindigd?

1e Opz.'. De werkzaamheden zijn geëindigd, Achtbare Meester.

A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, hoe laat is het?

2e Opz.'. Het is Volle Middernacht en méér, Achtbare Meester.

A.'.M.'. Broeder Eerste Opziener, wat is de eerste plicht van de vrijmetselaar?

1e Opz.'. Het geheim buiten de loge te bewaren, Achtbare Meester.

A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, wat is de tweede plicht van de vrijmetselaar?

2e Opz.'. Zijn Broeders zowel binnen als buiten de loge bij te staan, Achtbare Meester.

A.'.M.'. Broeder Tweede Opziener, vervul nu uw plicht.

2e Opz.'. Omdat het Volle Middernacht is en méér, sluit ik naar de wil van de Achtbare Meester deze Leerlingenloge naar de aloude gebruiken van de Vrije Metselaren met drie harde

slagen, die van het Westen uitgaan en in het Oosten worden opgenomen.

[00 0] Vrijheid

1e Opz.'. .

[00 0] Gelijkheid

A.'.M.'. .

[00 0] Broederschap

A.'.M.'. .

Mijn Broeders, zie naar mij.

Met het teken en met de handslag.

Deze Leerlingenloge is gesloten.

Broeder Ceremoniemeester, wilt u Broeder Sluiter voor het Oosten geleiden en naast hem plaatsnemen.

[Broeder Ceremoniemeester doet wat hem gevraagd wordt]

A.'.M.'. .

Broeder Ceremoniemeester en Broeder Sluiter, ik verzoek u mij ter beëindiging van uw arbeid voor onze Loge De Watergeuzen het teken van uw bediening te overhandigen.

[De Achtbare Meester plaatst de staf van Broeder Ceremoniemeester terzijde en neemt vervolgens de cordons in ontvangst. Hij legt deze ter rechterzijde op het bordes, waarna hij de afgetreden Officiëren gezamenlijk voor hun arbeid bedankt met een kort woord]

A.'.M.'. .

Broeders, ik verzoek u op de Noorderkolom plaats te nemen.

[Vervolgens keert de Achtbare Meester terug naar de troon]

A.'.M.'. .

Broeders Opzieners, ik verzoek u uw werkzaamheden thans te staken en voor het Oosten plaats te nemen.

[De beide Opzieners doven hun lichten en begeven zich naar het Oosten. Wanneer zij langs het tableau komen, leggen zij hun moker op het tableau]

A.:M.: Broeders Opzieners, wilt u mij als teken van de beëindiging van uw functies uw cordons overhandigen.

[De Achtbare Meester neemt de cordons in ontvangst en legt deze ter rechterzijde op het bordes, waarna hij de afgetreden Officieren gezamenlijk voor hun arbeid bedankt met een kort woord]

A.:M.: Broeders, ik verzoek u op de Noorderkolom plaats te nemen.

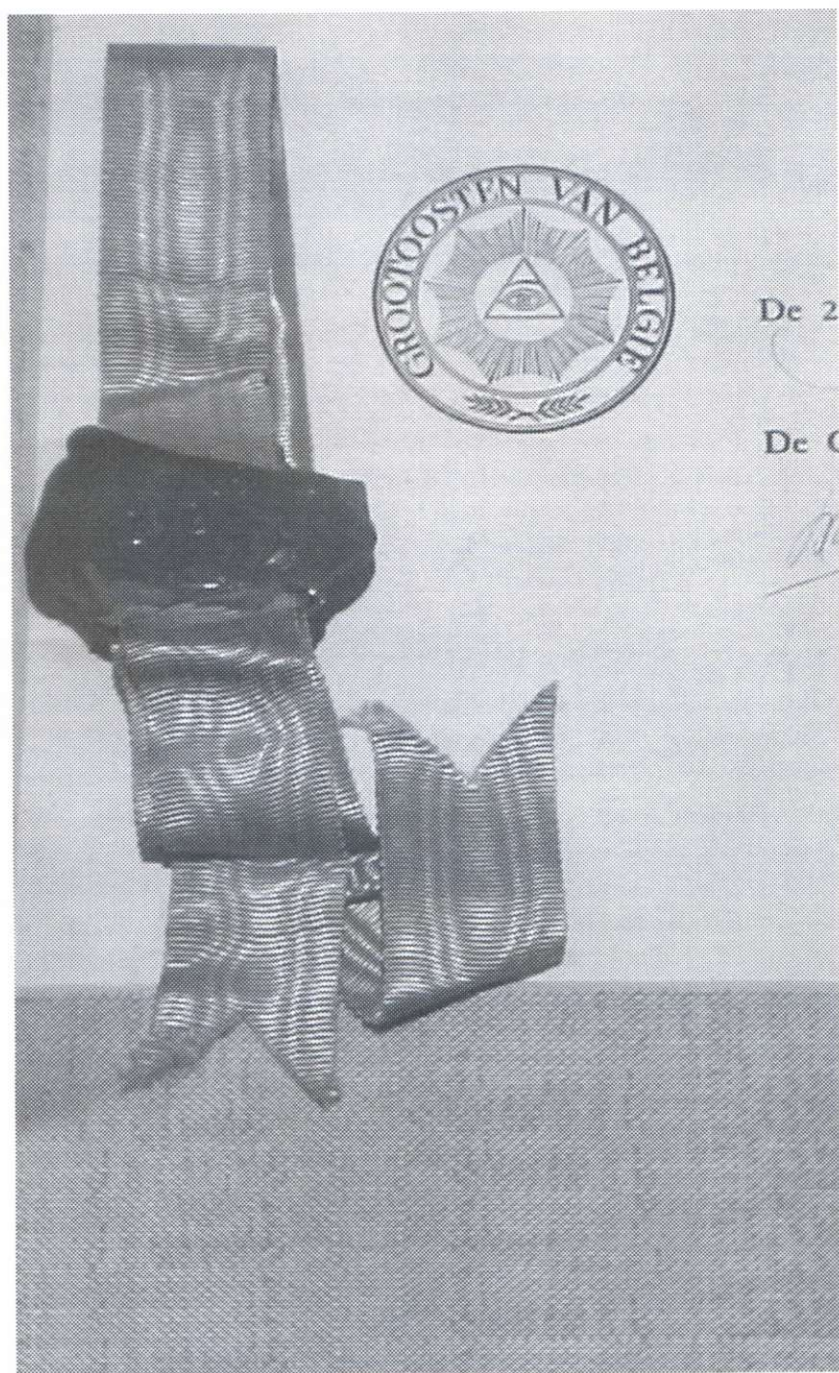
[De Achtbare Meester keert terug naar de troon]

[MUZIEK: In dieser heil'ger Halle gezongen door de Achtbare Meester]

A.:M.: Als teken dat de Lichten van de Achtbare Loge De Watergeuzen thans definitief zijn gedooft, zal ook ik aanstonds mijn cordon afleggen. Daarna zullen wij allen heengaan in vrede en het Geheim in onze harten bewaren.

[Hij dooft zijn licht, legt zijn cordon af en gaat de Broeders voor bij het verlaten van de Loge. Op weg naar het Westen legt hij de Moker des Gezags op het tableau.

[MUZIEK: De Internationale van de Nieuwe Scene]

DE BEGINSSELVERKLARING

1. In de oprichting van de Achtbare Loge De Watergeuzen in het Oosten 's-Gravenhage wordt gestalte gegeven aan de behoefte tot het regelmatig beoefenen van maçonnieke arbeid in Nederland, naar de aloude traditie der Vrije Metselaren.
2. In de wetenschap dat progressiviteit behoort tot het wezen der Vrijmetselarij, zoals die naar de aloude traditie der Vrije Metselaren wordt beoefend, wenst de Achtbare Loge De Watergeuzen die krachten in zich te verenigen, teneinde een progressieve Vrijmetselarij in Nederland mogelijk te maken.
3. Tot dit doel hebben vrijmetselaren van diverse maçonnieke achtergrond zich in de oprichting van de Achtbare Loge De Watergeuzen verenigd, te weten
 - Vrijmetselaren ingewijd onder het Grootoosten van België;
 - Vrijmetselaren ingewijd onder de voormalige Grootloge der Nederlanden;
 - Vrijmetselaren ingewijd onder het Grootoosten der Nederlanden.
4. De oprichters zijn werkende leden van de Achtbare Loge De Geuzen en de Achtbare Loge Salvador Allende in het Oosten Antwerpen.
De beginselverklaringen van beide loges worden door de Achtbare Loge De Watergeuzen uitdrukkelijk tevens als leidraad voor de arbeid aanvaard.
5. Als loge werkende onder het Grootoosten van België heeft de Achtbare Loge De Watergeuzen haar uitgangspunt in het gestelde in artikel 1 onder Titel 1 van de Statuten van het Grootoosten van België. Dit luidt als volgt.
"De Vrijmetselarij, een kosmopolitische en vooruitstrevende instelling, beoogt het zoeken naar de waarheid en vervolmaking van de mensheid. Zij steunt op vrijheid en verdraagzaamheid; zij stelt geen enkel dogma en roept er geen in. Zij verlangt van degene die zich voor inwijding aanmeldt, dat hij een eerlijk man is en dat hij de nodige intelligentie bezit om de maçonnieke beginselen te begrijpen en te verspreiden. Zij eist van haar leden oprechtheid in hun overtuiging, het verlangen om te leren en toewijding. Zij is een vereniging van rechtschapen mannen die, verbonden door gevoelens van vrijheid, gelijkheid en broederschap, individueel en gezamenlijk ijveren voor maatschappelijke vooruitgang, en die aldus de liefdadigheid beoefenen in de ruimste zin van het woord."

6. Het gestelde in artikel 1 onder Titel 1 zal als grondslag voor de arbeid voortdurend worden onderzocht vanuit de erkenning dat Vrijheid het wezen van Waarheid is.
7. In verband met 6 zal het zoeken naar Waarheid met name worden gericht op het opsporen van onvrijheid in mens en samenleving. Buiten de werkplaats hebben de leden als hoogste plicht, te allen tijde en in weerwil van elke bedreiging of dwang, het fundamentele streven van de mens naar vrijheid, gelijkheid en broederschap, te vrijwaren.
8. In verband met 7 stelt de Achtbare Loge De Watergeuzen zich in haar arbeid mede tot doel, iedere vorm van onderdrukking, discriminatie, betutteling, commerciële, politieke of godsdienstige intimidatie naar alle aspecten waaronder zij kunnen optreden, aan het licht te brengen.

Over de Naam en de Kleuren der Loge

De naam De Watergeuzen geeft uitdrukking aan overwegingen van:

- Maçonnieke afkomst
- Ballingschap
- Strijdbaarheid
- Vrijheidsdrang

Mede in verband met deze overwegingen heeft de Achtbare Loge De Watergeuzen, naar de oude Watergeuzenpenning, als motto: Liver Turcx dan paus.

Met de kleuren rood - wit - blauw wordt uitdrukking gegeven aan:

- Het land waar de loge is gevestigd;
- De trits: Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap;
- Het respect voor de beginselvastheid van wijlen Broeder Salvador Allende van de republiek Chili.

De draagpenning van de loge is de Watergeuzenpenning.

Het Logelied

Driestemmige compositie voor tenor, bariton en bas

Tempo deciso

SOLO

1. Als de Wa-ter-gou-ten geu-ten gaan, dan la-ten zij het wa-ter staan.
 2. Als de Wa-ter-gou-ten geu-ten gaan, dan mer-ken zij bij zon en maan.
 3. Als de Wa-ter-gou-ten geu-ten gaan, dan trek-ken zij steeds broeders aan.
 4. Als de Wa-ter-gou-ten geu-ten gaan, dan grijpen zij deit en ha-mer aan.

TUTTI *A Tempo*

Als de Wa-ter-gou-ten geu-ten gaan, 1. dan la-ten zij het wa-ter staan.
 2. dan mer-ken zij bij zon en maan.
 3. dan trek-ken zij steeds broeders aan.
 4. dan grijpen zij deit en ha-mer aan.

Ten.

I

"Gerecht de nysseid" is hun Leu-ze "en kracht is om-ze twee-de Ken-ze.

Bari.

Bass.

mf

maer de ziel reikt ons de schoonheid aan, als wij, Wa-ter-gou-ten, geu-ten gaan. Refrein

p

I

Het kno-pen-koord zal de bouw aan-rij-zen. passer en winkel-zaak, de builen ver-rij-zen.

p

Zo-dak het zicht op de tem-pel ont-slaat, wan-neer een Wa-ter-gou uit geu-ten gaat.

mf

Refrein

III

want de echte Wa-ter-geu-ten ken-nen maar één geu-ter-keu-de.

Rend ten drie-dar gaan bij slaan, als Hij als Wa-ter-geus wil geu-ten gaan.

mf

Refrain

IV

om kubus uit ruwe rots te slaan, Ze leeling en ge-bel roort-ge-gaan.

vol-makt als mees-ter het aard-be-staan. Als de Wa-ter-geuten geu-ten gaan. Refrain

F

FF

W. G. B. 10.12.1912. 1912. 1912.

van de Watergeusen Dertling (Mars 1912)

Voetnoten:

1. Zie ook, hieronder, het artikel uit Vrij Nederland.
2. Vanaf 5980 tot 5995 werd steevast het *Andante cantabile ma pero non con moto* uit Beethovens Trio in B Majeur gespeeld (Opus 97, Erzherzogs-Trio).
3. Tot de zitting waarop dit bouwstuk werd gehouden (11 april 5994) was het gebruik om het zand al -voordat de zitting begon- op het zwarte tableau uit te spreiden. Daarna is dit gebruik gewijzigd en werd het zand tijdens de zitting op het tableau gestrooid.
4. De bouwstukken zijn letterlijk opgenomen zonder dat er wijzigingen in zijn aangebracht.
5. Lees: de eerste maand. De maçonnieke jaartelling begint immers bij de maand maart.
6. Blijkbaar heeft Van Amerongen de vergissing uit het oprichtingsbouwstuk overgenomen.
7. Toen nog de plek in Den Haag waar het Grootoosten der Nederlanden was gevestigd.
8. Drie van de vier sprekers (niet allen vrijmetselaar) zijn inmiddels (anno 2000) overleden: W. van Dooren (*Vrijdenken en vrije geesten*), F. Ravensloot (*Multatuli vrijzinnig metselaar?*) en A.L. Constandse (*125 jaar vrije gedachte in Nederland*). De laatste lezing was getiteld: *Vrijzinnigheid in België*
9. Het 10-jarig bestaan van De Watergeuzen is niet gevierd bij gebrek aan mankracht om het te organiseren; een tweede lustrumbouwstuk is dan ook nimmer opgeleverd. Tweeënhalf jaar later echter, toen de loge weer iets meer op sterkte was, is daarom wel aandacht besteed aan het twaalf en een halfjarig bestaan.

Foto's:

pag. 4	zandtapijt
pag. 26	constitutiebrieft
pag. 46	vaandel
pag. 56	hamers
pag. 70	zwart-wit
pag. 80	solidariteitskas
pag. 102	troon A.'.M.'. .
pag. 112	Watergeuzenpenning
pag. 130	tijdschrift
pag. 146	voorschoot
pag. 186	zegel

De Watergeuzen

5980-6000